

S

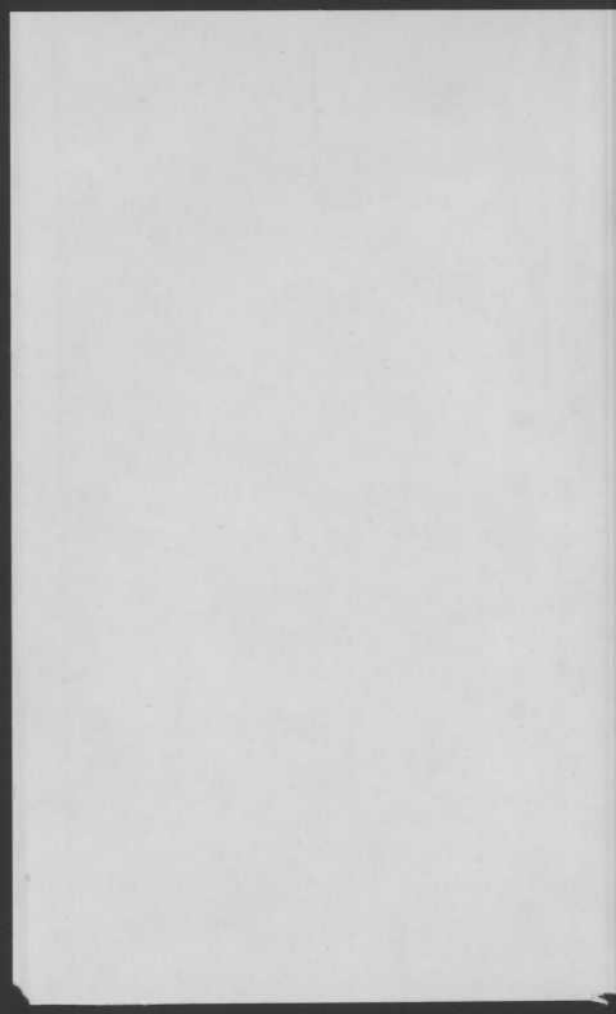
95

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0496 5999

24

DIT BOEK IS EIGENDOM VAN

88

88

88

ELSEVIER'S
ALGEMEENE
BIBLIOTHEEK

ACTUEELE VRAAGSTUKKEN
LITTERATUUR
BEELDENE KUNSTEN
MUZIEK
WIJSBEGEERTE
WETENSCHAP

DEEL
12
DE VAKVEREENIGING

REDACTEUREN
J. DE GRUYTER
EN
HERMAN ROBBERS

198
12
S

DE VAK- VEREENIGING

EEN BEKNOPT
BESCHOUWING VAN
HAAR WEZEN EN
GESCHIEDENIS

DOOR
HENRI POLAK

UITGEVERS-
MAATSCHAPPIJ
„ELSEVIER”
AMSTERDAM
·M·C·M·X·X·II·

INLEIDING.

Indien de vraag gesteld wordt, of er behoefte bestaat aan een boek over het vakvereenigingswezen, dan moet, in het algemeen gesproken, het antwoord ontkennend luiden. Want er is reeds over dit onderwerp eene uitgebreide literatuur. Wordt echter de vraag gesteld, of er behoefte bestaat aan een niet omvangrijk geschrift over het wezen en de geschiedenis van hetgeen (met een even leelijk als eigenlijk onjuist woord) de vakbeweging genoemd wordt, dan zal geantwoord kunnen worden, dat zulk een boekje niet overbodig is, omdat de bestaande werken op dit gebied voor vele belangstellenden en belanghebbenden te groot en te ingewikkeld zijn en een helder beeld eerst verkregen kan worden door het bestudeeren van vele dier boeken. Door velen zal dus ongetwijfeld het verschijnen van eene beknopte samenvatting, in eenvoudigen vorm gesteld, met ingenomenheid begroet worden.

Dit zal vooral in dezen tijd het geval zijn, nu de vakbeweging in elk land een factor van beteekenis in het openbare leven geworden is en nu vooral de internationale verbinding van de voornaamste deelen dier beweging een niet onbelangrijke plaats in de ontwikkeling der wereldgebeurtenissen inneemt. Velen zullen thans iets meer willen weten van de vakorganisatie, haar wezen, hare doeleinden, methoden en middelen, dan zij uit dagblad-berichten gewaar kunnen worden. Tot dezulken zullen óók behooren degenen, die de arbeidersbeweging niet met welwillendheid beoordeelen, wijl zij de oorzaken van den druk der tijdsomstandigheden zoo niet geheel, dan toch hoofdzakelijk toeschrijven aan de eischen der arbeidersklasse, aan den

stand der loonen en den duur van den dagelijkschen arbeid, op alle welke dingen de vakvereenigingen een zoo grooten invloed uitoefenen. Bevangen in vooroordeel en voorzien van uiterst geringe kennis van zaken, beschouwen zij de vakvereenigingen als een euvel, in het leven geroepen door opruiers, hetwelk dus uit alle macht bestreden en onderdrukt moet worden. Onbekend met de geschiedenis van de opkomst en de ontwikkeling der moderne nijverheid, weten zij niet, dat de vakvereeniging een onvermijdelijk nevenverschijnsel dezer ontwikkeling is, het aanvankelijk eenige, en thans nog het voornaamste middel voor de arbeidersklasse, tot het beschermen van het levensbestaan en van het leven zelf harer leden. De behandeling van het onderwerp in dit boekje zal wellicht bij velen zoo al geen sympathie, dan toch in elk geval zakelijk begrijpen doen ontstaan. Ten einde dit te bereiken, is bij de samenstelling gestreefd naar zoo groot mogelijke objectiviteit.

Deze is eveneens betracht bij de behandeling van de heden-daagsche verhoudingen in de vakbeweging, zoowel wat aangaat de verschillende richtingen in de vakbeweging, als de diverse stroomingen, welke zich in sommige daarvan openbaren en thans reeds ernstige geschilpunten vormen, of dit in de toekomst dreigen te zullen worden.

Het doel van dit werkje is dus uitsluitend, in gebonden vorm een beeld te geven van hetgeen de arbeidersklasse met en door de vaksgewijze organisatie harer leden beoogt, op welke wijze dit streven ontstaan is en hoe het zich ontplooid heeft.

HENRI POLAK.

Laren, October-November 1922.

HET ONTSTAAN.

De geschiedenis leert, dat reeds in zeer oude tijden werklieden gemeenschappelijke pogingen deden tot het bereiken van verbetering hunner arbeidsvoorwaarden. Het voorbeeld der Hebreeuwsche steenbakkers, die in 1490 v. Chr. in verzet kwamen, omdat hunne Egyptische meesters hun dwongen steenen te maken zonder stroo, aangevoerd door Sydney en Beatrice Webb in hun *History of Trade Unionism*, kan beschouwd worden als eene lichtelijk humoristische uiting. Doch er zijn aanwijzingen en zelfs documenten genoeg, waaruit blijkt, dat in nagenoeg alle Centraal- en West-Europeesche landen reeds in het tijdperk van den bloei van het gildewezen, handwerks-gezellen en daglooners zich aaneensloten tot het verkrijgen van loonsverhooging, verkorting van arbeidsduur en lotsverbetering van anderen aard. Het is echter vrij zeker, dat zulke samenwerking tusschen groepen vakgenooten steeds van tijdelijken aard was, gericht op het verwezenlijken eener noodig geachte hervorming, om te eindigen zoodra het doel bereikt, of de poging mislukt was. Van vakvereenigingen in den eigenlijken zin des woords, d. w. z. van eene blijvende en gereglemteerde aaneensluiting van beroeps-genooten, ten doel hebbende zoo gunstig mogelijke arbeidsvoorwaarden te bedingen en te handhaven, vooral door het vervangen van de individueele onderhandeling tusschen arbeider en werkgever door de gemeenschappelijke onderhandeling namens vele of alle arbeiders, met een; met meerdere, of met alle werkgevers, was in die oude tijden hoogst zelden, zoo ooit, sprake.

Of zulke vereenigingen in de 16de, 17de en 18de eeuw elders dan in ons land, bestonden, daarover zijn de meenin-

gen der deskundigen verdeeld. Er is veel strijd gevoerd tusschen onderzoekers op dit gebied, over de vraag, of de gilden zelf, dus de organisaties van werkgevers, beschouwd moesten worden als de voorloopers, of de eerste vormen van de latere vakvereenigingen. Ook is er veel gepolemiseerd over de quaestie, of de oude organisaties van handwerks-gezellen en van daglooners, zooals er in Duitschland reeds in de 16de eeuw vele bestonden, de *Compagnonnages*, waarvan er in België, doch voornamelijk in Frankrijk talrijke omvangrijke en invloedrijke waren, en soortgelijke vormen van vereeniging in andere landen, beschouwd moeten worden als de voorgangsters der tegenwoordige vakbonden.

In Nederland bestonden echter eeuwen lang organisaties, die eenige gelijkenis vertoonen met de tegenwoordige vakvereenigingen. Dr. Otto Pringsheim geeft er in zijn bekende werkje (*Beiträge zur wirtschaftlichen Entwicklungsgeschichte der Vereinigten Niederlande im 17. und 18. Jahrhundert*, Leipzig, 1890) tal van voorbeelden van en zegt o.a. dit: „Hoewel de Knechtsgilden slechts met toestemming van de Meestergilden en van de Vroedschap opgericht, en uitsluitend voor ondersteunings-doeleinden, bijzonder voor ondersteuning in geval van ziekte schijnen bestemd te zijn geweest, zoo wisten zij toch ook, als het noodig was, andere belangen hunner leden tegenover de meesters te behartigen.” Het schijnt zelfs, dat sommige dezer knechts-gilden ook als arbeidsbeurs fungeerden en in enkele gevallen zelfs het verplichte lidmaatschap wisten door te voeren.

Er zijn overigens ook wel voorbeelden van gemeenschappelijk, wellicht zelfs georganiseerd optreden van vakgenooten in aangelegenheden van politieke aard. Zoo leert de geschiedenis van Amsterdam hoe in de woelige dagen in de 18de eeuw de „Bijltjes” (dit zijn de scheepstimmerlieden van de Oostelijke Eilanden, Kattenburg, Oostenburg en Wittenburg, waar zich de groote scheepsbouwwerven bevonden) zich geducht wisten te roeren.

De lakenwevers te Amsterdam en elders weerden zich bijna onophoudelijk en krachtdadig, om noodig geoordeelde verbeteringen van arbeidsvoorwaarden te verkrijgen, in zulke mate zelfs, dat men hun streven door bedreiging met allerlei straffen, tot de doodstraf toe, poogde te onderdrukken. De zoeven genoemde „Bijltjes" traden o.a. in 1736 zoo energiek tegen de Amsterdamsche vroedschap op, dat deze zich genoodzaakt zag, de toen dreigende loonsverlaging tegen te houden. Ook in andere takken van bedrijf verzetten zich de arbeiders herhaaldelijk, soms bijna onafgebroken, tegen hunne werkgevers, vooral wanneer het peil der loonen gevaar liep.

Het is echter nutteloos veel aandacht aan deze dingen te wijden. De onderzoekingen op dit gebied hebben stellig wetenschappelijk-geschiedkundige waarde. Doch practische beteekenis hebben zij geenszins en voor de kennis en beoordeeling der vakverenigingen van onzen tijd zijn zij het tegenovergestelde van onontbeerlijk. Voor de geschiedenis der arbeidende klasse en haar worstelen om verheffing en bevrijding, is hetgeen men ter zake van de oorspronkelijke werklieden-vereenigingen gevonden en verzameld heeft, onschatbaar. Maar het onderscheid tusschen de oude productievormen en het moderne industrialisme is zóó groot, dat hetgeen deel uitmaakte van, of samenging met de eenen, gewoonlijk buiten alle verband staat met hetgeen behoort tot het andere. Het geheele complex van maatschappelijke en politieke toestanden en verhoudingen in onze dagen is trouwens zoo geheel verschillend van zulke toestanden en verhoudingen in vroegere historische tijdperken, dat studie der verschijnselen in de sfeer van de hedendaagsche industrie, weinig of geen verband kan hebben met die van vervlogen tijden.

Het einde der 18de eeuw aanschouwde den ondergang der oude bedrijfsvormen. In hetzelfde tijdperk gaat in Nederland de eens zoo wijd-vertakte en bloeiende nijverheid zoo goed als geheel te gronde. De Fransche overheersching

bracht haar den genadeslag toe. Met haar verdwijnt elk spoor van organisatie der arbeiders, die voor een groot deel tot pauperisme vervielen en bijna een eeuw lang de gelegenheid noch de kracht hadden, om zich, door gemeenschappelijke, georganiseerde inspanning, te verheffen uit den toestand van stoffelijke en zedelijke inzinking, waarin de omstandigheden hun gebracht hadden.

Geheel anders was het echter gesteld in het land van den ouden mededinger naar de beheersching der zeeën, in Engeland. Dáár was het, dat de nijverheid zich het eerst in moderne richting ontwikkelde. De machine, weldra door stoom gedreven, ging er het oude handwerk verdrijven. De tehuis werkende spinner en wever werd verdrongen door de fabriek, met hare zalen vol vernuftige spinmolens en getouwen, welker bediening geen ambachts-vaardigheid, doch slechts eene snel aan te leeren handigheid vereischte. Veel van den gevorderden arbeid kon door vrouwen, ja, zelfs door kinderen verricht worden; voor sommige onderdeelen der bewerking was zelfs de teere, fijne kinderhand het meest geëigend. De fabrieks-industrie nam een groote vlucht, vond geweldige gebieden voor den afzet harer producten en trok steeds grootere arbeiders-massa's tot zich. Zoowel de voormalige handwerkers als de bevolking van het platteland werden door de fabrieken opgezogen.

De toestand van dezen werd weldra ellendig. Lang was de arbeidsduur, gering het loon, geducht het voortdrijfsysteem in de fabrieken. De werkgevers kenden geen menscheijkheid. De uitbuiting was onbegrensd. Mannen, vrouwen en kinderen, de laatste zelfs van zeer teederen leeftijd, werden op ongehoorde wijze afgebeeld. Van wettelijke bescherming der arbeiders was geen sprake. Wel knevelde de wet de arbeiders, zoodat zij volkomen overgeleverd waren aan den fabrikant, die zich immer gerugsteund wist door de organen van het openbaar gezag, door politie en justitie. En de economen dier dagen schreven boeken vol, om te betoogen, dat het zóó moest, dat het niet anders kòn, dat aldus het

welzijn des volks het best en volkomen gediend werd.

Quack geeft ons in zijn groote werk *De Socialisten* (vierde druk, deel II, blz. 236 e. v.) een levendig beeld van den toestand in dien tijd. Aldus:

„Zij (de fabrikanten) stelden zich in betrekking met de Engelsche werkhuizen en weeshuizen. Deze gestichten van liefdadigheid gingen vaste overeenkomsten met de ondernemers en administrateurs der nieuwe fabrieken aan. Er was tegen het einde der eeuw juist veel armoede en ellende in de zuidelijke akkerbouwende graafschappen van Engeland en de gestichten waren dus vol, ook vol kinderen. Transporten van deze kinderen werden naar het Noorden gezonden. Het waren kinderen tusschen zeven en twaalf jaar, in enkele gevallen van vijf jaar, die nu door den patroon der fabriek moesten worden gehuisd, gevoed, gekleed, en ook onderwezen, waartegen zij dan arbeid in de fabriek dienden te leveren. Dit alles werd bezorgd door agenten, onder goedkeuring van een raad van toezicht, door de armenwet ingesteld. Men vond het zelfs een goed-werkenden maatregel, daar op die wijze de overbevolking der landbouw-districten in de fabrieks-districten werd verbruikt. De fabrieken vonden die toezending van pakketten kinderen gemakkelijk en dood-natuurlijk. Nog in het jaar 1860 petitioneerde een deputatie van fabrikanten bij den heer Villiers, voorzitter van den raad der armenwet, om den toevoer der armen- en weeskinderen uit de werkhuizen weder te vergunnen. Doch de kinderen zelve werden door de fabrieksheeren gruwzaam streng behandeld. Zij moesten hun geld opbrengen en onmeedoogend werd het exploitatiesysteem op hen toegepast. Een arbeid van veertien uren per dag was geen uitzondering en het klappen van de zweep van den opzichter werd steeds door hen gehoord. Dag en nacht werd soms in enkele fabrieken gewerkt. De bedden werden dan niet koud, daar de eene sectie van kinderen slechts werd gewekt, om het bed af te staan aan de andere, die de taak had volbracht.

Men was hard in die dagen. Trouwens, de toestand der volwassen arbeiders was ook niet rooskleurig.... Het was de gunstige tijd voor het ontstaan der groote industrie; de met kapitaal voorziene ondernemer kon in de fabrieken meester van de moderne industriele wereld worden. In elken tak van nijverheid gingen de weinigen zich opheffen, en wel door en op de schouders van de velen."

.....
„De feiten, die nu aan het licht kwamen, waren bijna ongelooflijk. Niet als uitzondering, maar als regel vonden zij, dat kinderen van tien jaren doorgaans veertien uren per dag moesten werken, met slechts een half uur oponthoud voor het middageten, 't welk in de fabriek moest worden genuttigd. De atmosfeer in die fabriek was, door het steeds zweven van stof en vezels, zoo ongezond mogelijk, terwijl de temperatuur soms boven de 75 graden steeg."

Het parlementslid Francis Horner zeide in 1830 in eene zitting van het Lagerhuis het volgende:

„Het is van algemeene bekendheid, dat tegelijk met de bezittingen van een bankroetier ook een bende (als ik die uitdrukking gebruiken mag) van fabrieks-kinderen openlijk, als een deel van het eigendom, ten verkoop is aangeslagen en geveild. Twee jaren geleden, in 1813, kwam een ander opmerkelijk feit voor het gerecht. Het betrof een aantal fabrieks-kinderen. Een der pastoriën van Londen had ze aan een fabrikant geleverd, deze droeg hen weder over aan een anderen. Zij werden ten slotte door eenige menschenvrienden opgespoord en ontdekt in een toestand van volstrekten hongersnood. Een ander geval werd te zijner (Horner's) kennis gebracht, toen hij mede-lid was van een commissie van enquête. Niet veel jaren nog geleden sloten namelijk een pastorie in Londen en een fabrikant uit Lancashire een overeenkomst, waarbij bedongen werd, dat de fabrikant op elke ploeg van twintig gezonde kinderen een idioot op den koop toe moest nemen."

De bekende politicus John Fielden leverde de volgende

bijdrage tot de kennis der industrieële toestanden van die dagen:

„Daar de kleine en lenige vingers van kleine kinderen verreweg het meest gezocht waren, ontstond het systeem van „leerlingen” te betrekken uit de parochiale armenhuizen van Londen, Birmingham en elders. Vele, vele duizenden dier kleine, ongelukkige schepsels werden naar het Noorden gezonden, hun leeftijd afwisselend tusschen 7 en 13 à 14 jaar. De gewoonte was, dat de patroon zijn leerlingen kleepte en hen voedde en liet wonen in een „leerlingen-huis,” in de nabijheid der fabriek; opzichters werden aangesteld in de fabrieken; hun belang was de kinderen tot het uiterste te doen werken, omdat hun bezoldiging stond in verhouding tot de hoeveelheid werk, die zij gedaan wisten te krijgen. Wreedheid was daarvan natuurlijk het gevolg.... In vele der industrie-gewesten, doch, naar ik vrees, bijzonderlijk in de schuldige provincie waar ik thuis behoor (Lancashire), werden de hartverscheurendste wreedheden gepleegd op de onschuldige en hulpeloze schepsels, die aldus den fabrikanten toegezonden werden; zij werden door overmaat van arbeid opgejaagd tot aan den rand van den dood.... zij werden geranseld, geketend en gemarteld met tot het uiterste geraffineerde wreedheid.... in vele gevallen werden zij tot op het gebeente uitgehongerd en daarbij met stokslagen naar hun werk gedreven; zij werden er in vele gevallen toe gebracht zelfmoord te plegen. De schoone en romantische valleien van Derbyshire, Nottinghamshire en Lancashire, gelegen buiten den gezichtseinder van het groote publiek, werden tot sombere eenzaamheden van marteling en van menigen moord. De winsten der fabrikanten waren enorm, doch zij scherpten slechts den eethlust, dien zij hadden moeten bevredigen en daarom bedienden de fabrikanten zich van een middel, dat hun winsten zonder mogelijkheid van grenzen beloofde; zij begonnen de practijk van hetgeen „nacht-arbeid” genoemd wordt, dat wil zeggen, als zij een

ploeg „handen“ uitgeput hadden door hen den geheelen dag te laten werken, dan hadden zij een andere ploeg klaar staan om den geheelen nacht te werken; de dag-ploeg ging dan in de bedden, die de nacht-ploeg juist verlaten had en op haar beurt legde de nacht-ploeg zich in de bedden, die de dag-ploeg in den ochtend verliet. Het is de gewone traditie in Lancashire, dat de bedden nooit koud worden.”

Aan officieele publicaties uit dat tijdperk zijn de volgende brokstukken ontleend:

„In 1860 verklaarde de vrederechter Broughton Charlton te Nottingham, „dat er een mate van ontbering en lijden heerschte onder het gedeelte der bevolking, dat de kant-fabricage beoefende, als onbekend was in andere deelen des rijks, of zelfs in de beschaafde wereld. Kinderen van negen en tien jaren worden uit hunne sjofele bedden gesleurd om twee, drie of vier uur in den morgen, en gedwongen voor schamel levensonderhoud te werken tot tien, elf of twaalf uur des nachts, zoodat hun ledematen verslijten, hun lijven verschrompelen, hun gezichten vervallen, en hun geheele wezen verzinkt in een steenachtige verstijving, volkomen afschuwelijk om aan te zien.... Het stelsel, zooals de eerwaarde heer Montagu Valpy het beschrijft, is een van louter slavernij, in maatschappelijk, lichamelijk, zedelijk en geestelijk opzicht.... Wat zal men denken van een stad, waarin eene openbare vergadering gehouden wordt, met het doel te adresseeren, dat de arbeid van mannen *beperkt* zal worden tot achttien uren per dag? Wij verheffen onze stem tegen de katoenplanters van Virginia en Carolina. Is hun negermarkt, hun geesel en hun handel in menschen-vleesch verachtelijker dan het langzame menschenoffer dat gebracht wordt, ten einde sluiers en kraagjes te maken voor de winsten van den kapitalist?”

.....
 „De aardewerkmakers als groep, zoowel mannen als vrouwen, zijn een gedegenereerde massa, in lichamelijk zoowel als in zedelijk opzicht. Zij zijn gewoonlijk niet vol-

groeid, slecht gevormd en vaak is hun borstkas misvormd; zij worden oud vóór hun tijd en hun leven duurt kort; zij zijn kortademig en bloedloos en hun zwak gestel openbaart zich door hardnekkige aanvallen van gestoorde spijsvertering en aandoening van lever en nieren, en door rheumatiek. Doch bijzonderlijk zijn zij onderhevig aan borstziekten, longontsteking, tering, bronchitis en asthma. Een bijzondere vorm van deze laatste is hun eigen en is bekend als pottenbakkers-asthma of pottebakkers-tering. Scrofula, die de klieren, of beenderen, of andere lichaamsdeelen aantast, is een ziekte, waaraan twee derde der aardewerkers lijdt. Dat de degeneratie der bevolking van dit gewest (Staffordshire) niet nóg grooter is, dankt men aan het voortdurende toevloeden van personen uit de omstreken en het trouwen met personen van gezonder ras."

Aldus stond het nieuwe geslacht van fabrieks-proletariërs, prijs gegeven aan de bitterste ellende; alleen, van alle kanten bedreigd, door allen verlaten, vriendenloos en onbeschermd.

Miskenden, verdrukten en vervolgd en hebben immer hun toevlucht genomen tot het zoeken van steun in, tot zelf-bescherming met elkander. Zoo was het ook hier. In de tweede helft der achttiende eeuw slaan wij het ontstaan van het moderne vakvereenigingswezen gade. In tal van bedrijven, doch vooral in de fabrieks-nijverheid, ontstaan vereenigingen. Hier zijn het eenige heldere koppen onder de arbeiders, die hunne vakgenooten overtuigen, dat slechts door gemeenschappelijk optreden verbetering van den ellendigen toestand te bereiken is. Elders ontstaat eene vereeniging uit eene staking van tot wanhoop gedreven arbeiders. In een ander geval ontwikkelt zich eene vakorganisatie uit een gezellig clubje. „Zelden,” zegt Adam Smith in zijn *Wealth of Nations*, „komen lieden uit één vak tezamen, zelfs voor genoeg en vermaak, of het gesprek loopt uit op een samenzwering tegen het publiek of op een of andere machinatie om de prijzen omhoog te

drijven." Zulke afmetingen had op het einde der 18de eeuw dit vakvereenigingswezen-in-den-dop aangenomen, dat de werkgevers bij de wetgevende macht aandrongen op repressieve bepalingen; en inderdaad kwam in 1799 de beruchte wet tot stand, waarbij alle combinaties of coalities verboden werden — óók die van werkgevers. Op dezen werd de wet evenwel zelden of nooit toegepast; tegen de arbeiders echter met groote gestrengheid.

Toch vermocht zij niet den drang tot samenwerking onder de arbeiders te onderdrukken. De noodzakelijkheid daarvan was sterker dan de wet. Geen vervolging, geen gevangenisstraf, geen verbanning, kon de arbeiders belletten zich, zij het dan ook meestal in het geheim, aaneen te sluiten, tot gemeenschappelijke behartiging van gemeenschappelijke belangen, tot het voeren van strijd tegen de hun uitmergelende patroonsklasse. De beweging groeide gestadig, werd gaandeweg sterker en werd ten slotte machtig genoeg om den ondergrond te vormen voor het optreden van Alfred Place buiten, en Joseph Hume in het parlement, hetwelk in 1824 leidde tot het intrekken van de wet van 1799, en in 1825 tot het tot stand komen eener andere wet, waarin voor het eerst het recht der arbeiders tot gemeenschappelijk handelen erkend werd.

Het heeft daarna aan pogingen tot reactie op dit gebied niet ontbroken. Tot zelfs in onze dagen heeft men gepoogd de vakvereenigingen in Engeland kreupel te slaan door middel van daarop gerichte wettelijke maatregelen, of door spitsvondige toepassing van bestaande wetten van anderen aard. Zelfs nu nog ontbreekt het niet aan pogingen in deze richting. Doch tot meer dan het veroorzaken van tijdelijken hinder leidt dit alles niet. De vakvereenigingen zijn in den loop der negentiende en het begin der twintigste eeuw ondanks alles gegroeid tot eene geweldige macht.

De oorsprong van het vakvereenigingswezen in andere landen is vrijwel gelijk aan die van het Engelsche: zij ligt in het ontstaan en de opkomst van het industrialisme.

Alleen de tijdstippen verschillen, omdat ook de moderne nijverheid in verschillende landen op verschillende tijdstippen tot ontwikkeling kwam. Van verband met, of groei uit het gildewezen is in geen enkel geval sprake. Steeds gaapt er tusschen het verdwijnen der gilden en het ontstaan van het moderne vakvereenigingswezen eene ruimte van vele jaren. Overal komt de werkelijke vakbeweging eerst op als begeleidend verschijnsel van de moderne nijverheid. Zoo worden dan ook in Duitschland niet vóór 1848 vakvereenigingen aangetroffen en zelfs dan nog in alles behalve volgroeiden vorm. De eerste werkelijke vakbonden ontstaan er eerst tusschen 1860 en 1870, dus ten tijde van de opkomst der industrie.

De omvang van dit werkje laat niet toe, het ontstaan en de ontwikkeling der vakbeweging in de verschillende landen van Europa, in de Vereenigde Staten en in Australië zelfs maar vluchtig te schetsen. Volstaan moet worden met een kort overzicht van de opkomst van het vakvereenigingswezen in ons eigen land.

De Nederlandsche nijverheid was in de tweede helft van de achttiende eeuw gestadig achteruit gegaan. De genadeslag werd haar toegebracht gedurende het Fransche tijdperk. Toen dit afgesloten was, bevond zij zich in ontredderden toestand. Met haar ondergang ging die der arbeidersklasse gepaard. „In alle landen,” schrijft Dr. Pringsheim in zijn aangehaald werkje, „heeft de vernietiging der oude nijverheids-regelingen op de grens tusschen de 18de en 19de eeuw, de arbeiders teruggeworpen. In Holland had de invoering der vrije concurrentie (die het gildewezen verving, H. P.), een verwoestender invloed dan in andere staten, daar zij niet met eene economische verheffing, doch met de ruïne der nijverheid en den doodstrijd van het industrieële leven gepaard ging. Dit verklaart de tegenstelling van den toestand der Hollandsche arbeiders in deze (de 19de) eeuw en die der beide voorafgaande eeuwen.”

Gedurende de eerste vijf en zeventig jaren der negentiende

eeuw was de toestand der Nederlandsche arbeiders over het algemeen ellendig. De grootste helft behoorde tot de bedeeden. Van tallozen was het loon zoo gering, dat zij er zelfs geen sober bestaan mede konden betalen, zoodat de armbesturen onafgebroken moesten bijspringen. In stoffelijk, zoowel als in geestelijk en zedelijk opzicht, was het peil zeer laag.

Eerst tegen 1830 nam de industriële ontwikkeling een aanvang. Het ging langzaam en schoorvoetend en dan nog wel in afgelegen of achterlijke streken, in Twenthe en Noord-Brabant. Daar kon geene vakorganisatie opkomen. De nauwelijks aan de huisindustrie onttrokken nieuwe fabrieksarbeiders, konden het daartoe noodige materiaal niet zijn. Wel kwamen de Twentsche katoenarbeiders eenige malen in verzet tegen den koopdwang (verkeerdelijk „gedwongen winkelnering” genoemd), hun opgelegd door geheele of gedeeltelijke betaling van het loon in bons, die in de winkels der werkgevers, of van met dezen in verbinding staande handelaren, voor waren ingeruild konden worden, alsmede tegen loonsbetaling in Duitsch geld (hetgeen stellig den werkgevers voordeel moet opgeleverd hebben). Doch zulke rebellie was even spontaan als sporadisch en had met vakorganisatie niets uit te staan.

Eerst toen ook elders de moderne industrie haar intocht gedaan en een zekere mate van ontwikkeling doorgemaakt had, begon in andere streken, vooral in de groote steden, bijzonderlijk te Amsterdam, het vakvereenigingswezen op te komen.

De eersten, die in ons land werkelijke vakorganisaties vormden, waren de Typografen en de Diamantslijpers, die beide in 1866 vereenigingen tot behartiging van vakdoeleinden stichtten. De bouwvakarbeiders volgden en in 1870 waren er reeds vereenigingen van scheepstimmerlieden, steendrukkers, meubelmakers, tabaksbewerker enz.

Buiten Amsterdam bleef het echter voorshands nog

dood. In de hoofdstad zelf nam de beweging trouwens óók geen grootsche vlucht. Het bleef er bij een niet groot aantal, meestal kleine vakvereenigingen, welker invloed op het bedrijfsleven en op de arbeidsvoorwaarden in de onderscheidene takken van nijverheid gering was. Groot was trouwens de industrieële ontwikkeling nog niet en ook de haven voerde een kwijnend bestaan. De voedingsbodem voor een levenskrachtige vakbeweging was dus nog lang niet in voldoende mate aanwezig.

Daarbij kwam, als tegenwerkenden factor, het onverwoestelijke Hollandsche individualisme, dat vertrouwend samenwerken in den weg stond.

Toch roerden zich ettelijke der jonge organisaties in en buiten Amsterdam zoo goed zij konden. Het ontbreekt in 1869 en volgende jaren niet aan pogingen tot verbetering van loonen en arbeidsvoorwaarden, en zelfs niet aan werkstakingen, ten doel hebbende afgewezen eischen tot lotsverbetering met geweld af te dwingen. De sigarenmakers vormden een bond, die reeds heel wat van de attributen onzer tegenwoordige vakorganisaties bezat, o.a. een fonds tot uitkeering bij werkloosheid. Hier en daar ging men er zelfs toe over, plaatselijke centrale organisaties, in den vorm van bestuurdersbonden, op te richten. De Internationale en het Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond werkten als prikkels tot aaneensluiting. En de afschaffing in 1872 van de artikelen in het toenmalige strafwetboek, waarbij werkstaking en eigenlijk alle optreden in vak-aangelegenheden verboden was, werkte eveneens mede tot uitbreiding van het jonge vakvereenigingswezen.

Het is in dezen tijd niet onaardig, de betreffende artikelen te lezen. Zij luiden aldus:

Art. 414. Alle onderlinge zamenspanning of vereeniging van degenen, die handwerkslieden in het werk stellen, strekkende om tegen recht en billijkheid eene vermindering van het werkloon door te drijven, wanneer zij van eene poging of eenen aanvang van uitvoering

gevolgd wordt, zal gestraft worden met gevangenzetting voor zes dagen tot eene maand en eene geldboete van twee honderd, tot drie duizend franken.

Art. 415. Alle onderlinge samenspanning of vereeniging van de zijde der werklieden, om tegelijkertijd het werk te doen ophouden, het werk in eene fabriek of werkplaats te verbieden, het te werk komen en blijven vóór of na een zeker uur te beletten, en in het algemeen om den arbeid te doen staken, te beletten of duurder te maken, zoo wanneer er eenige poging in het werk gesteld of een aanvang met de uitvoering gemaakt is, zal gestraft worden met gevangenzetting van ten minste eene maand en ten hoogste drie maanden.

De hoofden of aanleggers zullen gestraft worden met eene gevangenzetting van twee tot vijf jaren.

Art. 416. Ook zullen gestraft worden met de straffen bij het vorig artikel gesteld, en met inachtneming van hetzelfde onderscheid, de werklieden, die eenige boete, verbod, ontzegging of eenige proscriptie onder den naam van vervloeking of verdoeming, of wat benaming het zijn moge, uitgesproken of aangezegd zullen hebben, hetzij tegen de fabrieksbestuurders en ondernemers van werken, hetzij tegen elkander.

Deze artikelen werden vervangen door andere, van minder draconischen aard, die eerst veel later op hun beurt zouden verdwijnen. Veel kwaad hebben noch de eerstbedoelde, noch de latere ooit aan de vakbeweging berokkend. Niettemin was hun verdwijnen voor hare normale ontwikkeling onontbeerlijk.

Deze ontwikkeling liet echter lang op zich wachten. Tegen 1880 was zelfs het kleine vuurtje, dat ruim tien jaren te voren was gaan branden, vrijwel uitgepieterd. Vele tegenslagen hadden de jonge organisaties verzwakt. De geest van verzet, die een korte poos opgelaaid had, was sterk geluwd. De begrippen omtrent inrichting, doel en middelen der vakvereeniging, zooals deze in Engeland,

doch ook in Duitschland gehuldigd en toegepast werden, waren hier nog niet doorgedrongen. En het voornaamste, een zich ontwikkelende industrie, ontbrak nog steeds.

Doch deze zou komen. Ook Nederland zou ten slotte aandeel krijgen aan den economischen opbloei. Na 1880, tot aan het uitbreken van den wereldoorlog in 1914, valt een regelmatige vooruitgang te constateeren.

De nijverheid groeit. De scheepvaart neemt snel toe. De beide groote havens, Rotterdam en Amsterdam, ontwikkelen zich krachtig, de eerstgenoemde in het bijzonder. Nieuwe fabrieken verrijzen allerwege en oude ondernemingen worden uitgebreid. De energieke exploitatie der Koloniën werkt den industrieëlen vooruitgang hier te lande zeer in de hand. Het is in Holland niet langer de dood in den pot. Het zoemt en snort er van jong en bruischend leven. De schilderkunst herleeft, evenals de letterkunde en later de architectuur. Het geestelijke en artistieke leven ontplooit zich op den bodem der materiële welvaart. En ook het vakvereenigingswezen treedt een tijdperk van groei en ontwikkeling in, want de arbeiders willen hun aandeel aan den nieuwen voorspoed — al duurt het vrij lang, alvorens in de arbeidersklasse de frissche wind der moderne opleving de overblijfselen van de oude onderworpenheid en bekrompenheid weggeblazen heeft.

DOEL EN MIDDELEN DER VAKBEWEGING.

Ten einde den oningewijden lezer in staat te stellen de verdere geschiedenis onzer vakbeweging te kunnen volgen, moet thans eene uiteenzetting gegeven worden van hetgeen de vakvereeniging beoogt en van de middelen, die zij, tot het bereiken van haar doel, toepast.

Sidney en Beatrice Webb geven in hun *History of Trade Unionism* de volgende definitie:

„Eene vakvereeniging.... is een blijvend verbond van

loonarbeiders, ten doel hebbende de arbeidsvoorwaarden van dezen te handhaven en te verbeteren."

De nadruk wordt hier gelegd op de omschrijving *blijvend*, omdat het spontaan te hoop loopen van arbeiders, met de bedoeling eene bepaalde verbetering van arbeidsvoorwaarden te verkrijgen, of het ongunstiger worden daarvan tegen te gaan, zelfs al duurt de aldus tot stand gekomen samenwerking eenigen tijd, met het begrip *vakvereeniging* niets uit te staan heeft. Eene vakvereeniging draagt een permanent karakter. Zij beoogt niet het verwezenlijken van één verlangen, noch het afweren van één aanval, doch bedoelt, en is ingericht op, voortdurende en onafgebroken werkzaamheid tot handhaving en verbetering van de arbeidsvoorwaarden, waaronder hare leden, respectievelijk alle vakgenooten, werken. Haar bestuur slaat dus den gang van zaken in de betrokken nijverheid onophoudelijk en aandachtig gade. Het neemt kennis van alle klachten en wenschen der leden. Het belichaamt deze in voorstellen en eischen, om deze aan de werkgevers voor te leggen. Het onderhandelt met dezen, of met het bestuur hunner organisatie, over zulke voorstellen en eischen, of over door de werkgevers geopperde. Indien het gestelde doel niet langs dezen weg bereikt kan worden, kan het tot botsingen komen, die gewoonlijk den vorm eener *werkstaking* van den kant der werklieden, of van een *uitsluiting* van den kant der werkgevers aannemen; doch ook worden wel eens de methoden van *boycott* of *collectief ontslag* aangewend. Het geschil of het *conflict* kan kleine of groote aantallen arbeiders of werkgevers, of ook wel alle betreffen. Een voornaam streven der vakvereeniging is: het verkrijgen eener collectieve arbeidsovereenkomst, waarin de grootte van het loon, de duur van den arbeidsdag, de regeling van het leerlingwezen, regelingen voor feestdagen en vacaties, wederzijdsch verplicht lidmaatschap enz. voor een bepaalden tijd vastgelegd worden.

Het ligt voor de hand, dat de vakbeweging dergelijke

doeleinden slechts bereiken kan, indien zij een groot deel der arbeiders in een bepaalden tak van nijverheid omvat en zij dus over het eerste middel beschikt, noodig om met kans op welslagen te kunnen optreden. Op hare leden moet zij onder alle omstandigheden kunnen vertrouwen. Zij moet er zeker van zijn, dat hare besluiten, eventueel die van hare besturende colleges, stiptelijk nageleefd worden. Bovendien moet zij beschikken over ruime geldmiddelen en ten slotte behoort de leiding toevertrouwd te zijn aan bezoldigde bestuurders, die aldus al hun tijd, kennis en kracht aan de organisatie, haar inwendig beheer en haar optreden naar buiten kunnen wijden.

De ervaring heeft geleerd, dat aan al deze eischen slechts kan worden voldaan, indien de vakvereeniging tevens optreedt als verzekerings-instituut, en daarbij zich niet beperkt tot het opnemen van beoefenaren van een bepaald onderdeel van een tak van nijverheid, doch van alle in de geheele industrie werkende arbeiders. Want alleen wanneer voldaan is aan de eerste voorwaarde zal zij er in slagen de geldsommen, noodig voor het vervullen harer taak, te verkrijgen, en slechts wanneer de tweede voorwaarde vervuld is, zal zij beschikken over de noodige effectieve macht en beteekenis tegenover de werkgevers.

Dit is het eerst begrepen door de stichters van de *Amalgamated Society of Engineers* (William Newton en William Allan), die ongeveer 1850 een aantal kleine vereenigingen in de Britsche metaalnijverheid deden samensmelten tot één grooten Bond. Het hier en daar op kleine schaal en broksgewijze ingevoerde verzekerings-stelsel, breidden zij uit tot een deugdelijk werkend stelsel. Hun voorbeeld vond navolging in het eigen land, later ook elders in Europa, ten slotte ook in ons vaderland.

Aanvankelijk kenden de vakvereenigingen slechts ééne verzekering (indien men althans de zeer oude hulp aan reizende vakgenooten, het *viaticum*, buiten beschouwing laat), namelijk die tegen de geldelijke gevolgen van werk-

loosheid. Deze was oorspronkelijk bedoeld als een der middelen tot behoud van verworven arbeidsvoorwaarden.

Men redeneerde, dat een werklooze er, door den nood gedwongen, lichtelijk toe kan komen zich aan te bieden tegen een lager dan het door de vakverenigingen erkend, of met de werkgevers overeengekomen loon en aldus het gevaar scheppen, dat de geheele loonstandaard omlaag zou gaan. Dus, zeide men, geef den werklooze geldelijken steun, dan zal hij niet in de noodzakelijkheid komen onderkruiper te worden en dreigt den loonstandaard geen gevaar.

Later werden ingevoerd verzekeringen tegen de geldelijke gevolgen van ziekte en ongeval, uitkeeringen aan de nabestaanden van gestorven leden, begrafenisgeld; en zelfs waagden enkele organisaties zich aan het instellen van pensioenfondsen ten behoeve van invaliden en van ouden van dagen.

De bedoeling van het verbinden van zulke ondersteuningsfondsen aan de vakverenigingen was drieledig, te weten: 1. het lidmaatschap aantrekkelijk te maken en de leden aan de organisatie te binden (daar het verlaten der vereeniging tevens zou beteekenen het prijsgeven van rechten, voor welke men langen of korten tijd betaald had); 2. het voorzien in nooden, waarin op andere wijze niet, of slechts gebrekkig voorzien kon worden; 3. het scheppen van de mogelijkheid tot het heffen eener contributie, hoog genoeg om, naast het voorzien in de uitkeeringen, het vormen van een weerstandskas, strijdfonds of reserve mogelijk te maken, waaruit bij werkstaking of uitsluiting de bij het conflict betrokken leden gesteund zouden kunnen worden.

Ten einde dit laatste, dat verband houdt met het voornaamste doel der vakvereniging, zoo goed mogelijk te kunnen volvoeren, werd van den aanvang af zorg gedragen, dat de steun-uitkeeringen niet het karakter eener werkelijke verzekering kregen. Geen vaste premies dus, met een daaraan gekoppeld recht op vastgestelde uitkeering van bepaalde bedragen op een bepaald tijdstip, of over een bepaalden tijds-

duur. Er was slechts één contributie (hier te lande is daarin thans, in verband met de door de overheid gestelde voorwaarden voor het verleenen van haar steun aan de werkloosheidsverzekering, verandering gekomen), waaruit alles bekostigd wordt; en de uitkeeringen kunnen door de leden zelf gewijzigd, verkleind, over verkorten tijdsduur toegekend, of zelfs geheel geschorst worden.

Ten einde haar eigenlijke taak: handhaven en verbeteren van arbeidsvoorwaarden, naar behooren te kunnen vervullen, streven de vakverenigingen naar een zoo groot mogelijk ledental, dáárom naar het verplichte lidmaatschap, hetwelk vaak in collectieve arbeids-overeenkomsten wederzijds gewaarborgd wordt, hetgeen wil zeggen, dat de werkgevers zich verbinden slechts leden van den vakbond in dienst te zullen nemen en houden, terwijl de arbeiders zich verbinden niet te werken dan voor bij de werkgevers-organisatie aangesloten patroons.

Tot het verder doeltreffend volvoeren harer taak wordt gestreefd naar zoo ver mogelijk doorgevoerde centralisatie. Hiermede wordt bedoeld, dat de uitvoerende macht gelegd wordt in handen van een centraal college, het hoofdbestuur, dat, ingevolge de bepalingen van statuten en reglementen, alsmede van de besluiten der organisatie, en daaraan onderworpen, het geheele doen en laten van den vakbond regelt, beheert en leidt.

VERSCHILLENDE STROOMINGEN.

De in het onmiddellijk voorafgaande hoofdstuk in losse vegen geschetste wijze van inrichting en optreden der vakvereniging, is, zooals deze in Engeland ontstaan, daar, in Duitschland, Scandinavië en elders min of meer volledig toegepast wordt. Vele vakorganisaties ook in ons land zijn op deze wijze opgebouwd en handelen volgens de aangegeven methode. Hier te lande noemt men de

vakvereeningen van deze richting, de „moderne“ (een verkeerde toepassing van het gezegde „de moderne arbeidersbeweging,” hetwelk gebezigd werd om de tegenstelling van de sociaal-democratie tot het oude utopische socialisme uit te drukken).

Doch er is ook een andere richting, die men de „syndicalistische richting” noemt (naar de Fransche benaming voor vakvereening: *chambre syndicale*).

Ten einde hetgeen nu volgt goed begrijpelijk te maken, moet vooraf een stukje geschiedenis gegeven worden.

In 1891 had te Brussel het tweede Internationaal Socialistisch en Vakvereenigings-Congres plaats. Daar werd o.a. besloten, dat in elk land een arbeids-secretariaat opgericht zou worden, hetwelk zou zijn een centraal punt van samenwerking tusschen de vakbeweging en de sociaal-democratische partij des lands. Ingevolge dit besluit kwam in 1892 hier te lande, op initiatief van den (toenmaligen) Sociaal-Democratischen Bond (welks leider nu wijlen Domela Nieuwenhuis was), het Nationaal Arbeids-Secretariaat (N. A. S.) tot stand. De meeste van de destijds bestaande vakbonden waren toegetreden. Er heerschten toen nog zeer vage begrippen omtrent taak en middelen der vakbeweging; men leefde in de verwachting van eene spoedige ineenstorting der kapitalistische maatschappij en beschouwde het zich min of meer vereenzelvigen van de vakvereeningen met de socialistische partij, waaraan ettelijke dier organisaties trouwens zoo niet hun ontstaan, dan toch hun levenskracht te danken hadden, als vrijwel van zelf sprekend. De Sociaal-Democratische Bond keerde een jaar later het parlementarisme en de politiek den rug toe, herdoopte zich in Socialistebond en ging den anarchistischen kant uit, hetgeen eenige jaren later tot nieuwe tweespalt en eindelijk ondergang leidde. Doch het N. A. S. bleef. In 1894 werd de Sociaal-Democratische Arbeiders-Partij (S. D. A. P.) gesticht en sloot zich weldra bij het N. A. S. aan. Dit was een geduchte versterking voor

de sociaal-democratische elementen, die intusschen in de leiding van sommige vakbonden gekomen waren en zich hoe langer hoe krachtiger gingen verzetten tegen de deels anarchistische, deels syndicalistische vakverenigingen. Ten einde het gevaar van het sociaal-democratisch worden van het N. A. S. te keeren, werd daar het voorstel gedaan, dat het voortaan slechts uit vakverenigingen zou bestaan. Dit werd aangenomen en aldus moest de S. D. A. P. het veld ruimen. De Socialistenbond óók. Doch dit maakte niets uit, want zijne leiders bleven, in hunne hoedanigheid van bestuurders van aangesloten vakorganisaties, in het N. A. S. de baas. Doch de S. D. A. P.-gezinde, de oude, beproefde, te voren geschetste vakvereenigings-methoden voorstaande vakvereenigingsbestuurders bleven óók en poogden de zaak uit het syndicalistische vaarwater te houden.

Wat is nu het Syndicalisme ?

Het is de ongeveer 1890 opgekomen Fransche methode van vakvereenigings-tactiek, belichaamd in de *Confédération Générale du Travail*. Zij bestaat uit eene vermenging van vakvereenigings- met politieke doeleinden. Naast, of eigenlijk: boven het handhaven en verbeteren van arbeidsvoorwaarden, beoogt zij het vervangen van de kapitalistische door de socialistische voortbrengingswijze en dit wel door middel van de algemeene werkstaking. Met het oog dáárop, bekommert zij zich er niet om, of industrieële of commercieële verhoudingen kans op succes voor het optreden der vakvereeniging bieden, doch vordert, dat elke gelegenheid om tot werkstaking over te gaan aangegrepen moet worden, ten einde aldus het kapitalisme voortdurend te bestoken, een toestand van onrust en onzekerheid te scheppen en de arbeiders te oefenen in het werkstaken, opdat de algemeene werkstaking, die alles bekronen moet, stellig kunne slagen.

De syndicalisten noemen deze wijze van handelen dan ook: revolutionnaire gymnastiek.

In verband met dit systeem van actie zijn de vakver-

eenigingen niet gecentraliseerd. Zij noemen zich dan ook hier „landelijke federaties.” Elke plaatselijke afdeling is dus autonoom en bepaalt hare eigen wijze van optreden. Sterker nog: iedere groep van leden kan handelen naar eigen inzicht en welgevallen, dus ook het werk staken zonder verlof of zelfs maar voorkennis van de afdeling, de federatie, of eenigerlei besturend of leidend college. Dit wordt genoemd: „de directie actie” of ook wel „zelf-doen.”

Van weerstandskassen of strijdfondsen wil het syndicalisme niets weten. Alles moet afhankelijk zijn van „den revolutionnair en geest.” Indien geldelijke steun noodig is, dan moet deze door vrijwillige bijdragen van niet-stakende medewerkers bijeengebracht worden. Fondsen of kassen tot uitkeering bij ziekte, werkloosheid, overlijden enz. wil de syndicalistische vakbeweging niet, daar deze het strijd-karakter der organisaties aantasten. De bestuurders mogen niet anders zijn dan de willooze uitvoerders van den wil der leden en mogen geenerlei gezag uitoefenen. Zij mogen ook niet bezoldigd zijn. Onderhandelen met werkgevers („handjeplak spelen met de patroons” noemen de syndicalisten dit) moet liefst in het geheel niet, in elk geval zoo weinig mogelijk plaats hebben en collectieve arbeids-overeenkomsten zijn uit den boeze.

Het syndicalisme is tegenstander van het parlementarisme, daar dat beteekent het opdragen van het behartigen zijner belangen aan anderen en dus strijdig is met het „zelf doen,” terwijl het veroveren van de politieke macht door het proletariaat en het langs democratischen weg wijzigen en geleidelijk veranderen van den maatschappijvorm strijdig is met het beginsel van het syndicalisme, hetwelk zegt, dat de toekomstige samenleving berusten moet op een stelsel van federatief samenwerken van zelfstandig werkende industriële groepeeringsen, van welke de tegenwoordige vakverenigingen de voorloopers en wegbereders zijn.

Na het uitbannen van den Socialistenbond en de Sociaal-

Democratische Arbeiderspartij uit het Nationaal Arbeids-Secretariaat, werd laatstgenoemd lichaam geheel in syndicalistische richting geleid. Beginsel-verklaringen werden herhaaldelijk opgesteld, aangenomen, gewijzigd, door geheel nieuwe vervangen, die alle gekenmerkt werden door deze merkwaardige tweeslachtigheid, dat men voorop stelde het socialistische einddoel, doch onmiddellijk verklaarde, dat men in politiek opzicht neutraal was en arbeiders van elke politieke gezindheid zich dus bij de syndicalistische vakbeweging konden aansluiten — alsof het volkomen omkeeren der maatschappelijke orde niet juist een bij uitstek politieke zaak is!

Het is niet verwonderlijk, dat de op zulke grondslagen gevestigde tactiek steriel bleek te zijn. Vakvereenigingen, die niet in de eerste en voornaamste plaats beoogen de arbeidsvoorwaarden zoo gunstig mogelijk te maken en te houden, die bovendien in geen enkelen vorm haren leden hulp bieden in moeilijke omstandigheden des levens, doch dezen wel in voortdurende stakingskoorts houden, hebben voor de meeste arbeiders weinig aanlokkelijks. De dwaze verklaring van politiek neutraal te zijn kon bovendien niet de geringste uitwerking hebben op de groote massa's christelijke en katholieke arbeiders, die maar al te zeer in politiek opzicht partij gekozen hadden, evenmin als op de liberaal en vrijzinnig-democratisch denkende (zooals er toen nog wel waren), en allermint op de hoe langer hoe grooter wordende aantallen sociaal-democratische.

De belangrijkste der bij het N. A. S. aangesloten vakbonden begonnen dan ook hoe langer hoe meer te gevoelen, dat zij zich bevonden op het verkeerde pad. Hun ledental nam slechts in zeer geringe mate toe. Zij konden niet optreden op de wijze als de practijk hun leerde dat noodig was en gevoelden op weg te zijn naar machteloosheid en ondergang. Pogingen, uit hunne kringen voortgekomen, om de beginselen en tactiek van het N. A. S. in rationeelen zin te wijzigen, faalden alle, omdat de syndicalistische en

anarchistische elementen vasthielden aan het stelsel, dat bij stemmingen iedere organisatie ééne stem uitbrengt, ongeacht haar ledental en beteekenis, zoodat de meerderheid steeds in handen bleef van het luttel aantal partijgangers, dat over een vergelijkenderwijs groot aantal volkomen onbeteekenende vereenigingetjes verdeeld was. De drang tot afscheiding, met het oog op latere samenwerking op geheel anderen grondslag, werd aldus bij vele der bij het N. A. S. aangesloten bonden, en dat wel bij de voornaamste, steeds sterker.

Het was echter de vraag, wie het initiatief zou nemen. Geen der naar losmaking verlangende bonden achtte zich daartoe geroepen of was daartoe in staat. Ook ontbrak hun het daartoe noodige prestige.

In 1894 was tot stand gekomen de Algemeene Nederlandsche Diamantbewerkerbond. Zijne oprichters en leiders waren de „moderne” richting (d. i. de beginselen der Engelsche en Duitsche vakbeweging) toegedaan en zij slaagden er in, hunne organisatie in te richten op den voet van de beste vakbonden in Engeland en Duitschland. Sterk werd de Bond (hij omvatte weldra alle werklieden in het diamantvak), groot zijn aanzien en prestige, terwijl de resultaten van zijn optreden en zijn strijd zeer aanzienlijk waren. Tot den A. N. D. B., die reeds den stoot had gegeven tot het stichten eener anti-syndicalistische centrale organisatie van plaatselijken aard, den Amsterdamschen Bestuurdersbond (A. B. B.), wendden zich de bestuurders van eenige der bonden, die zich van het N. A. S. los wilden maken, met het verzoek het initiatief te willen nemen tot het stichten eener nieuwe centrale organisatie van vakbonden. Zonder aarzelen en zonder dralen werd daaraan gevolg gegeven en in Februari 1905 had onder leiding van den A. N. D. B. eene vergadering van afgevaardigden van verschillende vakvereenigingen plaats, waarin besloten werd tot stichting van eene zoodanige organisatie, die den naam kreeg: Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen (N. V. V.).

De A. N. D. B., die zelf nooit bij het N. A. S. aangesloten was geweest, was de voornaamste en de grootste, alsook de in financieel opzicht sterkste der organisaties, die het nieuwe Verbond vormden. Doch ook ettelijke bonden, die zich van het N. A. S. afscheidden, of zich te voren daarvan reeds afgescheiden hadden en toetraden tot het N. V. V., waren voor dien tijd vrij sterk te noemen. Het gezamenlijke ledental van de aldus op nieuwen grondslag tot georganiseerde samenwerking gekomen vakbonden beliep bij de stichting 18.960. Eén jaar later was dit reeds gestegen tot 26.227 en in 1910 stond het op 40.628.

De uitwerking op het N. A. S. was natuurlijk van tegenovergesteld aard. Cijfers nopens het N. A. S. waren immer moeilijk te krijgen en aan hunne betrouwbaarheid mocht, zeker in de eerste jaren van deszelfs bestaan, sterk getwijfeld worden. De administratie van dat lichaam was namelijk van zeer bedenkelijken aard en om het verzamelen en bewerken van statistische gegevens maakte men er zich niet druk. Toen het Centraal Bureau voor de Statistiek een aanvang wilde maken met het bewerken van arbeids- en sociale statistiek en daartoe de onmisbare medewerking der vakvereeningen inriep, berichtte het N. A. S., dat het deze niet zou verleen; het wilde de regeering geen kijk geven op de macht der arbeiders. Het vermoeden is echter niet ongewettigd, dat de destijds gebezigde quasi-revolutionnaire fanfare slechts dienst moest doen om zich een houding te geven en het onvermogen tot het verleen der gevraagde medewerking te bemantelen.

De beschikbare gegevens laten toe te vermelden, dat het N. A. S. in het jaar 1895 telde 15.728, een jaar later 17.533 leden. Toen waren de Socialistenbond en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij er nog bij aangesloten. Dan komen er tien jaren, over welke geene cijfers ten dienste staan. Voor 1907 wordt het ronde getal 5000 opgegeven en in 1910, toen het N. V. V. het tot meer dan 40.000

leden had gebracht, telde het N. A. S. niet meer dan 3454 leden.

In de bonden, die zich van het N. A. S. afgescheiden hadden, bevonden zich minderheden, die de syndicalistische beginselen toegedaan waren. Deze gingen niet mede naar het N. V. V. Zij traden uit en stichtten zelfstandige organisaties op den, te voren geschetsten, federatieven grondslag. Hevig was de strijd, door dezen gevoerd tegen de door hen verlaten bonden — een strijd, die een bijna uitsluitend persoonlijk karakter droeg en dus hoofdzakelijk door middel van hoon en laster gevoerd werd. Doch dergelijk optreden draagt gewoonlijk weinig vruchten. De nieuwe federaties groeiden dan ook slecht. Zij zagen zich genoodzaakt te streven naar verbetering van arbeidsvoorwaarden, op gelijke wijze als en gewoonlijk in nood-gedwongen samenwerking met de „moderne” bonden en met de confessioneele (welke straks behandeld zullen worden). Zij zagen zich eveneens gedwongen bezoldigde bestuurders aan te stellen, alleen zij deden dit op grootere schaal dan de „moderne” bonden. Zij zagen zich verder genoopt ondersteuningsfondsen op te richten. Zoo werd geleidelijk al hetgeen de „moderneren” deden nagebootst niet alleen, doch zelfs feitelijk overtroffen. Want zoo al in naam bij de syndicalisten de bestuurders slechts de uitvoerders van den wil der leden waren, in werkelijkheid werden deze langzamerhand volkomen dictators, die deden wat hun beliefte, doch uitstekend den schijn wisten te bewaren alsof het tegenovergestelde het geval was.

Snel was echter de groei van de syndicalistische bonden niet en zeer groot werd het ledental van het N. A. S., in verhouding tot dat van andere centrale organisaties, evenmin, zooals de volgende cijfers betreffende dit lichaam doen zien.

LOOP VAN HET LEDENTAL VAN HET NATIONAAL-ARBEIDS-SECRETARIAAT.

Jaar.	Aantal leden.	Jaar.	Aantal leden.
1895	15.728	1915	9.242
1897	17.533	1916	10.510
1907	5.000	1917	14.309
1910	3.454	1918	23.068
1911	5.247	1919	33.626
1912	6.180	1920	48.764
1913	8.097	1921	36.038
1914	9.697	1922	31.644

Deze cijfers geven den stand op 1 Januari van elk jaar aan. Het blijkt, dat in de jaren 1918—1920 een belangrijke groei intrad, die echter gevolgd werd door een niet minder belangrijke daling in de jaren 1921—1922. Hetzelfde verschijnsel deed zich voor in alle richtingen der vakbeweging; er zal straks op teruggekomen worden. Deze teruggang houdt nog steeds aan. Op 1 April 1922 stond het ledental van het N. A. S. op 27.145. Dit is het laatst-beschikbare cijfer.

Ter vergelijking moge volgen eene gelijksoortige tabel betreffende het N. V. V., waarbij de opmerking zij gemaakt, dat de cijfers volkomen betrouwbaar zijn, daar de bij dit lichaam aangesloten bonden eene zeer nauwkeurige administratie voeren en hunne statistieken naar behooren verzorgen.

LOOP VAN HET LEDENTAL VAN HET NEDERLANDSCH VERBOND VAN VAKVEREENIGINGEN.

Jaar.	Aantal leden.	Jaar.	Aantal leden.
1906	18.960	1914	84.434
1907	26.227	1915	87.611

1908	32.270	1916	100.361
1909	36.623	1917	129.148
1910	40.628	1918	159.514
1911	44.120	1919	190.515
1912	52.235	1920	247.704
1913	61.535	1921	216.581
		1922	217.348

Ook hier geven de cijfers den stand op 1 Januari van elk jaar aan.

Van 1906 tot 1917 is de groei vrij regelmatig. In het tijdperk 1918—1920 is ook hier het toenemen van het ledental zeer aanzienlijk en ook hier weder begint in 1921 een achteruitgang, die op 1 Januari 1922 schijnt gestuit te zijn. Dit is echter niet het geval. Want na de aangegeven zeer kleine verheffing, trad eene nieuwe inzinking in. Op 1 April 1922 telde het N. V. V. namelijk 211.911 leden, en op 1 Juli 1922 was het aantal teruggelopen tot 205.321.

DE PROTESTANTSCH-CHRISTELIJKE, DE ROOMSCH-KATHOLIEKE EN DE NEUTRALE VAKBONDEN.

De vakbeweging in Engeland is altijd één en onverdeeld geweest. Weliswaar was zij jaren en jaren lang, en is zij voor een groot deel nog zeer verbrokkeld over groote aantallen bonden en vereenigingen, van reusachtige afmetingen tot miniatuur-groepjes toe, doch dit sectarisme is steeds van industrieelen, van plaatselijken of van nationalen aard. Scheiding op politieken (en) godsdienstigen grondslag is er nooit geweest. In den laatsten tijd is er onder de textielarbeiders van Lancashire een begin van organisatie op Roomsche-Katholieken grondslag waar te nemen, doch dit is zeer onbeteekenend.

In Duitschland is het echter van den aanvang af anders geweest. In 1868 werden daar door Dr. Max Hirsch de

grondslagen gelegd voor eene quasi-neutrale vakbeweging, die men nog steeds de Hirsch-Dunckersche noemt. In hetzelfde jaar vestigde Von Schweitzer de onafhankelijke, eigenlijk socialistisch-gezinde vakbeweging, die later samen-smolt met eene soortgelijke van eenigszins andere richting en zich in den loop der jaren ontwikkelde tot het machtige Deutsche Vakverbond, hetwelk tot aan het uitbreken van den oorlog richtsnoer en steun was voor de geheele nietconfessioneele vakbeweging in alle overige landen. Verder zijn er in Duitschland Protestantsche vakorganisaties van verschillende richting en een aanzienlijke Roomsch-Katholieke vakbeweging.

Hetzelfde verschijnsel treft men in andere landen aan, óók in Frankrijk en België. Vooral in het laatste is de Kristene (Roomsch-Katholieke) vakorganisatie vrij sterk.

Het spreekt van zelf, dat het in Nederland niet anders zou zijn. Ons land is het land van het sectarisme bij uitnemendheid en het was dus, om zoo te zeggen, voorbestemd om ook een sectarische vakbeweging deelachtig te worden. Deze kwam dan ook. Niet echter tegelijk met de socialistisch gezinde, doch veel later en als reactie tegen deze. Zij vond haar oorsprong niet zoozeer in een innerlijken drang bij de godsdienstige arbeiders om zich afzonderlijk aaneen te sluiten, doch werd in het leven geroepen door leiders der confessioneel-politieke partijen, die in de bestaande vak-vereeningen organen van de socialistische of sociaal-democratische partijen zagen en wilden verhoeden, dat deze de geloovige arbeiders tot zich zouden trekken, omdat zij vreesden, dat deze dan in de sfeer van het socialisme zouden komen en aldus socialistische kiezers zouden worden. Bij de Roomsch-Katholieken werd deze drang tot afzonderlijk organiseeren zeer sterk na het verschijnen van de bekende Encycliciek *Rerum Novarum*, van Paus Leo XIII.

Aanvankelijk had deze reactie tegen de socialistische beweging niet het karakter van vakorganisatie. Zij was geconcentreerd in twee lichamen, die niet uitsluitend ar-

beiders, doch in het algemeen „Kleine luyden” omvatten, te weten het Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond *Patrimonium* en den Nederlandschen Roomsch-Katholieken Volksbond. In den boezem dier verbonden ontstonden ook wel vakvereenigingen. Doch buiten deze werden gaandeweg eveneens vakorganisaties gevormd. In enkele gevallen waren deze zelfs van gemengden aard, omvatten dus zoowel protestantsch-christelijken als roomsch-katholieken (het sterkste voorbeeld daarvan was de Twentsche Textielarbeidersbond „Unitas”). De groei der niet-confessioneele vakbeweging vooral die van het N. V. V., dwong echter tot het scheppen van eene werkelijke en van de algemeene volksbonden losstaande vakbeweging. De geloovige arbeiders zouden anders op den duur niet zoet te houden zijn geweest. Immers ook zij verlangden naar lotsverbetering, naar grooter aandeel aan den maaltijd des levens, naar hooger loon en korteren arbeidsduur; van het streven naar deze dingen, van den strijd daarvoor desnoods, waren zij hoe langer hoe minder te weerhouden. Dus was het geboden hun de gelegenheid te verschaffen om zich te uiten en om te handelen, wilde men een overloopen naar de niet-confessioneele vakbeweging, en daarmede naar het socialisme, voorkomen.

Dit werd vooral bij de Katholieken ingezien en daar werd de zaak op censequente wijze aangepakt. De Roomsche arbeiders moesten de bonden, waarin zij tezamen met de protestantsch-christelijke zaten, den rug toekeeren. Vakvereenigingen werden gevormd en tot bonden vereenigd. Deze bonden werden tot eene centrale organisatie samengevoegd, die den naam *Bureau van de Roomsch-Katholieke Vakorganisatie* ontving. Alle deze vereenigingen werden gesteld onder toezicht van geestelijke adviseurs, d. i. van priesters van verschillenden rang. De geheele zaak werd omgeven met een wolk van sociaal optreden. Een *Bureau voor Roomsch-Katholieke Sociale Actie* werd gesticht. Een *Katholiek Sociaal Weekblad* werd in het licht gegeven. Herhaaldelijk werd een *Sociale Week* georganiseerd, waarin

vraagstukken van sociaal-politiek en sociaal-economischen aard door priesters en leeken behandeld werden. Men vond een geheel ethisch stelsel uit, dat tegenover het socialisme geplaatst en solidarisme genoemd werd. Tegenover de door de sociaal-democraten voorgestane socialisatie werd de zgn. publiek-rechtelijke bedrijfsorganisatie gesteld. Het geheel maakte deel uit van het wel-overwogen, algemeene roomsch-katholieke kaste-stelsel, dat in den Roomsch-Katholieken Voetbalbond, dito dansclubs en geitenokvereenigingen zijn markantste uiting vindt. En waar met dit alles het beoogde doel niet bereikt werd, daar werden de katholieke arbeiders, die van niet-confessioneele vakvereenigingen deel uitmaakten, gedwongen deze te verlaten, onder bedreiging van verstoken gelaten te zullen worden van de genademiddelen der Kerk.

Op deze wijze werd de Roomsch-Katholieke vakbeweging sterk en stond zij betrekkelijk spoedig nummer twee op de ranglijst der centrale organisaties.

De protestantsch-christelijke vakbeweging was aanvankelijk gesplitst in eene van gereformeerde en eene van christelijk-historische richting. Eerstgenoemde had in en door *Patrimonium* haar oorsprong gevonden, doch zich daarvan om de vermelde reden losgemaakt. Op den duur smolten de beide richtingen samen en de aldus gevormde vakbonden stichtten eene centrale organisatie, die *Christelijk-Nationaal Vakverbond* genoemd werd.

Ook hier was de invloed van geestelijke en politieke leiders aanzienlijk. Doch zij had niet den omvang en uitte zich niet in zoo opzienbarende mate als in de Roomsch-Katholieke vakbeweging het geval is. In overeenstemming met het karakter van het protestantisme was daar alles matiger, soberder, veel minder luisterrijk en ostentatius dan bij de Katholieken. De beweging draagt een veel bescheidener karakter dan en heeft ook geenszins een omvang als die van de laatstgenoemden.

Beider grootte blijkt uit de volgende tabellen:

LOOP VAN HET LEDENTAL VAN HET BUREAU VAN DE
ROOMSCH-KATHOLIEKE VAKORGANISATIE.

Jaar.	Aantal leden.	Jaar.	Aantal leden.
1910	11.650	1916	40.338
1911	15.541	1917	54.855
1912	16.403	1918	69.139
1913	21.096	1919	91.814
1914	29.048	1920	148.981
1915	35.257	1921	158.052
		1922	151.762

De cijfers zijn die van 1 Januari van elk jaar.

Evenals bij het N. A. S. en het N. V. V. is hier het verschijnsel van snellen groei in de jaren 1918 en volgende waar te nemen. Doch de teruggang zet hier een jaar later in, dan bij de beide genoemde centrale organisaties. Hij gaat echter door. Want de R. K. V. had op 1 April 1922 niet meer dan 143.963 en op 1 Juli slechts 134.703 leden.

LOOP VAN HET LEDENTAL VAN HET CHRISTELIJK-NATIONAAL
VAKVERBOND.

Jaar.	Aantal leden.	Jaar.	Aantal leden.
1910	6.587	1916	15.013
1911	7.480	1917	28.008
1912	7.792	1918	46.338
1913	7.944	1919	62.348
1914	11.023	1920	70.262
1915	12.327	1921	76.488
		1922	73.549

De cijfers zijn die van 1 Januari van elk jaar.

De verschijnselen van snellen groei en teruggang ge-

durende de meergenoemde jaren zijn ook hier waar te nemen. De achteruitgang zette ook bij het C. N. V. door. Het had op 1 April 1922 slechts 71.729 en op 1 Juli niet meer dan 67.914 leden.

Ten slotte moet aandacht gewijd worden aan het *Algemeen Nederlandsch Vakverbond* (A. N. V.), de centrale organisatie van vakverenigingen, die niet kerkelijk, doch evenmin socialistisch gezind zijn en beweren zich te houden buiten verband met politieke partijen. Het werd in 1912 gesticht.

Zeer veel beteekenis heeft dit A. N. V. niet. Het bestaat namelijk slechts voor een uiterst gering deel uit eigenlijke loonarbeiders. De voornaamste en in ledental sterkste vakbonden, die er bij aangesloten zijn, bestaan uit kantoorbedienden en ambtenaren. De overige hebben zeer weinig om het lijf.

In den loop van 1921 werd tusschen het *Algemeen Nederlandsch Vakverbond* en het *Nederlandsch Verbond van Vakverenigingen* langdurig en ernstig onderhandeld over samensmelting. Reeds was een door de onderhandelaars goedgekeurde grondslag voor fusie samengesteld en tusschen de beide Besturen was de zaak vrijwel beklonken. Doch de meerderheid der bij het A. N. V. aangesloten verenigingen wilde er niet van weten en aldus bleven de beide lichamen gescheiden.

LOOP VAN HET LEDENTAL VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VAKVERBOND.

Jaar.	Aantal leden.	Jaar.	Aantal leden.
1913	2.844	1918	7.794
1914	3.864	1919	10.539
1915	4.677	1920	44.500
1916	5.046	1921	51.983
1917	5.635	1922	49.602

De cijfers zijn die van 1 Januari van elk jaar.

De opmerkingen, gemaakt bij de vorige tabellen, gelden ook hier. Alleen zij er op gewezen, dat de groei in de jaren 1920 en 1921 niet te danken is, althans niet in hoofdzaak, aan het toenemen van het aantal leden der aangesloten bonden, doch voornamelijk aan het toetreden van eenige ambtenaren-bonden.

De achteruitgang, blijkende uit het cijfer van 1 Januari 1922, heeft zich in de eerste helft van dit jaar niet in zulke mate voortgezet als in de overige centrale organisaties het geval was. Het A. N. V. had namelijk op 1 April 1922 te boeken 48.742 en op 1 Juli 49.450 leden. Al is het totaal dus een weinig geringer dan op 1 Januari van dit jaar het geval was, zoo is toch in elk geval, vergeleken bij het eerste kwartaal, eene kleine stijging aan te wijzen.

Dit voor het A. N. V. gunstige verschijnsel houdt verband met de omstandigheid, dat er zoovele ambtenaren-bonden bij aangesloten zijn, welker leden uit den aard der zaak de gevolgen van de algemeene crisis in handel en nijverheid niet in zoo sterke mate ondergaan als de ambachtslieden, fabrieksarbeiders, enz.

De positieve en relatieve voor- of achteruitgang der centrale organisaties gedurende het jaar 1921, blijkt uit de volgende tabel:

	Ledental 1 Jan.		Voor of- achteruitgang		% van het totale ledental.
	1921	1922	Aantal	%	
N. V. V. . .	216.581	217.348	+ 767	0.3	41 ^s
R. K. V. . .	157.998	151.762	— 6236	3.9	28
C. N. V. . .	76.488	73.549	— 2939	3.8	14 ^s
A. N. V. . .	51.938	49.602	— 2336	4.6	9 ^s
N. A. S. . .	36.038	31.720	— 4318	12	6 ^s
Totaal . . .	539.043	523.981	—15062	2 ⁸ %	100 %

De positieve en relatieve beteekenis van het ledenverlies

der centrale organisaties gedurende de eerste zes maanden van 1922 blijkt uit de volgende samenvatting:

N. V. V.	Verloren	12.027 leden	of	5.5	pct.	
N. A. S.	"	4.575	"	14.3	"	(tot 1 April)
C. N. V.	"	5.635	"	7.6	"	
R. K. V.	"	17.059	"	11.2	"	
A. N. V.	"	170	"	0.3	"	

Het aandeel, dat elk der centrale organisaties aan het totaal der georganiseerden in den lande heeft, doet de volgende tabel zien:

	N.V.V. %	N.A.S. %	A.N.V. %	R.K.V. %	C.N.V. %	Gezamenl. %
1913	32.51	4.28	1.50	11.16	4.20	53.66
1914	33.33	4.40	1.75	13.19	5.00	62.67
1915	38.52	4.06	2.06	15.51	5.42	65.57
1916	39.54	4.18	2.01	16.03	5.97	67.72
1917	42.44	4.71	1.86	18.06	6.75	73.82
1918	43.19	6.25	2.11	18.73	7.59	77.87
1919	37.13	6.53	2.05	17.84	9.00	72.55
1920	36.24	7.13	6.51	21.80	10.28	81.97
1921	33.26	5.53	7.98	24.27	11.75	82.79
1922	33.94	4.90	7.70	22.24	11.14	79.92

Hieruit blijkt dus, dat langzamerhand de groote meerderheid der leden van vakvereeningen in den lande zich geschaard heeft onder de hoede der centrale organisaties. De vakvereeningen, die thans nog buiten deze staan, zijn hoofdzakelijk eenige organisaties van (voornamelijk hogere) ambtenaren en alle onderwijzers-vereeningen, van welke de Bond van Nederlandsche Onderwijzers wel de voornaamste is. In dezen Bond wordt sinds jaren hevig gestreden over de vraag, of men zich wel of niet zal aansluiten bij het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen.

gen. Reeds eenmaal heeft de algemeene vergadering tot toetreden besloten; bij het referendum heeft de meerderheid der aan de stemming deelnemende leden dit besluit echter vernietigd.

DE TEGENWOORDIGE TOESTAND.

Het beeld, dat de Nederlandsche vakbeweging den onderzoeker doet zien, is er een van jammerlijke verbrokkeling. Er zijn, in ronde cijfers, 480.000 georganiseerden en deze zijn verdeeld over niet minder dan vijf centrale organisaties.

Om te beginnen, is dit eene schrikbarende verspilling van geld en energie. Bij de vijf centrale Verbonden zijn aangesloten niet minder dan honderd en negentien, zegge en schrijfve 119 vakbonden, te weten: bij het N. V. V. 26, bij het N. A. S. 14, bij het C. N. V. 21, bij het R. K. V. 29 en bij het A. N. V. 29.

Aldus zijn er vijf besturen van centrale Verbonden en honderd en negentien hoofdbesturen van vakbonden.

Hoevele plaatselijke afdelingen zullen deze 119 bonden wel hebben? Positieve cijfers staan niet ter beschikking. Doch het is stellig niet overdreven het gemiddeld te stellen op 40 per bond, dus in ronde cijfers op vier duizend — 4000.

Aldus krijgen wij 5 Verbondsbesturen, 119 Bondsbesturen, 4000 Afdelingsbesturen.

De meeste dier bonden geven een, meestal wekelijks verschijnend, blad uit. De Verbonden hebben ook eigen bladen; het N. V. V. heeft er zelfs twee. Bij elkander verschijnen er dus zeker niet veel minder dan honderd vakverenigings-organen in ons land.

Er zijn 5 verbonds-, 119 bonds- en ongeveer 4000 afdelingskassen, plus weinig minder dan ongeveer even vele werklozenkassen. Daar zitten dus ettelijke duizendtallen penningmeesters geld te innen, geld te tellen, geld

te verzenden, geld uit te betalen, kasboeken bij te houden, administratie te voeren, registers en kaarten in te vullen en te doen wat verder des penningmeesters is. Tien duizend controleurs zijn voortdurend in de weer, om deze penningmeesters op de vingers te kijken. Een legertje van rijks- en gemeente-controleurs houdt in het land toezicht op het beheer der werkloozenkassen. En er zijn dozijnen accountants doende, om de hoofdboekhoudingen te controleren.

Honderd redacteuren, met honderdtallen medewerkers, vullen groote en kleine bladen, meestal met weinig om het lijf hebbende copy, omdat er nu eenmaal geen honderdtallen voor zulk journalistiek werk bekwame en geschikte menschen te vinden zijn.

Een en veertig honderd voorzitters hanteeren met meer of minder zwier even vele hamers. Een en veertig honderd secretarissen krabbelen ijverig even vele notulenboeken vol met aantekeningen van al de gewichtigheden, die een nachtmerrie-verwekkend aantal huishoudelijke en andere vergaderingen den volke kond gedaan heeft en die noodzakelijk voor het nageslacht bewaard moeten worden. Dezelfden verzenden de hemel weet hoeveel duizendtallen brieven per jaar.

Hoeveel geld op deze wijze jaarlijks weggesmeten wordt aan boeken, papier, drukwerk, porti, kantoor- en zaalhuur, reis- en verblijfkosten, vuur, licht, inkt en schrijfgerei, kantoorbehoefden en wat dies meer zij, is niet te berekenen, doch het vertegenwoordigt een enorme som gelds, die de arbeiders uit hun poovere inkomsten moeten dokken.

Hoeveel tijd en energie verkwist wordt aan duizendtallen van overbodige vergaderingen, conferenties, besprekingen enz., is uit den aard der zaak niet in woorden, laat staan in cijfers uit te drukken.

Doch dit alles is niet het ergste nadeel, dat uit deze jammerlijke verdeeldheid voortvloeit.

Veel bedenkelijker is de verzwakking van de arbeiders

als klasse in hun streven naar het veroveren en behouden van een behoorlijk levensbestaan.

Daar is in de eerste plaats de onderlinge strijd tusschen de aanhangers der verschillende richtingen, vooral die tusschen hunne respectieve leiders en bestuurders. Daar heerscht tusschen deze weinig broederlijkheid. De wederzijdsche bladen staan vol met critiek, niet alleen op elkanders beginselen, woorden en daden, doch ook op elkanders personen — en gewoonlijk alles behalve malsche. Die van kerkelijke richting hakken op de niet-confessioneele en de laatste houwen op hun beurt naar de eerste. Einde-looze verbittering wordt daardoor gewekt, grenzeloos wantrouwen wordt gekweekt, hetgeen een belemmering is voor elke doelmatig optreden voor belangen, die toch altijd gemeenschappelijk zijn.

Niettemin is samenwerking tusschen verschillende vakbonden, of tusschen de centrale Verbonden, van verschillende richting, onvermijdelijk. Het ligt voor de hand, dat niet één der Verbonden of één enkele vakbond in staat is tot ingrijpen in de regeling der arbeidsvoorwaarden op eigen gelegenheid. Er kunnen geen collectieve arbeids-overeenkomsten gesloten worden door één enkelen bond, omdat één bond uiterst zelden het geheele terrein beheerscht. Een enkele maal kan dit eens voorkomen, bijvoorbeeld in de schoenen-industrie in Noord-Brabant, waar de betreffende Katholieke bond vrijwel alleenheerscher is, of in de diamantnijverheid, waar de drie kleine organisaties (katholiek, christelijk en orthodox-joodsch) niets in te brengen hebben tegenover den grooten A. N. D. B., met welken zij dan ook in een soort van federatief verband samenwerken. Doch overigens is het regel, dat slechts door samenwerking van twee, drie of vier verbonden iets te bereiken valt (het A. N. V. staat gewoonlijk, wegens het bijzondere zijner samenstelling, zie blz. 35, buiten het optreden op industriëel gebied).

Maar hoe gaat dit dan in zijn werk!

Daar moeten eerst samensprekingen plaats hebben tusschen de besturen van de vier bij een vakgeschil betrokken bonden: den „moderneren,” den syndicalistischen, den katholieken en den christelijken. Dan komen gewoonlijk allerlei verschillen op de proppen. De syndicalisten zijn natuurlijk altijd voor uiterste maatregelen. Het andere uiterste wordt gevormd door de confessioneele organisaties, zeker door de protestantsch-christelijke. Als eindelijk overeenstemming bereikt is, wordt handelend opgetreden. Te voren staat dan reeds vast, dat te eeniger tijd, gedurende den loop van het conflict, de drie overige bonden verraad zullen plegen, althans in de oogen, of volgens de woorden, der syndicalisten. Want als het blijkt, dat het beraamde of (en) ten uitvoer gelegde optreden niet de gewenschte uitwerking heeft en de drie niet-syndicalistische organisaties van oordeel zijn, dat teruggetrokken, dat op de meest eervolle wijze aan den strijd een einde gemaakt moet worden, dan beijveren zich bijna immer de syndicalistische leiders, om het te doen voorkomen, alsof er verraad gepleegd is. Dit dient dan, om het feit te bedekken, dat men mede de nederlaag geleden heeft en om te pogen de leden van de overige, doch in het bijzonder van de „moderne” organisatie wantrouwend te maken jegens hunne leiders en hun aldus over te hevelen naar de syndicalistische.

Vaak komt het ook voor, dat een der confessioneele organisaties, of deze beide, het gelegde verband met de overige organisaties verbreken en zich terugtrekken uit den strijd, dien zij slechts nood-gedwongen en *contre-coeur* hebben aangebonden. In zulke een geval wordt de verhouding gewoonlijk bijzonder gespannen.

In de laatste jaren hebben de communisten grooten invloed in de syndicalistische vakbeweging, bijzonderlijk in het N. A. S. zelf, weten te veroveren. De eigenlijke leiders van dat lichaam, althans de meeste hunner, zijn geen communisten; veeleer behooren zij tot de tegen-

standers van de bolsjewistische leer en tactiek; er was zelfs vóór eenigen tijd eene neiging bij hen te bespeuren, om den kant van de „moderneren” uit te gaan. De communisten kwamen en versperden den weg. Bij de jaren achtereen bij schelden en lasteren en verdachtmaken grootgebrachte leden der syndicalistische organisaties, vonden de communisten, die in dergelijke dingen onbetwiste grootmeesters zijn, een gretig en ontvankelijk gehoor en deze laatsten drijven nu dezen tak der vakbeweging onherroepelijk naar den ondergang, zooals hunne Fransche partijgenooten de vakbeweging in dat land aan den rand van den afgrond gebracht hebben.

Deze voortdurende concurrentie en strijd tusschen de vakbonden en centrale organisaties van verschillende richting kan niet anders dan voor de arbeiders ellendige gevolgen hebben. De werkgevers weten, dat zij geene eendrachtige, door één geest geleide, volgens één plan optrekkende, één doel nastrevende massa tegenover zich hebben en zij weten dus immer, veel kans van welslagen te hebben bij verzet tegen eischen der arbeiders, of bij doorvoeren van eigen verlangens. Een keten is niet sterker dan zijn zwakste schakel, zegt het Engelsche spreekwoord. Waar nu de keten der door de omstandigheden tot onwillige samenwerking genoodzaakte vier vakbonden gewoonlijk een of twee zwakke schakels telt, spreekt het van zelf, dat hij zelden bestand is tegen den druk, dien de werkgevers er op uitoefenen.

Daarbij komt dan nog het verschil in financiële positie, dat bij de bonden van uiteenloopende richting gewoonlijk waar te nemen valt.

De „moderneren” heffen in den regel hooge contributies en vormen min of meer rijke kassen, ten einde in staat te zijn gedurende redelijken tijd strijd te kunnen voeren.

Bij de confessioneele organisaties zijn de contributies in den regel aanmerkelijk lager (de lage contributies doen daar, evenals bij de syndicalisten, mede dienst als lok-

middel om de arbeiders tot zich te trekken), dus ook de kassen veel minder goed gevuld. De syndicalisten beschikken in de meeste gevallen heelemaal niet of over bitter weinig geld.

Dus weten de werkgevers, dat de arbeiders van alle vier richtingen met elkander nooit voldoende financieel toegerust zijn, dat dezen afhankelijk zullen zijn van vrijwillige bijdragen van medeleden („steunbewegingen” zooals dit in het gebruikelijke jargon heet), die gewoonlijk onvoldoende zijn, zoodat na korteren of langeren tijd de honger den stakers of uitgeslotenen noopt het hoofd te buigen.

In 1920 contribueerden de leden der bij het N. V. V. aangesloten bonden niet minder dan /5.815.599, over 1921, ondanks een vrij aanzienlijken teruggang van het ledental, zelfs /6.468.642. Het N. V. V. had in laatstgenoemd jaar rond 216.000 leden, zoodat gemiddeld per lid en per jaar gecontribueerd werd bijna /30. Bovendien brachten dezelfde leden ten behoeve van stakende of uitgesloten medearbeiders in 1920 bijeen /1.406.759 en in 1921, toen het aantal omvangrijke werkstakingen veel geringer was, /460.118.

In dit opzicht staan de confessioneele en de syndicalistische organisaties achter, de laatste zelfs zeer ver achter bij de „moderne.” Dit blijkt ook uit de vermogens der bonden, aangesloten bij de drie voornaamste centrale Verbonden (het N. A. S., dat op het stuk van statistische gegevens immer terughoudend en geheimzinnig gebleven is, waarschijnlijk omdat het zijne cijfers niet kan of durft openbaar te maken, valt buiten deze opgaven), waarvan de volgende tabel een overzicht geeft.

31 Dec.	N. V. V.	R.-K. Vakbureau.	Chr. Nat. Vak- verbond.
1917	f 2.437.638	f ?	f 39.746
1918	" 2.706.833	" ?	" 60.717
1919	" 3.487.359	" ?	" 147.236
1920	" 4.239.807	" 1.375.013	" 392.372
1921	" 5.343.825	" 1.175.533	" ?

Men ziet hoe groot het verschil is. In 1921 had het N. V. V. een vermogen van ruim f 24 per lid. In hetzelfde jaar bedroeg het vermogen van het R. K. V. iets meer dan f 7 per lid, dat van het C. N. V. in 1920 (over 1921 ontbreken de gegevens) slechts ruim f 5.50 per lid.

Dit zooveel grootere vermogen van de „moderne” organisaties wordt volstrekt niet verkregen doordat alles samengetrokken wordt op het vormen van een aanzienlijke strijd. kas. Een groot deel der geïnde contributies wordt gebezigd tot het dienen van allerlei dagelijksche, met den vakstrijd geen verband houdende belangen der leden.

Veel wordt er gedaan, moet er gedaan worden, aan het voeren van den strijd voor het behoud van bestaande, of het verwerven van gunstiger arbeidsvoorwaarden. Ziehier hetgeen de drie zelfde centrale organisaties uitgaven ten behoeve van aan werkstakingen deelnemende, of door uitsluiting getroffen leden:

Jaar.	N. V. V.	R.-K. Vakbureau.	Chr. Nat. Vak- verbond.
1917	f 122.047	f ?	f 13.943
1918	" 112.522	" 38.862	" 13.546
1919	" 827.875	" 252.718	" 65.507
1920	" 2.678.218	" 435.190	" 179.140
1921	" 1.385.374	" 674.943	" ?
	f 5.126.036	f 1.401.713	f 272.136

Voor deze doeleinden gaf dus het N. V. V. in 1921 uit bijna / 6.50 per lid. Het R. K. V. slechts ruim / 4.25 per lid. Voor zieke leden werd volgenderwijs gezorgd:

Jaar.	N. V. V.	R.-K. Vakbureau.	Chr. Nat. Vak- verbond.
1917	/ 162.821	/ 18.633	/ 13.455
1918	" 284.564	" 63.948	" 40.376
1919	" 334.140	" 87.011	" 39.050
1920	" 442.405	" 229.077	" 46.844
1921	" 415.140	" 397.921	" ?
	/ 1.639.070	/ 796.590	/ 141.725

De tabel betreffende de uitkeering bij werkloosheid ziet er aldus uit:

Jaar.	N. V. V.	R.-K. Vakbureau.	Chr. Nat. Vak- verbond.
1917	/ .440 981	/ 61.386	/ 41.884
1918	" 629.508	" 200.823	" 99.187
1919	" 1.208.680	" 3.219.187	" 248.323
1920	" 7.783.067	" 3.086.169	" 607.697
1921	" 7.175.388	" 4.039.046	" ?
	/ 17.237.624	/ 10.606.611	/ 997.091

Afgezien van dit alles, besteedt de „moderne“ vakbeweging aanzienlijke bedragen voor de ontwikkeling harer leden. Ongeacht hetgeen op dit stuk door middel van de vakpers geschiedt, neemt zij alom in den lande deel aan de Commissies voor Arbeidersontwikkeling, die leergangen

van allerlei aard organiseren, en zorgt vaak zelf nog afzonderlijk voor cursussen en voordrachten. Daarbij beijvert zij zich voor de jeugd-organisatie, die ten doel heeft de jongelieden in lichamelijk en geestelijk opzicht op een zoo hoog mogelijk peil te brengen. Ook de confessioneele vakbeweging houdt zich met de opleiding der jeugd bezig, doch hare bemoeiingen in dit opzicht zijn, in overeenstemming met het eigen karakter, grootendeels van sectarischen aard, gericht op het verwijderd houden van de onder haar hoede staande jeugd van elke aanraking met andersdenkenden.

Heeft aldus de verdeeldheid en de onderlinge verhouding der vakbonden van verschillende richting een schadelijken invloed op het arbeidsvermogen, de strijdvaardigheid en de kansen op welslagen van de vakbeweging, de heerschende economische crisis oefent op haar mede een hoogst ongunstigen invloed uit.

De op de bladzijden 29, 30, 34 en 35 gegeven tabellen, doen zien, dat de groote groei der vakbonden van alle schakeeringen een aanvang nam in het jaar van het uitbreken van den wereldoorlog, dat hij gedurende de oorlogsperiode en nog twee jaren daarna voortging, om in 1921 eene beweging in dalende richting in te gaan.

De groei gedurende het oorlogstijdperk houdt verband met de in 1914 in het leven geroepen steunregeling, die gevolgd werd door de verzekering tegen werkloosheid met steun van overheidswege en de ondersteuning van „uitgetrokkenenen”, met andere woorden: van degenen, wier aanspraken op verzekerings-uitkeering opgehouden hebben.

Vóór dien bestond er in ons land ook wel verzekering tegen werkloosheid. Sommige vakverenigingen hadden werkloozenkassen, die zeer matige subsidies ontvingen uit de kassen der gemeenten, in welke zij gevestigd waren. De tegenwoordige werkloosheids-verzekering is van geheel anderen aard. Nagenoeg alle vakbonden en verenigingen bezitten werkloozenkassen, die van overheidswege (staat en gemeente gezamenlijk) subsidie erlangen in den vorm

van een percentage van of op de contributies der leden, dat tot 200 percent loopen kan. De organisatie en het toezicht op de werking van dit verzekeringsstelsel berusten bij den opzettelijk daartoe ingestelden *Dienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling* (ook de arbeidsbeurzen ressorteeren onder den *Dienst*), onderdeel van het Departement van Arbeid. De werkloozenkassen der vakverenigingen werken op den grondslag van reglementen, die gewoonlijk gemaakt zijn volgens een door den *Dienst* samengesteld model. In elk geval behoeven deze reglementen de goedkeuring van den Minister van Arbeid.

Voor de werklooze leden der vakverenigingswerkloozenkassen, die niet langer recht op uitkeering hebben, omdat zij gedurende den reglementair voorgeschreven termijn uitkeering genoten hebben, of niet gedurende het vereischte aantal weken gewerkt en gecontribueerd hebben, om, na het genot van één uitkeerings-termijn, opnieuw voor zulk een termijn in aanmerking te komen, is eene andere regeling getroffen, welke ressorteert onder het Departement van Binnenlandsche Zaken. Werkloozen van deze categorie worden „uitgetrokkenenen” genoemd. Dit zonderlinge woord heeft den volgenden oorsprong: iemand, die uit een fonds eene uitkeering geniet, heet in den volksmond te „trekken;” hij is „trekkend;” zoodra hij nu geen aanspraak op uitkeering meer kan maken, heeft zijn recht op „trekken” opgehouden en heet hij „uitgetrokken” te zijn. Deze „uitgetrokkenenen” worden gesteund met bedragen, welke verband houden met de grootte hunner gezinnen en eventuele gezins-inkomsten; deze steunregeling staat onder toezicht van daartoe in verschillende districten ingestelde commissies, waarin ook vertegenwoordigers der betrokken vakverenigingen zitting hebben; het al of niet verleen van steun hangt af van desbetreffende rapporten van armenbezoekers; de uitbetaling heeft plaats door middel der vakverenigingen; de gelden worden verschaft door het Rijk en de betrokken Gemeenten.

Het spreekt van zelf, dat dergelijke regelingen voor de arbeiders veel aantrekkelijker hebben, zoodat het tot stand komen van dit stelsel velen naar de vakverenigingen lokte. In het bijzonder schijnt dit onder de christelijke en katholieke arbeiders het geval te zijn geweest.

De grootste toevloed van leden had echter plaats in de beide eerste jaren na den oorlog. De revolutionnaire vloedgolf in Rusland, doch vooral die in Duitschland, bracht ook hier de wateren in rimpelende beweging. De bekende gebeurtenissen van November 1918 stonden daarmede in rechtstreeksch verband, op eene wijze, te vergelijken met de politieke gebeurtenissen van 1848, toen eveneens hier te lande eene lichtelijk revolutionnaire beweging ontstond onder den invloed der in meerdere of mindere mate geslaagde omwentelingen in het buitenland. In 1848 bestond het gevolg daarvan in beteekenende politieke hervormingen. In 1918-'19 waren de gevolgen van sociaal-economischen aard. De voornaamste daarvan was de nieuwe Arbeidswet, die o.a. de 45-urige werkweek bracht.

Deze gebeurtenissen deden belangrijke aantallen arbeiders stroomen naar de niet-confessioneele vakverenigingen. Niet minder groote aantallen stroomden naar de kerkelijk-politieke vakorganisaties, vooral naar de roomsch-katholieke. Eensdeels hield dit óók verband met den snellen stroom der sociale hervormingen; anderdeels was het ongetwijfeld een symptoom van reactie. Want het was vooral de geestelijkheid, bijzonderlijk de roomsch-katholieke, die de leiding nam van het zoogenaamd contra-revolutionnaire optreden in die dagen. De katholieken vooral grepen de gelegenheid aan, om de gebeurtenissen op te blazen en hoog te kleuren. Zij deden het voorkomen, alsof een bolsjewistische revolutie het volksbestaan bedreigde, die slechts door de onder katholieke leiding staande regering afgewend kon worden, welke daartoe de hulp noodig had van de kerkelijke, bovenal van de roomsche

arbeiders. De redding des lands van het revolutie-gevaar (dat volkstrekte niet bestaan had) moest en zou het werk zijn van de Rooms-Katholieken, die ten volle van het „politieke fortuintje” gebruik wilden maken en dit ook inderdaad met bewonderenswaardige virtuositeit deden. Daartoe mede werden groote aantallen katholieke arbeiders in de katholieke vakverenigingen gedreven.

Aan deze oorzaken is de vergelijkenderwijs snelle en krachtige groei in de meergenoemde jaren toe te schrijven. De bloeiende toestand van nijverheid, handel en scheepvaart in de onmiddellijk op den oorlog volgende jaren deed de rest. Het is een even algemeen als bekend verschijnsel, dat gunstige economische toestanden versterking der vakbeweging met zich brengen. Doch ongunstige hebben daarentegen verzwakking der beweging tot gevolg. De groei wordt gestuit en gaat over in achteruitgang, die, als de industriële stagnatie aanhoudt, zich snel voltrekt en gewoonlijk diep invreet. Velen moeten de vakvereniging verlaten, omdat zij zich niet kunnen handhaven in hun vak en op de eene of andere wijze daarbuiten in hun onderhoud moeten trachten te voorzien. Anderen verlaten de organisatie als de termijn hunner uitkeering bij werkloosheid verstreken is. Weer anderen verliezen den moed en de geestdrift, en keeren in hunne verslagenheid den vakbond den rug toe; het zijn gewoonlijk de recruten uit de jaren van voorspoed, die, anders dan de veteranen, de lotswisselingen niet kennen, de tegenslagen niet kunnen weerstaan en dus maar weer terugvallen tot den ouden toestand. Duurt de stagnatie lang, dan zien vele vakverenigingen zich ook genoodzaakt aantallen leden, van wie verwacht kan worden, dat zij niet licht weer in den betrokken tak van nijverheid arbeid zullen vinden, af te schrijven, omdat het onmogelijk is zulke leden, die niet contribueeren, doch wel recht op allerlei uitkeeringen hebben, te behouden, wil men niet de organisatie tot bankroet en ondergang voeren.

Ficoel!
sina.

Op deze wijze gaan massa's leden verloren in den kwaden tijd.

Doch er is nog een andere factor, die mede met de crisistoestanden rechtstreeks verband houdt en de vakverenigingen op groot ledenverlies komt te staan. Het is deze:

Achteruitgang in de nijverheid, de scheepvaart enz. brengt, als hij van eenigen duur en omvang is, onvermijdelijk met zich mede het ongunstiger worden der arbeidsvoorwaarden. Werkgevers pogen hun bedrijf op de been te houden door de productie-kosten te verminderen, hetgeen gewoonlijk slechts mogelijk is door verlaging van loonen of verlenging van arbeidsduur, of door deze beide tezamen. Er zullen allicht ook werkgevers zijn, die, zonder noodzaak, van de gunstige gelegenheid gebruik willen maken, om zichzelf ten koste hunner arbeiders te bevoordeelen, door middel van loonsverlaging. In ons land (en ook elders, waar de geldswaarde hoog is gebleven) is in de laatste twee jaren de toestand van nijverheid, scheepvaart, handel en landbouw al zeer ongunstig geworden. De concurrentie van landen met lagen geldswaarde-standaard, vooral van Duitschland, is ontzettend, niet alleen in ons eigen land voor artikelen tot eigen gebruik, doch ook op de wereldmarkten. De productie voor binnenland, zoowel als die voor export, heeft daaronder hevig te lijden. Daarbij komen dan de geweldige beletselen van verhoogde invoerrechten, invoer-verboden enz., waarmede andere landen hun eigen nijverheid pogen te beschermen en op de been te houden. Mede doen zich gevoelen de noodlottige gevolgen van industriëel en commerciëel optimisme, aan den dag gelegd in de jaren van voorspoed tijdens en onmiddellijk na den oorlog, waaruit heel wat zware catastrophes voortvloeiden. Werkeloosheid treedt in, neemt toe en krijgt spoedig schrikbarende afmetingen. Vele werkgevers pogen de concurrentie vol te houden en zinnen dus op maatregelen, die hun in staat zullen stellen den buitenlandschen mededinger het hoofd te bieden. Productie-

kosten moeten omlaag. Dus moet het loon verminderd, het aantal arbeidsuren vergroot worden. Aanvankelijk geschiedt dit sporadisch en op bescheiden schaal. Hier weigeren de arbeiders er op in te gaan; elders geven zij toe, uit beduchtheid voor erger, voor langdurige werkloosheid en de daarvan onafscheidelijke ellende, stoffelijke en zedelijke inzinking. De vakvereenigingen pogen al te diep inkerven tegen te gaan, schikken, plooiën en bewilligen openlijk of oogluikend in allerlei compromissen. Doch eindelijk komen groote combinaties van werkgevers tot het plan in een geheel tak van nijverheid de arbeidsvoorwaarden belangrijk ongunstiger te maken dan zij zijn.

Dan komen de betrokken vakbonden te staan voor het probleem: dit te weerstaan of het te dulden. Het is immer buitengewoon moeilijk hier eene keuze te doen. De voorwaarden tot weerstand bieden zijn voor de arbeiders en hunne organisaties natuurlijk hoogst ongunstig. Ware het anders, dan zouden de werkgevers niet tot hun optreden gekomen zijn. Een werkstaking loopt zoo goed als zeker op een nederlaag uit. Dan moeten de ongunstige voorwaarden, door de patroons aangeboden, tóch aanvaard worden; dan is de vereenigingskas leeg en zijn zelfs waarschijnlijk nog schulden gemaakt; dan is de zekerheid aanwezig, dat vele in hunne verwachtingen teleurgestelde leden de vereeniging zullen verlaten. Dus maar ingaan op hetgeen de werkgevers aanbieden? Ook dit heeft onvermijdelijk bedenkelijke gevolgen. De vereenigingskas zal gespaard blijven, doch een zeer groote uittocht van leden, die zullen vragen: „wat heb ik aan de organisatie, als zij mijne arbeidsvoorwaarden niet beveiligen kan en den strijd ter hunner beveiliging niet aandurft?” is met stelligheid te verwachten. Bovendien komen nog andere, gewichtiger vragen in het spel: Waar zal het heen met het prestige van de vakvereeniging, als zij zonder eenige poging tot verzet het hoofd in den schoot legt? En zullen de werkgevers, als zij ervaren, dat zij zóó gemakkelijk

hunne voornemens ten uitvoer kunnen leggen, niet weldra opnieuw komen met nog verder gaande verlaging van loonen, of iets dergelijks? Waar zal het dan heen met de arbeidsvoorwaarden?

De centrale organisaties, bij welke de betrokken vakbonden aangesloten zijn, worden natuurlijk in dergelijke gevallen geraadpleegd; dit is gewoonlijk voorgeschreven; doch het is ook geboden, omdat geldelijke en andere hulp van de leden der overige aangesloten bonden onvermijdelijk noodig zal zijn, indien het tot een conflict met de werkgevers komt. Dan worden de genoemde dingen overwogen, doch daarenboven nog een andere gewichtige vraag, deze: indien men zich neerlegt bij hetgeen deze groep van werkgevers verlangt, zullen dan niet andere groepen van werkgevers in andere takken van nijverheid of bedrijf, daardoor aangemoedigd, het voorbeeld volgen, zoodat binnen afzienbaren tijd eene algemeene verlaging van den loonstandaard of verlenging van den arbeidsduur, benevens algemeen verlies van prestige en beteekenis der geheele vakbeweging voor de deur staat?

In vele gevallen wordt het dilemma opgelost, door tot weerstand bieden te besluiten, omdat men het te vreezen grootere kwaad door het ondergaan van het kleinere wil voorkomen. Men laat zich een kies trekken, om een kaakontsteking te ontgaan.

Gewoonlijk eindigt het aldus aanvaarde conflict met de nederlaag der arbeiders, van welke dan zeer velen in baloorigheid uit de vakvereniging wegllopen.

Zoo is het ook in dezen crisistijd gegaan. De Metaalbewerkers, de Transportarbeiders en enkele andere groepen hebben de handschoen, door de werkgevers in het strijdperk geworpen, opgeraapt en hebben het moeten afleggen. Een der gevolgen daarvan was het verlies van groote aantallen leden door de betrokken organisaties.

Doch ook de overige vakbonden, die niet bij den strijd betrokken waren, ondervinden de gevolgen. Want bij vele

begint het wellicht toch reeds niet diep gewortelde vertrouwen in de vakorganisatie te wankelen en zij verlaten het verband, waaraan hun hart slechts ten halve deel had.

De gevolgen van alle deze en enkele bijkomstige oorzaken zijn zichtbaar in de te voren afgedrukte tabellen nopens den loop van de ledentallen der verschillende centrale Verbonden.

Doch deze tabellen leeren nog iets anders, en wel, dat, ondanks den teruggang van de beide laatste jaren, het aantal georganiseerden toch altijd nog zeer verre dat van vóór den oorlog te boven gaat. Het is niet onmogelijk, dat de achteruitgang nog eenigen tijd doorgaat. Doch zelfs dan zullen de ledentallen nog zeer aanzienlijk hooger zijn, dan acht jaren geleden.

De geschiedenis leert — en zij herhaalt zich ook hier — dat de ontwikkeling van het vakvereenigingswezen onderhevig is aan schier eidelooze *ups and downs*. Tijdperken van succes worden gevolgd door perioden van tegenslag. Uitzetting wisselt af met inkrimping. Doch zij leert — en het wordt ook hier bewezen — dat niettemin de lijn zich steeds in opwaartsche richting beweegt. Het is een golvende lijn, die afwisselend verheffingen en inzinkingen vertoont, doch altijd stijgend blijft.

Dit geldt niet alleen de numerieke sterkte der vakvereeningen, doch eveneens de door haar bereikte resultaten. In tijden van hetgeen de Duitschers *Hochconjunctur* noemen, worden gewoonlijk aanmerkelijke verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden tot stand gebracht. Onder ongunstige industriële verhoudingen gaat daarvan vaak een deel verloren. Doch er blijft immer wel zoo veel behouden, dat het algemeene peil hooger staat, dan het vóór de voorspoeds-periode stond.

Dit is ook thans weer het geval. Loonen zijn gedurende de beide laatste jaren vrij algemeen verminderd geworden; de arbeidsduur heeft, vooral onder den invloed van de jongste wijziging in de Arbeidswet-1919, ongunstige

wijziging ondergaan. Doch zoowel loon als arbeidsduur zijn respectievelijk hooger en korter, dan zij vier à vijf jaren geleden waren.

Ook de vakverenigingen kunnen de sterren slechts bereiken, door de doornen worstelend te doorkruisen.

Er is dan ook allerm minst reden tot wanhopen. Hetgeen in den laatsten tijd gebeurd is, moest gebeuren. Het zou uiterst bevreemdend geweest zijn als het niet gebeurd ware. Het is de natuurlijke loop der dingen, die men met filosofischen zin aanschouwen, beoordeelen en opvatten moet. Er zullen voor de nijverheid, den handel, de scheepvaart en den landbouw te zijner tijd betere dagen aanbreken, die ook de vakbeweging gelegenheid tot nieuwe ontplooiing van energie en uitslaan van vleugelen zullen verschaffen.

Zij zal dat echter nimmer ten volle kunnen doen, als zij zoo verdeeld blijft als zij thans is. Tot volledige krachtsontwikkeling, tot het doeltreffend vervullen harer taak zal zij, in vijf groepen verdeeld, nooit kunnen geraken. De vraag is echter, of de gewenschte, de onverbiddelijk noodige eendracht bereikbaar is? Wie deze vraag stelt en de verhoudingen kent, zal de vrees moeten uitspreken, dat daarop voorloopig, tenzij zich geheel onverwachts verschijnselen, die thans niet te voorzien zijn, voordoen, geen hoop bestaat. De verdeeldheid in onze vakbeweging houdt namelijk verband met den aard der politieke verhoudingen in ons land, vooral met die van godsdienstige beteekenis.

De Engelsche vakbeweging is, zooals reeds medegedeeld werd, steeds, van den aanvang af tot heden toe, één en onverdeeld geweest. Doch ook de politiek heeft in dat land, althans na de Cromwell-periode, geen verband met de godsdienstige gezindheden gehad, al was er dan ook wel eenig geestelijk, doch geenszins organisatorisch verband tusschen het Nonconformisme en het oude Liberalisme. Er zijn liberale en er zijn conservatieve en er zijn *labour*

katholieken; de overige denominaties vindt men evenzeer verspreid over alle politieke partijen. De Schotten, die bijna alle tot één zelfde kerkgenootschap behooren, zijn niettemin de meest uiteenlopende politieke richtingen toegedaan. Een soortgelijk beeld vertoont de Engelsche vakbeweging. Zij omvat arbeiders van alle godsdienstige richtingen.

In ons land is de toestand, zooals men weet, geheel anders en zijn er ten minste drie politieke partijen, wier beginselen met godsdienstige opvattingen verband houden en van welke ten minste twee eene werkelijke eenheid met de betreffende kerkgenootschappen vormen. De arbeiders van deze godsdienstige richtingen (dit zijn in hoofdzaak de gereformeerde en de roomsch-katholieke) behooren dus, om zoo te zeggen, automatisch tot de politieke partijen, die met hunne kerkgenootschappen verbonden zijn. Waar nu deze partijen het standpunt innemen, dat hetgeen zij „de ordonnantiën Gods” noemen het staatsbestel en dus de politiek moeten beheerschen, daar nemen de arbeiders, die het aanvaarden, ook de hun aangewezen stelling aan, dat zij slechts mogen behooren tot vakvereenigingen, die dezelfde „ordonnantiën” tot grondslag hunner organisatie nemen.

Zoo lang deze opvatting door de godsdienstige arbeiders gehuldigd wordt, zoo lang is het ijdel, te verwachten, dat zij hunne vakbonden zullen doen samensmelten met de niet-confessioneele, of dat zij in aanmerkelijke hoeveelheden naar deze laatste zullen overgaan, ongeacht het feit, dat de niet-confessioneele vakbonden, die in godsdienstig opzicht werkelijk neutraal zijn, tal van geloovigen en godsdienstigen onder hunne leden tellen.

Samensmelting van het N.V.V. en het A.N.V., is, zooals reeds medegedeeld werd, beproefd en mislukt. Waarschijnlijk zullen deze beide dan ook wel gescheiden blijven. De aard van de meerderheid der leden van bij het A.N.V. aangesloten bonden: ambtenaren en kantoorbedienden, is

niet zóó, dat hunne verbroedering met de leden der N.V.V.-bonden, in hoofdzaak arbeiders, voor de deur staat. Het verschil in stand, levenshouding en maatschappelijke opvatting zal dan ook wel in sterkere mate de fusie belet hebben, dan bezwaar tegen het samensmeltings-compromis.

Vereeniging van het N.V.V. en het N.A.S. is stellig geheel buitengesloten. Er zijn in de laatste jaren wel stappen in deze richting gedaan, doch zij hebben geen resultaat gehad. Er bestond evenwel altijd nog wel eenige hoop, dat het er toe zou komen. Deze verwachting vond haar grond in de zoo al niet in woorden, dan toch in wezen veranderde opvattingen der syndicalisten nopens de taak en de methoden der vakbeweging, waarvan reeds elders in dit boekje melding wordt gemaakt. Vrijwel alle instellingen en attributen der „moderne” vakbeweging werden gaandeweg overgenomen en ook in de wijze van werken en optreden vertoonde zich wijziging naar „moderne” opvattingen.

Deze langzame ontwikkelingsgang is echter verstoord door het ingrijpen der communisten, die onder de syndicalisten het materiaal voor hunne organisatie zochten en voor een goed deel ook vonden. Al verzetten zich ook nog ettelijke syndicalistische leiders tegen het door hen niet gewilde communisme en al heeft ook de meerderheid van de N.A.S.-leden de door de communisten hevig aanbevolen aansluiting bij de zoogenaamde Vakvereenigings-Internationale van Moscou verworpen, zoo is niettemin de invloed der communisten zoo groot geworden, dat alle hoop op toenadering van het N.A.S. tot het N.V.V. gerustelijk opgegeven kan worden. Het is bovendien te verwachten, dat het N.A.S., welks beteekenis toch al niet zeer groot is, binnen afzienbaren tijd door het toedoen der communistische drijvers uiteengerukt zal worden. Hetgeen er dan van zal overblijven, zal stellig niet de moeite waard zijn, er zich om te bekommeren wat er van worden zal.

Zoo zal dan de Nederlandsche vakbeweging naar menschelijke berekening blijven vertoonen het beeld van be-

treurenswaardige verdeeldheid, dat hier beschreven werd. Er is voorloopig geen uitzicht op verandering.

Het Engelsche spreekwoord zegt wel: *it is the unexpected that happens* (het is het onverwachte, dat gebeurt), doch of het in dit geval toepassing zal vinden, is aan gerechten twijfel onderhevig.

ZEDELIJKE INVLOED DER VAKBEWEGING.

De eerste en voornaamste taak der vakvereniging is uit den aard der zaak: het beïnvloeden der arbeidsvoorwaarden in voor hare leden gunstigen zin. Het volvoeren van deze taak is echter zeer bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk, indien de leden niet op een vrij hoog peil van ontwikkeling staan, zóó dat zij beschikken over de noodige intelligentie voor het beoordeelen van maatschappelijke, industriële en economische vraagstukken, wanneer deze hun uiteengezet worden. Bovendien moeten uit hun midden de krachten komen, die de vereeniging te leiden en te besturen hebben, zoodat de gemiddelde intelligentie niet laag mag wezen.

Met het oog op deze dingen besteden de vakverenigingen (er is te voren reeds terloops gewag van gemaakt) vrij wat geld en zorg aan de ontwikkeling der arbeiders.

Bijna alle vakbonden en -verenigingen geven vakbladen uit; de centrale Vakverbonden hebben eveneens hunne organen. In deze vakbladen worden vakaangelegenheden behandeld, wenschen en verlangens der leden tot uiting gebracht, maatschappelijke vraagstukken besproken en berichten nopens het vak in binnen- en buitenland gepubliceerd. Zij bevatten voorts de ambtelijke mededeelingen der organisaties en geven, nevens bijdragen van propagandistischen, ook artikelen van algemeen-instructieven en technischen aard, en ook wordt er veel gedaan aan den strijd tegen het drankmisbruik.

*-139 Aldus is het vakblad een opvoedende en ontwikkelende factor van beteekenis. Maar de meeste organisaties bepalen zich daar niet toe, doch verrichten veel meer arbeid van cultureelen aard. Zoo bezitten sommige welvoorziene en zorgvuldig beheerde boekerijen. Zangvereeningen en muziekcorpsen vindt men vaak over de auspiciën van vakvereeningen. De Diamantbewerkerbond vormde zelfs uit zijne leden een volledig strijkorkest, welks prestaties op hoog peil stonden.

Tal van vakvereeningen organiseeren reeksen voordrachten en cursussen van populair-wetenschappelijken aard; niet alleen vraagstukken van socialen aard worden daar behandeld, doch ook, en in niet mindere mate, wordt er voor algemeene ontwikkeling zorg gedragen; sterrekunde, letterkunde, muziek, beeldende kunst, geschiedenis enz. komen er aan de orde.

In de groote centra geschiedt dit gewoonlijk door de vakvereeningen gemeenschappelijk. Zij vormen dan eene Centrale Commissie voor Arbeiders-ontwikkeling. Waar dit het geval is, wordt ook veelal onderricht gegeven in taalkunde, boekhouden en administratie, theorie en geschiedenis der arbeidersbeweging, staatsinrichting en andere takken van wetenschap, die voor bestuurders, of hun die het willen worden, onmisbaar zijn.

Van groote beteekenis is ook hetgeen gedaan wordt voor de ontwikkeling van ambachts-leerlingen, die vaak, onder den naam van adspirant-leden, onder de rechtstreeksche hoede der vakvereening staan.

In enkele gevallen neemt de vereeniging dezen ontwikkelings-arbeid in eigen beheer. Doch in den regel geschiedt het door de plaatselijke organen der Arbeiders Jeugd-Centrale, eene door het N.V.V. en de S.D.A.P. geschapen instelling. Daar beijvert men zich om de gewoonlijk onvolgende kennis, in de lagere school door de jongelieden opgedaan, aan te vullen en te vermeerderen; terwijl men eenerzijds door leergangen van allerlei aard de geestelijke ont-

wikkeling bevordert, wordt anderzijds veel zorg besteed aan de lichamelijke, door middel van beoefening van sport en dans, alsmede door kampeeren, waaraan dan geestelijke en lichamelijke oefeningen in de open lucht verbonden zijn.

De *Arbeiders Jeugd-Centrale* geeft een veertiendaagsch blad uit, hetwelk nevens ambtelijke mededeelingen, allerlei leerrijke artikelen en bijdragen, literatuur en poëzie brengt; en daarnaast een zeer fraai, geïllustreerd tweemaandelijksch tijdschrift van groote cultureele beteekenis. De Diamantbewerkerbond en de Typografenbond gaven geruimen tijd nog eigen tijdschriften ten behoeve hunner leerlingen en jonge leden uit.

Dit alles slaat op de vakbeweging, zooals deze in het N.V.V. geconcentreerd is. Doch de confessioneele vakorganisaties doen ook het hunne op dit gebied, vooral waar het de jeugd betreft. Daar draagt alles echter een sectair karakter en het is er voornamelijk om te doen, de jongelieden, over welke men gezag heeft, buiten aanraking met andersdenkenden te houden. Vooral de Katholieke vakbeweging beijvert zich ten deze uit alle macht.

De resultaten van dezen ontwikkelingsarbeid kunnen natuurlijk niet in cijfers uitgebeeld worden. Hunne waarde en omvang is alleen te omvatten en te appreciëren door degenen, die het leven der arbeidersklasse van nabij gadeslaan. Zij, die dit doen, die het een menschenleven lang gedaan hebben, weten hoe eerbiedwekkend deze resultaten zijn. Daar is in en door de arbeidersbeweging een cultureel werk tot stand gebracht, dat hare materiele prestaties evenaart, zoo niet overtreft.

Ontelbaar zijn de arbeiders, die aan den greep van den drankduivel onttrokken werden. Dank zij de arbeiders- en vooral de vakbeweging, zijn in duizenden gezinnen, waar de wanhoop heerschte tengevolge van het drankmisbruik van het gezinshoofd, geluk en vrede wedergekeerd, zijn duizendtallen mannen gered van den stoffelijken en zedelijken ondergang en gemaakt tot sober levende, intelligente men-

schen. Schatten van kennis zijn het deel geworden van ontelbare mannen en vrouwen, die, zonder den invloed en den arbeid van de organisaties, gespeend zouden zijn gebleven van alle ontwikkeling en beschaving. Van talloos velen zijn de oogen geopend voor de schoonheid van natuur en kunst, zijn de geesten ontvankelijk gemaakt voor wetenschap en literatuur, is het leven rijk en bloeiend geworden.

In dit verband mag niet verzuimd worden gewag te maken van hetgeen stichtingen als *Ons Huis* te Amsterdam en te Rotterdam, het Toynbee-werk in het algemeen en niet het minst de Volksuniversiteiten op het gebied der volksontwikkeling gepresteerd hebben en nog immer presteeren. Voor dat alles kan men niets dan lof en waardeering uiten. Talrijk zijn de arbeiders, die er veel aan te danken hebben en dientengevolge heeft ook de arbeidersbeweging er de vruchten van geplukt. Het vormt met elkan- der een completeering van hetgeen deze beweging op het stuk van onderricht en ontwikkeling zelf tot stand ge- bracht heeft.

DE VAKVEREENIGINGEN EN DE POLITIEK.

Het vraagstuk van de verhouding der vakvereenigingen tot de politieke en parlementaire actie heeft in vele landen, niet het minst in het onze, de geheele arbeidersbeweging beheerscht en doet dit nog altijd.

Het syndicalisme wil, zooals te voren uiteengezet werd, met de politiek niets te maken hebben, doch is in werke- lijkheid zelf veel meer een politiek systeem dan een vorm van vakvereenigingswezen. Het beschouwt handhaving en verbetering van arbeidsvoorwaarden als bijzaak, het ver- vangen van de tegenwoordige samenleving en productie- wijze in een socialistische, en dat wel door middel van de algemeene werkstaking, als hoofdzaak.

De confessioneele vakvereenigingen zijn in het wezen

der zaak weinig anders dan politieke instrumenten van de Protestantisch-Christelijke en Rooms-Katholieke Partijen, en het is niet te gewaagd de stelling te opperen, dat het zoogenaamd neutrale *Algemeen Nederlandsch Vakverbond* in werkelijkheid geestelijk nauw verwant is aan den Vrijzinnig-Democratischen Bond.

Toch is het voornaamste bezwaar, dat alle deze tegen het *Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen* hebben, geen ander, dan dat het in vele gevallen samenwerkt met de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij. Dit speelde o.a. een voorname rol bij de reeds gereleveerde (mislukte) onderhandelingen over samensmelting van het N.V.V. en het A.N.V.

Alle tegenstanders van de „moderne” richting staan op het standpunt, dat de vakbeweging neutraal moet wezen. Zij zijn het echter zelf allerminst. *Neutraliteit* wil in deze monden slechts zeggen: anti-sociaal-democratisch.

Men zou de vraag kunnen stellen: welke belangen de leden van confessioneele en „neutrale” vakvereenigingen dan toch wel eigenlijk bij het kapitalisme mogen hebben, dat een zoo groote afkeer van het socialisme hun bezielt, of althans heet te bezielen. Want deze weerzin tegen het socialisme houdt hen gescheiden van de niet-confessioneele vakvereenigingen, bijzonderlijk van het N.V.V.

Het hoofddoel van de vakvereeniging is altijd hetzelfde: instandhouding en verbetering van arbeidsvoorwaarden. De bijkomstige bemoeiingen, als daar zijn: werkloosheidsverzekering, steunfondsen, ontwikkeling van leden en leerlingen, zijn eveneens overal identiek. De middelen tot het bereiken van deze doeleinden verschillen niet van elkaar; zij bestaan steeds in onderhandelen met de werkgevers, het staken van den arbeid, het weerstaan van uitsluitingen, het adresseeren aan en confereeren met overheidsorganen enz. Het bezoldigen van bestuurders, die zich geheel aan den arbeid der organisatie kunnen wijden, het vormen van weerstandskassen en strijdfondsen, is vrijwel overal

regel. De ^{nieffte} belangen van alle sigarenmakers, of timmerlieden, of mijnwerkers, of welke andere groep arbeiders ook, zijn, evenals die van de arbeidersklasse als geheel, dezelfde, ongeacht of deze werklieden gereformeerd, of joodsch, of katholiek, of evangelisch-luthersch zijn. Hunne organisaties hebben immer als weder- of tegenpartij dezelfde organisaties van werkgevers. Aaneensluiting in ééne enkele organisatie in elk vak, als in Engeland steeds het geval is geweest, behoorde dus van zelf te spreken. Er is immers geen gereformeerd loon en geen katholieke arbeidsduur. Maar er is, zooals uiteengezet werd, geen eenheid in 'onze vakbeweging, doch verdeeldheid, wantrouwen, somtijds zelfs openlijke vijandschap, en strijd van de eene richting tegen de andere.

Deze verdeeldheid wordt voornamelijk bewerkstelligd, doordat men den godsdienstigen arbeiders op de mouw speldt, dat de „moderne” en vooral de syndicalistische vakvereenigingen anti-godsdienstig zijn, dat deze beide richtingen den klassenstrijd voeren en naar het socialisme stuwen, terwijl de eerstgenoemde de extra-zonde begaat, van in de S.D.A.P. de politieke kampioen voor de aspiraties der arbeidersklasse te zien.

Dat de „moderne” vakvereenigingen anti-godsdienstig zouden zijn, is eene onwaarheid. Deze organisaties zijn op dit stuk strikt neutraal en alles wordt er zorgvuldig vermeden, dat godsdienstigen aanstoot zou kunnen geven. In elken „modernen” vakbond bevinden zich dan ook contingenten geloovige arbeiders van allerlei richting, die zich daarin volkomen thuis gevoelen. Zoo telt de Diamantbewerkerbond veel meer geloovige joodsche leden, dan de diamantbewerker-afdeeling der Israëlitische Arbeidersvereeniging *Betsalel*. En vooral de katholieke vakvereenigingen bezitten niet onaanzienlijke aantallen leden, die de „moderne” bonden slechts onder dwang der geestelijkheid verlaten hebben en die het vrijwillig nooit zouden gedaan hebben.

In de syndicalistische organisaties mag een enkele anarchist of „vrijdenker” zich al eens bezondigen aan ketterijen, het komt er toch slechts sporadisch voor en een algemeene anti-godsdienstige *tendenz* kan ook daar niet geconstateerd worden.

Beide richtingen zijn van socialistischen geest doordrongen. Dit is volkomen juist. Doch wat dáárin voor anti-godsdienstigs gelegen kan zijn, is niet duidelijk. Het socialisme is een maatschappelijk stelsel, gericht op het vervangen van de kapitalistische voortbrenging met het oog op het maken van winsten, door de socialistische ter voorziening in de behoeften aller menschen, hetgeen te bereiken is door het nationaliseeren of socialiseeren van den grond en van de middelen van voortbrenging en verdeling. Het is dus een anti-kapitalistisch stelsel, niet een anti-godsdienstig. Dat leden der kapitalistische klassen en hare satellieten er bezwaar tegen hebben, is begrijpelijk. Onbegrijpelijk is het echter, dat er arbeiders zijn, en vele, die zich laten diets maken, dat ook zij er bezwaar tegen moeten hebben en uit dezen hoofde zelfs moeten weigeren zich in ééne organisatie aaneen te sluiten met vakgenooten van socialistische richting voor de behartiging van belangen, die voor allen precies dezelfde zijn. Er is niets, dat hun aan het kapitalisme zou kunnen binden — aan het kapitalisme, met zijn onvermijdelijken nasleep van zedelijke ontaarding, van militarisme en oorlog, van volkeren- en klassenhaat, van anti-semitisme en geloofsvervolgung, van misdaad, prostitutie, alcoholisme en wat er verder alzoó voor ellendigs in de wereld is. Hun arbeid is het, die alles voortbrengt, dat voor instandhouding en veraangenaming van het menschelijk leven noodig is. Hun aandeel aan de vruchten van dezen hunnen arbeid is in de kapitalistische samenleving gering. Het zou in de socialistische toch waarlijk niet geringer zijn. De bekrompen woning, het minderwaardige voedsel, de onvoldoende en leelijke kleeding, het poovere onderwijs, het gebrek

aan ontwikkeling en geestelijk leven, het gemis aan nage-
noeg alles, dat het leven hoogere wijding en beteekenis
geeft, het onzekere bestaan, de wankele toekomst, de
sombere ouderdom — dit alles zouden zij toch onder het
socialisme óók wel deelachtig worden. Wat staat er dan
toch voor hem op het spel?

Het antwoord is: *niets*. Het gevleugelde woord van Marx
en Engels, dat de arbeiders niets te verliezen hebben dan
hunne ketenen en een wereld hebben te winnen, is en
blijft onverzwakt waar — al moet men ook het woord
ketenen niet letterlijk opvatten.

Dit weten degenen, die leiding geven aan de confесси-
oneele vakbeweging, óók wel. Vandaar dat zij er immer
nadruk op legden, dat de *geestelijke* goederen hunner volge-
lingen gevaar liepen, d. i. de godsdienst. Een werkelijk
confessioneelen grondslag voor de door hen in het leven
geroepen vakvereenigingen, konden zij nimmer aanwijzen.
Dat zou ook onmogelijk zijn geweest, omdat alle vakver-
eenigen slechts één reëlen grondslag kunnen hebben.
Dus moesten de drogredenen nopens de anti-godsdienstig-
heid der „moderne” vakorganisatie dienst doen als middel,
om de godsdienstige arbeiders te behouden als instru-
menten voor de eigen kapitalistische doeleinden.

In den laatsten tijd is daarbij een nieuw argument ge-
komen: Rusland. Men doet het voorkomen, alsof in dat
land nu de verwezenlijking van het socialisme te aanschou-
wen valt en zegevierend roept men uit: ziet nu, dat het
onder het socialisme nog veel slechter is dan onder het
kapitalisme.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat deze rede-
neering volkomen valsch is. In Rusland is van iets, dat
op socialisme zelfs maar gelijk, in het geheel geen sprake.
Er heerscht daar eene militaire dictatuur van een kliek, waar-
van slechts weinige oude revolutionnairn deel uitmaken, doch
die overigens bestaat uit avonturiers. De werkelijke socia-
listen en revolutionnairn werden en worden door deze

lieden ten doode toe vervolgd. Zij hebben de productiemiddelen des lands vernietigd, de productieve kracht des volks gebroken. Zij handhaven zich, niet omdat zij gedragen zijn door den wil des volks, doch door het geweld der wapenen. Aan alle democratie, aan alle vrije meeningsuiting hebben zij een einde gemaakt. Den grond hebben zij verdeeld onder de boeren en de industrie leveren zij weer uit aan het kapitalisme. Zij zetten de oude politieke intriges voort en zijn in hun streven zuiver imperialistisch.

Met socialisme heeft dit alles niets uit te staan. De sociaal-democraten, alsook de syndicalisten en anarchisten hebben zich van den aanvang af gekeerd tegen dit régime en bestrijden het uit alle macht.

Van hun kant voeren de communisten in alle landen, onder aanwijzing en leiding der Russische dictators, een fellen strijd tegen de sociaal-democratie, óók in ons land, waar dit voor ieder dagelijks te aanschouwen valt.

Het is dan ook pure misleiding, het voor te stellen, alsof Rusland laat blijken hoe de wereld er onder het socialisme zou uitzien. De sociaal-democratie en de aan haar verwante vakbeweging streven naar eene geleidelijke hervorming der samenleving in de richting van het socialisme, dat toch het logische en dus onvermijdelijk volgende stadium der maatschappelijke evolutie is. Te dezen einde streeft zij naar volkomen politieke en industriële democratie en naar het tot stand brengen van sociale en industriële hervormingen, die de genoemde ontwikkeling der maatschappij bevorderen en de arbeidersklasse gestadig geschikter kunnen doen worden tot het vervullen van hare groote taak.

Van haar ontstaan af heeft aldus de sociaal-democratie onafgebroken gestreden voor zulke maatregelen, die de arbeiders in lichamelijk en geestelijk opzicht konden versterken en verheffen, gepoogd hun een steeds grooter aandeel aan den maatschappelijken rijkdom te doen erlangen en tevens gewerkt aan het wijzigen van de positie

der arbeiders in de industriële processen, door hen in hoe langer hoe grootere mate aan de leiding der bedrijven te doen deelnemen en dat wel onder mede-deelhebberschap van den staat of zijne organen aan zulke bedrijven.

Vele dezer programpunten nu maken deel uit van het werkplan der vakvereenigingen. Het lag dus voor de hand, dat deze laatste in zekere mate en tot op zekere hoogte politieke actie te voeren hadden. Vele dezer maatregelen immers konden slechts door de overheid ingevoerd en door het staatsgezag gehandhaafd worden. Dit was, om enkele voorbeelden te noemen, het geval met de regeling van den vrouwen- en kinderarbeid, met de maatregelen tot bevordering van de veiligheid en tot bescherming der gezondheid in fabrieken en werkplaatsen, met het verbieden van voor het leven der arbeiders gevaarlijke procédés, als het maken van phosphorlucifers en van loodwit, het gebruik van loodglazuur in de aardewerk-industrie, de veiligheid in de mijnen en op zee, de regeling van den arbeidsduur van volwassen mannen enz.

De eerste vakvereenigingen, de Britsche, zagen zich al spoedig genoodzaakt voor deze en dergelijke dingen in het krijt te treden. Op welke wijze konden zij dat doen? Het was een moeielijk op te lossen vraagstuk. Want het socialisme, in zijn hedendaagschen vorm en beteekenis, bestond nog niet en er was evenmin een zelfstandige arbeiderspartij. Men kende slechts twee politieke groepeerings: conservatieven en liberalen. De eerste oplossing van het probleem meenden zij gevonden te hebben in eigen rechtstreeksch politiek optreden. Vooral bij de kolenmijnwerkers was dit het geval. Men poogde eigen kandidaten tot lid van het parlement verkozen te krijgen. De resultaten waren uiterst gering. Daarop zocht men zijn heil in het winnen van leden der burgerlijke politieke partijen voor bepaalde, nauwkeurig omschreven verlangens van vakvereenigingen en in een daarop volgend stadium loodste men eenige vakvereenigings-candidaten onder de vlag

van een der partijen, meestal die der liberale, in het parlement. Veel uitwerking van beteekenis had dit niet, want dergelijke arbeiders-parlementsleden waren immer onderworpen aan de discipline van de partij, die hen in het Lagerhuis gebracht had en konden dus op het stuk der arbeiders- of vakvereenigings-eischen weinig of niet verder gaan, dan de partijleiding gedoogde.

Het laatste stadium van dezen ontwikkelingsgang was de stichting van de *Labour Party* (Arbeiderspartij). Deze bestaat uit de voornaamste vakvereenigingen en enkele socialistische groepen, waarvan de *Independent Labour Party* (Onafhankelijke Arbeiderspartij) de belangrijkste en invloedrijkste is. Er zijn thans in het Engelsche parlement geene andere arbeiders-leden, dan die behoorende tot de *Labour Party*. Aldus zijn de Engelsche *trade unions* vakvereenigingen gebleven, doch zij vormen met elkander tevens eene politieke partij. De industriële zoowel als de politieke actie wordt dus door de vakvereenigingen zelf gelijktijdig en stelselmatig gevoerd, zonder dat (om op het oude thema terug te komen) christelijke en katholieke arbeiders daartegen ook maar het geringste bezwaar hebben en de *Labour Party* toch eene zuiver socialistische partij is.

Geheel anders staat de zaak op het Vasteland, dus ook in Nederland, waar de ontwikkeling der arbeidersbeweging geheel verschillend was van die in Groot-Britannië. Het vakvereenigingswezen is daar veel ouder dan het socialisme of de onafhankelijke arbeiderspartij. Bij ons was de socialistische beweging er reeds vóór de vakvereenigingen van beteekenis waren. Sociaal-democratische politieke actie werd gevoerd, lang vóórdat de vakvereenigingen tot werkelijke machts-ontwikkeling gekomen waren. Er was dus voor deze laatste geene aanleiding tot een streven naar zelfstandig politiek optreden. Bovendien was er, zooals wij gezien hebben, onder den invloed van het anarchisme en later van het syndicalisme, bij de toenmaals georganiseerde arbeiders een sterke afkeer van politiek en parle-

mentarisme, van „wettenmakerij” gekweekt. Dit weerhield niet alleen de syndicalistische vakverenigingen van politiek optreden, doch deed zelfs jaren lang de „moderne,” met de S.D.A.P. bevriende vakbonden schromen deel te nemen aan eenigerlei optreden, dat een politiek karakter droeg, bijvoorbeeld aan den strijd voor het algemeen kiesrecht. Daartoe werkte óók mede de vrees, van min of meer syndicalistisch, neutraal of godsdienstig gezinde leden te ontstemmen en tot het verlaten der organisatie te zien overgaan.

Op den duur werd deze vrees echter overwonnen, vooral toen het N.V.V. gestadig aan leden, kracht, beteekenis en invloed won. Het was trouwens ook niet anders mogelijk. De maatschappelijke ontwikkeling dreef in deze richting en de opeenvolgende gebeurtenissen, waaronder van wereldschokkenden aard, als de wereldoorlog, noodzaakten de vakverenigingen meer en meer tot politieke bemoeiingen. De voedselvoorziening tijdens en onmiddellijk na den grooten oorlog, de bemoeiing van de overheid met de zorg voor de werkloozen, de ziekte-verzekering enz. brachten de vakverenigingen binnen de politieke sfeer. In nog sterkere mate werd dit het geval, toen zij geroepen werden tot vertegenwoordiging in den Hoogen Raad van Arbeid, in de Commissie van Toezicht op de Werkloosheidsverzekering, en bovenal in de delegatiën van de Nederlandsche Regeering naar de Internationale Congressen en in de leiding van het Internationaal Arbeidsbureau, beide schepingen van het Vredesverdrag van Versailles en ressorteerende onder den Volkenbond.

De oude scheidingslijn vervaagde meer en meer. Het was niet langer mogelijk alle politieke bemoeiingen over te laten aan de S.D.A.P. en de vakverenigingen zich strikt te doen bepalen tot optreden op het terrein der industriële arbeidsvoorwaarden, met ten hoogste eenig machtsvertoon tot steun der politieke partij voor bijzondere doeleinden en op gewichtige momenten.

Het N.V.V., dat de gemeenschappelijke belangen van alle daarbij aangesloten vakbonden behartigt, begreep de nieuwe positie, die de omstandigheden geschapen hadden en wierp er zich op met veel *élan* en energie. Met een weinige te veel wellicht van deze op zichzelf zoo goede eigenschappen. Het gewicht van de nieuwe rol, die de vakbeweging te spelen had gekregen, leidde tot een begin van gewichtig-doenerij. Was men eertijds, voor zoo ver het bemoeiingen van politieken aard betrof, eenigermate de mindere geweest, nu voelde men zich niet alleen de gelijkwaardige van de politieke partij, doch begon zich zelfs al aardig de meerdere te gevoelen. Tot de uiterlijke blijken van deze veranderde houding behooren o.a. het zelfstandig optreden ter zake van de socialisatie-plannen, het negeren van de partij-besluiten ten opzichte van de ziekteverzekering en het op eigen gelegenheid wijzigen van het door de S.D.A.P. ingenomen standpunt ten aanzien van het protectie-vraagstuk.

Bovendien was daar de afstraling van hetgeen op internationaal gebied zich afspeelde, van grooten invloed. Het *Internationaal Vakverbond* (waaromtrent straks zal geschreven worden), na den oorlog tot stand gekomen, was snel in omvang, aanzien en beteekenis gegroeid, terwijl de internationale politieke verbinding van de sociaal-democratie (de zgn. 2de Internationale), kreupel en verminkt, er niet in geslaagd was zich op te heffen. Dit had in het I.V.V. geleid tot eene zekere overschatting van kunnen en van macht, gevoed door een of twee prestaties, die zeer de aandacht in de wereld getrokken hadden. De weerslag daarvan werd voornamelijk hier te lande, waar het I.V.V. gevestigd is, gevoeld en deed een soort van wat men zou kunnen noemen verwatenheid ontstaan, die tot handelingen als de opgesomde leidde.

Het is licht te begrijpen, dat daaruit wrijving begon te ontstaan. Niet zoozeer wrijving van persoonlijk aard, doch over de vraag, hoe voortaan de verhouding tusschen

de politieke partij en de vakbeweging zou zijn. Wat zou er in de plaats komen van de vroegere democratie? Welke rol zou aan de eene, welke aan de andere toebedeeld worden? Zou de partij het leidende instituut in politieke aangelegenheden blijven, of zou het de vakbeweging zijn, of zou, derde mogelijkheid, georganiseerde samenwerking tusschen deze beide tot stand kunnen komen. In verband met de laatste vraag, rees de bijkomstige, op welke wijze deze dan zou moeten plaats hebben?

De consequentie daarvan zou zijn: het vormen eener nieuwe partij, op gelijksoortigen grondslag als die, waarop de Britsche *Labour Party* gebaseerd is. Dit zou echter strijdig zijn met de logica van den ontwikkelingsgang onzer arbeidersbeweging en waarschijnlijk ook weinig stroken met den geest en den wil van de massa der „modern” georganiseerde arbeiders. Men kan nu eenmaal zulke dingen niet kunstmatig in het leven roepen.

In Engeland *moest* de beweging, volgens haar oorsprong en geschiedenis, zich ontwikkelen in de richting en op de wijze, in en op welke zij zich ontwikkeld heeft. In ons land zijn oorsprong en geschiedenis van de vak- en de politieke arbeiders-beweging geheel anders, hunne ontwikkeling was eene andere en hunne organisatorische uiting moet dus een eigene, logisch daaruit voortvloeiende zijn.

Het zou ook den talrijken kiezers, die op sociaal-democratische candidaten stemmen, doch niet tot de georganiseerde arbeiders behooren, zeer moeilijk duidelijk te maken zijn, waarom zij uitsluitend of voornamelijk op vakvereenigingsmannen hun stem zouden moeten uitbrengen. Verwarring, verdeeldheid, verbrokkeling en waarschijnlijk versterking van de burgerlijke democraten zou van het vormen eener *Labour Party* het gevolg zijn.

Doch er zijn nog andere factoren, die niet verwaarloosd mogen worden. In de eerste plaats zijn daar de groote schommelingen in omvang en macht, waaraan de vakbeweging onderhevig is. De gebeurtenissen in het econo-

mische leven oefenen, zooals reeds te voren beschreven werd, sterken invloed uit op het wel en wee der vakvereenigingen. Onder bepaalde omstandigheden en verhoudingen zullen zij zich krachtig ontwikkelen, terwijl zij bij andere constellaties inzinking ondergaan. De jaren 1914—1922 leveren van dergelijke fluctuaties treffende voorbeelden. In ons land, evenals in Engeland en elders, hebben de vakvereenigingen in een betrekkelijk kort tijdsbestek wasdom en bloei gekend, gevolgd door teruggang en ineenschrompeling. Het is zeer de vraag, of op een zoo bewegelijken bodem eene krachtige politieke structuur gevestigd kan worden. Bovendien is het prestige der vakvereeniging sterk verbonden aan de mate van haar welslagen op industrieel gebied en ook dit is van zoo wisselvalligen aard, dat het eene gewaagde onderneming zou zijn, er het succes van de politieke actie min of meer van afhankelijk te maken.

Een tweede factor is deze, dat het verdwijnen der oorlogs-invloeden de beteekenis van de vakvereenigingen op algemeen maatschappelijk gebied waarschijnlijk wijzigen en verminderen zal. In zekere mate is dit reeds geschied, zoowel in internationaal als in nationaal opzicht. Bij terugkeer van meer normale staatkundige en algemeene economische verhoudingen, zal de rol, door de vakbeweging gespeeld in dagen van abnormale, van zelf eene groote verandering moeten ondergaan, zal zij zich weder in hoofdzaak moeten bepalen tot bemoeiingen van zuiver industriëlen en beperkt-economischen aard. Zij zal de meer bescheiden plaats van vóór den oorlog weder hebben in te nemen en daarmee zal haar invloed op het openbare leven zoo verkleind worden, dat het voeren van politieke actie buiten haar bereik zal komen te liggen.

Een derde factor levert de vraag, of de geheele politieke beweging niet te zeer verengd, te weinig algemeen, te sectarisch worden zal, als de vakvereenigingen haar grondslag en ruggeraat zullen vormen. Het is ongetwijfeld

de arbeidersklasse, die thans aan de beurt is om het wezen der maatschappij, de wijze waarop zij in hare behoeften voorziet, haar ethica en haar geestelijk wezen te veranderen, zooals andere klassen dat te voren, toen haar tijd gekomen was, hebben gedaan. Doch er is één groot verschil. Vroegere maatschappelijke omwentelingen brachten den klassen, die toen revolutionnair waren, de politieke macht naast de economische; deze werden daardoor de domineerende, andere onderdrukkende en schatplichtig makende klassen. Zóó is het niet met de arbeidersklasse, die thans de revolutionnaire is. Zij zal niet heerschende klasse worden, die anderen *overheerscht*, doch zij zal de werkelijke gelijkheid van alle menschen en volkeren brengen, door het vernietigen van alle klasse-grenzen en het opheffen der klasse-tegenstellingen. Dit vindt thans reeds uitdrukking in het wezen der sociaal-democratische politieke organisatie, die voor allen openstaat en aan welker werkzaamheid allen kunnen deelnemen. Haar algemeen, alles-omvattend karakter is het symbool van haar ideëel einddoel en verleent haar groote aantrekkelijkheid voor allen, die in en door haar de mogelijkheid van de verwezenlijking *hunner* idealen geopend zien. Indien de vakvereenigingen de draagsters worden van de politieke actie, die voornamelijk van haar zal uitgaan, door haar zal worden bestierd en geleid, dan zal deze daardoor een geborneerd karakter krijgen, blijft althans de mogelijkheid bestaan, dat zij dit te eenigertijd en onder zekere omstandigheden aannemen zal. De beweging krijgt dan een ander aspect. Er ontstaat gevaar, dat zij te eenzijdig-materialistisch wordt. Er beginnen zelfs beelden van het oude Owenisme en van het syndicalisme van dezen tijd op te doemen — beelden van een maatschappij-vorm, die een soort van federatie van vakvereenigingen is, eene samenleving, bestaande uit autonome vakbonden, die elk hun eigen tak van nijverheid beheerschen, met een stelsel van producten-ruil en andere attributen van een nieuw mechanisch-economisch

systeem, dat weinig aantrekkelijks heeft en dan ook inderdaad het universeel-sociale mist, hetwelk de groote bekooring van het ideëele einddoel der arbeidersbeweging uitmaakt.

Er moet dan ook niet naar Engeland gekeken worden. Hetgeen daar bestaat, is er historisch geworden en gegroeid. Of het ook goed en wenschelijk is, kan betwist worden, doch doet hier niet ter zake. De vraag is, of het gewenscht is hier kunstmatig iets soortgelijks in het leven te roepen. Hierop zal het antwoord ontkennend moeten luiden. De vakbeweging behoort vakbeweging te blijven. Dit wil zeggen: zij moet zich in hoofdzaak bepalen tot haar oorspronkelijke taak: het handhaven en verbeteren der arbeidsvoorwaarden. Dit is op zichzelf belangrijk genoeg en vereischt reeds kennis, beleid en toewijding genoeg. Hetgeen de maatschappelijke omstandigheden en verhoudingen vorderen, dat zij op politiek gebied te verrichten heeft, moet zij verrichten — óók hetgeen het vervullen van haar eigenlijke taak op dit gebied van haar eischt. Daarbij moet het echter blijven. Zij moge zich onthouden van elk streven om zelf politieke partij te worden. Haar politiek moet steeds verband houden met, en beperkt zijn tot hetgeen uit eigen werkkring voortvloeit, of daarmee samenhangt. De algemeene politieke en parlementaire actie moge zij overlaten aan de daarvoor geëigende algemeene en al-omvattende organisatie, die los is van het particularisme, dat nu eenmaal noodwendig tot de eigenschappen der vakvereeniging behoort.

Indien dit geldt van de nationale vakvereenigingen, zoo is het stellig niet minder toepasselijk op hare internationale verbindingsen en organisatie, die vooral in de jaren, na den oorlog verlopen, zeer in omvang en beteekenis toegenomen zijn, althans wat de niet-confessioneele vakvereenigingen betreft.

INTERNATIONALE VERBINDINGEN.

De eerste vakverenigingen waren kleine, los van elkander staande, plaatselijke organisaties. Deze sloten zich gaandeweg aaneen tot bonden, welker bemoeiingen zich over het geheele land uitstrekten. Vele dezer bonden, wier leden, ofschoon verschillende ambachten uitoefenende, toch in een zelfden tak van nijverheid werkzaam zijn, smolten samen tot hetgeen de Duitschers *Industrieverbände* noemen. Zoo zijn in de organisaties van spoorwegpersoneel machinisten, conducteurs, rangeerders, smeden, seingevers, ambtenaren enz. samengebracht, in die der metaalbewerkers allen die op eenigerlei wijze metalen, welke ook, bewerken, in die der bouwvakarbeiders allen die aan den bouw en de inrichting van een huis medewerken. Deze bonden vereenigden zich in nationale centrale organisaties (N.V.V., N.A.S., R.K.V. enz.), ten einde daardoor doeltreffende behandeling hunner gemeenschappelijke en maatschappelijke belangen te verkrijgen. En eindelijk zijn deze nationale centrale organisaties verbonden met soortgelijke in het buitenland.

Deze internationale samenwerking van nationale centrale organisaties is echter niet te beschouwen als het uitvloeisel van een logischen ontwikkelingsgang. Want er bestonden reeds vrij sterke internationale verbindingen tusschen vakbonden in dezelfde industrie in verschillende landen, lang voor er van een internationaal verbond van nationale centrale organisaties sprake was. Er waren zelfs verbindingen van zulken aard vóór er nationale centrale organisaties bestonden.

Dit is gemakkelijk te begrijpen, omdat de vakverenigingen in verschillende landen, zoodra zij sterk genoeg waren om zich te doen gelden bij het verdedigen hunner eischen tegenover de werkgevers, zich door dezen gesteld

zagen voor het argument der buitenlandsche concurrentie. In vele gevallen was de bewering van werkgevers, dat zij geene beteekenende verbetering van arbeidsvoorwaarden konden toestaan, daar zij anders niet in staat waren aan de mededinging van gelijksoortige industrieën in het buitenland het hoofd te bieden, overdreven of zelfs geheel en al onwaar; want het concurrentie-vermogen eener industrie is niet uitsluitend afhankelijk van de grootte van het loon en de lengte van den arbeidsduur, doch ook, en in niet geringe mate, van de inwendige organisatie der bedrijven, het beschikken over de beste werktuigen, de fysieke gesteldheid en de mate van vakbekwaamheid der werklieden, de ligging der fabrieken, het verkrijgen der grondstoffen enz. Doch ontkend kan niet worden, dat de arbeidsvoorwaarden in vele gevallen groote beteekenis hebben, in sommige zelfs den overheerschenden factor vormen.

Ten einde te kunnen nagaan, of de arbeidsvoorwaarden inderdaad in het eene land zooveel ongunstiger waren dan in het andere, dat die in het laatste geene verbetering konden ondergaan, of wel voor ongunstiger worden in aanmerking kwamen, was het noodig verbinding te zoeken met vakorganisaties in andere landen. Aldus zou men de feiten leeren kennen en wellicht ook kunnen geraken tot samenwerking, die alle *Schutzconcurrentz* uit den weg zou ruimen.

Aldus ontstonden de eerste internationale verbindingen tusschen vakvereeningen van verschillende landen. Het is niet na te gaan, waar en wanneer dit het eerst is geschied. Historisch zeker is slechts, dat de eerste internationale verbindingen, die een min of meer vast en organisatorisch karakter droegen, ontstaan zijn in de jaren tusschen 1880 en 1890. Doch het is wel aan te nemen, dat reeds vóór dien tijd betrekkingen van internationalen aard aangeknoopt en onderhouden werden. Zoo zegt Mr. D. Hudig Jr. in zijn werk: *De Vakbeweging in Nederland*,

1866—1878, dat er onder de sigarenmakers te Amsterdam reeds vóór 1871 „een zeer sterke Engelsche invloed geweest” is. „In de vereeniging daar ter stede waren voornamelijk Israëlieten georganiseerd. Deze, van beweeglijken aard, stonden in voortdurende aanraking met Londen. Het behoeft dus niet te verwonderen, dat zij met de Engelsche organisaties in kennis kwamen en dat werd getracht ook hier toe te passen, wat in het buitenland was gezien;” hij vermeldt verder, dat het in 1872 „ongetwijfeld wederom buitenlandsche invloeden zijn geweest,” thans niet alleen Engelsche, doch ook Duitsche, die tot voortvarend optreden van dezelfde arbeiders den spoorslag gegeven hebben. Of dergelijke aanwijzingen ook in andere vakken in ons land te vinden zouden zijn, is de vraag. Nederland’s industriële beteekenis was in die jaren te gering; het kon der Engelsche nijverheid geene schade berokkenen. Anders stond het met het zich in industrieel opzicht snel ontwikkelende Duitschland. Waar er bij de Engelsche arbeiders een streven was om de arbeidsvoorwaarden in dat land tot het peil van de hunne op te voeren en bij de Duitsche om het Engelsche peil te bereiken, daar zullen wel reeds vroeg verbindingen tusschen vakvereenigingen in deze beide landen bestaan hebben.

Hoe dit zij, eenigerlei zekerheid heeft men daaromtrent niet. De eerste poging tot internationale samenwerking had waarschijnlijk plaats door de Glaswerkers in 1884. Volkomen zekerheid bestaat ook daaromtrent niet. Doch zeker is het, dat in 1886 te Londen afgevaardigden van deze arbeiders uit eenige landen bijeenkwamen tot het vormen van eene internationale verbinding. De Glaswerkers mogen dus in dit opzicht de pioniers genoemd worden. Op hen volgden de Typografen, wier eerste internationale samenwerking van 1887 dateert. De derden zijn de Diamantbewerkers, die in 1889 elkander vonden, echter zonder de Hollandsche. Deze kwamen in 1890 opnieuw bijeen, te Charleville in Frankrijk, Hollanders waren er toen ook

en men besloot er tot stichting van een internationaal secretariaat (dat te Antwerpen gevestigd werd) en het uitgeven van een internationaal orgaan in drie talen, dat *Adamas* genoemd werd en een jaar lang verscheen. Het was het eerste blad van dezen aard.

Het Internationaal Socialistisch en Vakvereenigings-Congres van 1889 te Parijs, het eerste, dat na den ondergang van de (eerste) *Internationale* plaats had, bracht velen arbeiders van verschillende nationaliteit bij elkander en gaf aldus den stoot tot het aanknoopen van verbindingen tusschen dezen. Zoo komen er in dat jaar en in het volgende eenige tot stand, waarvan die tusschen de Mijnwerkers en de Sigarenmakers de voornaamste zijn. In verband met het tweede dezer Congressen, te Brussel in 1891 gehouden, kwam een internationaal verband tusschen de Houtwerkers tot stand. Het derde Congres, dat in 1893 te Zürich plaats had, was in dit opzicht bijzonder vruchtbaar. In dat jaar en in deze zelfde stad werden internationale verbindingen georganiseerd tusschen de Kleermakers, Schoenmakers, Spoorwegarbeiders, Textielarbeiders en Metaalbewerkers. Het vierde Congres, Londen 1896, was van invloed op de in hetzelfde jaar tot stand gebrachte, of ernstig voorbereide internationale verbonden van Zeelieden en Havenarbeiders, Lederbewerkers, Bierbrouwers en Lithografen. Later volgden nog andere takken van bedrijf.

De internationale samenwerking werd gewoonlijk belichaamd in een internationaal secretariaat. Dit werd in den regel gevestigd in het land waar de betreffende organisatie het sterkst was. Aanvankelijk werd, althans in de meeste gevallen, de leiding van deze secretariaten toevertrouwd aan een der bestuurders van de vakvereniging in het land waar het gevestigd werd. Later, toen de werkingssfeer der internationale verbonden zich gaandeweg uitbreidde, het aantal aangesloten organisaties talrijker werd, deze in ledental toenamen en de activiteit groeide,

werden de leiders der secretariaten vaak zelfstandige ambtenaren, die zich geheel aan hunne internationale taak te wijden hadden.

De bemoeiingen der secretariaten waren in hoofdzaak geconcentreerd op het verschaffen van inlichtingen nopens arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden in de verschillende landen, alsmede betreffende den toestand der aangesloten organisaties en hare werkzaamheden. Wanneer conflicten zich voordeden, dan verzorgden zij den wederzijds geboden steun, die somwijlen reglementair geregeld was, doch gewoonlijk uit vrijwillige bijdragen bestond.

In 1901 kwam eene centrale internationale verbinding tot stand. Het was een min of meer losse aaneensluiting van nationale centrale organisaties. De zetel was gevestigd te Berlijn. Op gezette tijden kwamen de secretarissen der aldus samenwerkende nationale verbonden bijeen en behandelden verschillende onderwerpen en aangelegenheden, op de internationale organisatie en hare werkzaamheden betrekking hebbende. Deze werkzaamheden hielden nagenoeg alle verband met zuivere vakvereenigings-zaken. Zelden kwamen er punten van anderen aard aan de orde.

Het *Nationaal Arbeids-Secretariaat*, ten tijde van het tot stand komen dezer internationale verbinding de eenige centrale organisatie in ons land, was aangesloten. Het in 1905 opgerichte, in 1906 zijne werkzaamheden aangevangen hebbende *Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen*, poogde al spoedig tot het internationale secretariaat toegelaten te worden en grondde zijne aanspraken op de omstandigheid, dat het N.A.S., als behoorende tot de toen anarchistisch getinte syndicalistische richting, niet thuis behoorde in den kring der nationale verbonden, die op den bodem der legitieme vakvereenigings-theoriën gevestigd waren. In 1907 werd het beoogde doel bereikt. Het N.A.S. werd verwijderd, het N.V.V. toegelaten.

Deze eerste *Vakvereenigings-Internationale* telde bij hare oprichting ongeveer twee millioen leden. In 1904, toen

voor de eerste maal preciese cijfers gegeven konden worden, waren er 2.477.000 leden. De groei ging regelmatig voort. In 1914 waren zeventien nationale verbonden aangesloten, die tezamen ruim zeven millioen leden telden.

Hoe de zaak zich verder zou ontwikkeld hebben, is niet na te gaan, veel minder vast te stellen. Want in 1914 brak de wereldoorlog uit en ook hier trad stilstand en achteruitgang in. Aanvankelijk bleef het bureau te Berlijn behouden. Doch daar de verbinding tusschen Duitschland en de Gealliëerde landen verbroken en die met vele neutrale landen zeer bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk geworden was, moest het bureau verplaatst worden, en dat wel naar een neutraal land, ten einde het te loor gaan van alle banden, de vernietiging van het met zorg en moeite opgebouwde te voorkomen en in staat te zijn na het einde van den oorlog ten spoedigste de relaties te herstellen en de internationale werkzaamheden te hervatten. Dit laatste vooral zou slechts van uit een neutraal centrum kunnen geschieden, daar slechts neutralen de kort te voren elkander beoorloogd hebbenden tot elkander zouden kunnen brengen.

Het secretariaat werd van Berlijn naar Amsterdam overgebracht en de voorzitter van het N.V.V. werd met de leiding belast. Er werd zorg gedragen, dat de bestaande banden niet geheel verscheurd werden. Het tijdelijke secretariaat bleef met alle aangesloten organisaties in contact. De structuur werd hier en daar wel gebeukt en beschadigd, doch er had geene ineenstorting plaats.

Toen de oorlog achter den rug was, kon onverwijld tot het herstel overgegaan worden. De oude vorm van aansluiting moest aanvankelijk nog gehandhaafd worden, doch weldra werd deze vervangen door een anderen. Een formeel verbond kwam in 1919 tot stand, dat hier in Nederland genoemd wordt het *Internationaal Verbond van Vakverenigingen* (I.V.V.), in de drie hoofdtalen onderscheidenlijk heet: *Fédération Syndicale Internationale* (F.S.I.),

Internationale Gewerkschaftsbund (I.G.B.) en *International Federation of Trade Unions* (I.F.T.).

De zetel werd definitief gevestigd te Amsterdam. Twee Nederlanders werden tot secretarissen, belast met de dagelijksche leiding, benoemd; het bestuur werd overigens uit personen van verschillende nationaliteiten samengesteld.

Gedurende de beide eerste oorlogsjaren had een belangrijke teruggang van het ledental plaats gehad. In 1917 kwam er opleving en werd bijna het peil van 1914, dus circa zeven millioen bereikt. In 1918 begon het in sneller tempo te gaan; op het einde van dat jaar stond het ledental op 10.360.000. De oorzaak daarvan zal waarschijnlijk gezocht moeten worden in gelijke omstandigheden, te voren beschreven, als omtrent dien zelfden tijd de Nederlandsche vakbeweging sterk deden groeien, omstandigheden, die in tal van landen geschapen werden en hun invloed lieten gelden. In 1919 was de groei nog veel geweldiger, overtrof alle verwachtingen. De negentien nationale verbonden telden toen tezamen niet minder dan ruim drie en twintig millioen leden (23.170.000). Teruggang trad in 1920 in, voornamelijk echter doordat de *American Federation of Labor*, die zich een jaar te voren voorwaardelijk aangesloten had, onder den drang van haren anti-socialistischen en tijdens den oorlog in nationalistisch vaarwater geraakten president, Samuel Gompers, zich terugtrok. Doch er was ook verlies van leden bij de aangesloten organisaties in Italië en vooral in Frankrijk. Daarentegen was er aanzienlijke vooruitgang in Oostenrijk en vooral in Duitschland, waar de gezamenlijke vakbonden in één jaar een winst van ongeveer een half millioen leden te boeken hadden.

Op 31 December 1921 bestond het I.V.V. uit vier en twintig nationale verbonden (in Duitschland bovendien nog een onafhankelijken ambtenarenbond), die tezamen 22.411.826 leden telden. De ledentallen in de verschillende landen zijn aldus:

België	698.384	Luxemburg	20.966
Bulgarije	14.803	Nederland	223.718
Denemarken	242.545	Noorwegen	95.927
Duitschland	8.417.200	Polen	365.190
Oostenrijk	1.079.777	Zweden	313.208
Frankrijk	756.243	Zwitserland	225.822
Engeland	6.559.933	Tsjecho-Slowakije	827.761
Italië	1.200.000	Hongarije	152.577
Letland	22.607		

Dit geeft een totaal van 21.216.661 (waarvan 17.692.370 mannen en 3.524.291 vrouwen). De overige 1.195.165 zijn verdeeld over Argentinië, Griekenland, Joego-Slavië, Canada, Peru, Spanje en Zuid-Afrika, wier opgaven te weinig gedetailleerd zijn, om voor tabellarische bewerking in aanmerking te kunnen komen.

Het I.V.V. is evenwel niet het eenige verbond van dezen aard en zijn ledental is geenszins dat van de geheele vakbeweging over de geheele wereld.

Eenige jaren geleden is eene Christelijke Internationale van Vakverenigingen tot stand gekomen en ook is er een Communistisch Internationaal Verbond, dat te Moscou zetelt. De Syndicalistische richting heeft geen internationale organisatie, al zijn er ook herhaaldelijk pogingen in het werk gesteld, om er eene op te richten. Hetzelfde kan gezegd worden van de op neutraal standpunt staande vakverenigingen en bovendien zijn er nog vele vakorganisaties, op welke geen der gebruikelijke omschrijvingen past. Hoe de in vakverenigingen georganiseerde arbeiders in de verschillende landen verdeeld zijn, leert de volgende tabel, ontleend aan het Jaarboek-1922 van het I.V.V. (toestand op 31 December 1921).

Land	Totaal georganiseerden	Georganiseerd in					
		I.V.V.	Confessionele Organisaties	Syndicalistische Organisaties	Communistiche Organisaties	Neutrale Organisaties	Verscheidende Organisaties
Argentinië . . .	247 958	74 958	20 000	153 000	—	—	—
Australië . . .	684 000	—	—	—	—	—	684 000
België	920 000	696 384	200 102	—	—	—	21 514
Britsch-Indië . .	500 000	17 000	—	—	—	—	483 000
Boelgarije	36 000	14 803	—	—	12 000	—	9 197
Denemarken . . .	350 945	242 545	3 200	5 200	—	—	100 000
Duitschland . . .	12 595 947	8 417 200	1 819 718	246 892	—	1 767 264	344 873
Finland	48 589	—	—	—	—	—	48 589
Frankrijk	1 046 748	756 243	142 570	—	—	147 935	—
Griekenland . . .	170 000	170 000	—	—	—	—	—
Groot-Britannië .	6 559 933	6 559 933	—	—	—	—	—
Italië	2 099 900	1 200 000	400 000	100 000	—	—	399 900
Japan	110 688	—	—	—	—	—	110 688
Joegoslavië . . .	250 000	50 000	—	—	200 000	—	—
Canada	271 478	164 883	45 000	5 000	—	—	56 595
Letland	50 000	22 607	—	—	—	—	27 393
Luxemburg	26 466	20 966	5 500	—	—	—	—
Mexico	710 000	—	—	—	—	—	710 000
Nederland	664 048	223 718	225 581	37 125	—	52 223	125 401
Nieuw Zeeland . .	82 553	—	—	—	—	—	82 553
Noorwegen	95 927	95 927	—	—	—	—	—
Oostenrijk	1 128 125	1 079 777	48 348	—	—	—	—
Peru	25 000	—	25 000	—	—	—	—
Polen	822 777	365 190	157 587	—	—	300 000	—
Portugal	100 000	—	—	—	—	—	100 000
Roemenië	170 309	—	—	—	—	—	170 309
Rusland	6 857 000	—	—	—	6 857 000	—	—
Zweden	381 018	313 208	—	20 000	—	—	47 810
Zwitserland . . .	349 172	225 822	17 000	—	—	55 350	51 000
Spanje	1 305 113	240 113	400 000	665 000	—	—	—
Zuid-Afrika . . .	91 634	50 000	—	—	—	—	41 634
Tschechoslowakije	2 000 000	1 210 972	84 500	2 000	—	348 349	334 179
Hongarije	342 577	152 577	190 000	—	—	—	—
Vereenigde Staten	5 179 227	—	—	20 000	—	3 906 528	1 252 699
Totaal	46 273 132	22 411 826	3 759 106	1 254 217	7 069 000	6 577 649	5 201 334

Opgemerkt dient hier te worden, dat de zgn. Communistische Internationale slechts bestaat uit centrale orga-

nisaties in Rusland, Boelgarije en Joego-Slavie. Of de door Moscou zelf gegeven cijfers juist zijn, kan niet nagegaan worden. Bovendien kan aan de meeste in Rusland bestaande vakverenigingen geene beteekenis gehecht worden, daar zij onder toezicht der communistische overheid staan en alle vrijheid van beweging missen.

Van het totaal aantal in vakverenigingen georganiseerden zijn de volgende percentages aangesloten bij tot het I.V.V. behoorende bonden:

Engeland	100 %	Zwitserland	65 %
Noorwegen	100 "	Canada	61 "
Oostenrijk	95 "	Italië	57 "
Zweden	82 "	Zuid-Afrika	54 "
Luxemburg	79 "	Letland	45 "
België	76 "	Hongarije	44 "
Frankrijk	72 "	Polen	42 "
Denemarken	69 "	Tsjecho-Slowakije	41 "
Duitschland	67 "	Boelgarije	41 "
Nederland	33 "	Joego-Slavie	20 "
Argentinië	30 "	Spanje	18 "

De 100 % van Engeland en Noorwegen wijzen op het feit, dat er in die landen geene verdeeldheid in de vakbeweging, op grond van godsdienst-verschil, geene „neutraliteit” enz. bestaat. In Oostenrijk is het aantal christelijk enz. georganiseerden ook gering. In ons land behoort 66 % tot de stokpaard-ruiters.

Gerangschikt naar de takken van nijverheid zijn de bij het I.V.V. aangesloten arbeiders aldus verdeeld:

Metaalbewerking	3.702.320
Transportbedrijven	3.072.323
Bouwwakken	2.538.789
Ongeschoolden	2.146.233

Mijnwerkers	1.836.352
Textielbedrijf	1.723.880
Landbouw	1.530.227
Kantoor en vrije beroepen	1.043.941
Openbare dienst	1.039.977
Kleding	878.831
Voedingsmiddelen	764.910
Typografen	622.432
Steen- en aardebewerking	277.249
Amusement	259.538
Diversen	184.655

De verhouding van het aantal de richting van het N.V.V. toegedane arbeiders tot die van andere richting, blijkt uit den volgende staat:

I.V.V.	22.411.826
Confessioneel	3.759.106
Syndicalistisch	1.254.217
Communistisch	7.069.000
Neutraal	5.201.334
Diverse organisaties	6.577.649
Totaal georganiseerden	46.273.132

De oorlog, die zooveel veranderd en omvergeworpen heeft, had op de arbeidersbeweging, als geheel genomen, eene zeer merkwaardige uitwerking. De Internationale der Sociaal-Democratie had hij in naam laten bestaan; in werkelijkheid had hij haar tegen den grond geworpen. Haar zetel, die te Brussel gevestigd was geweest, had men overgebracht naar 's-Gravenhage. De internationale verbindingen bleven daardoor zoo goed mogelijk gehandhaafd; doch veel meer dan formeele beteekenis had dit niet. De vredespoging te Stockholm bleef zonder gevolg.

De Revolutie in Rusland bracht weldra de Communis-

ten aan het bewind, hetgeen in alle landen, zij het ook niet in alle in gelijke mate, eene sterke opleving van het communisme teweeg bracht. In Duitschland was de Sociaal-Democratische Partij, de oude, sterke, die zoo lang alle andere ten voorbeeld was geweest, door de oorlogs-invloeden uiteen-gescheurd. Overal heerschte verslapping en moedeloosheid, als gevolg van de in 1914 gebleken onmacht tot het verhinderen van het uitbreken van den oorlog. Na den wapenstilstand kwamen de communistische oproeren in Duitschland den toestand verergeren. De tweede Internationale, die van voor den oorlog, richtte zich langzaam en moeilijk weder op. Ettelijke der aangesloten geweest zijnde partijen trokken zich echter terug. Zij sloten zich later aaneen en hunne „Arbeidsgemeenschap” (zooals zij het noemden) werd de twee-en-een-halfde Internationale geheeten, omdat de Communisten te Moscou onderwijl eene derde Internationale gevestigd hadden.

Zoo lag de oude Internationale machteloos en dat in een tijdperk, waarin groote activiteit dringend noodig was. Ware er eene krachtige Internationale geweest, die het prestige van 1912 bezeten had, dan zou het Verdrag van Versailles er vermoedelijk anders uitgezien hebben dan thans het geval is en zeker zou het niet ten uitvoer gelegd zijn geworden op de wijze als dit thans geschiedt. Er kon echter voorloopig van de oude socialistische Internationale geen kracht uitgaan.

Doch de Vakvereenigings-Internationale had zich niet alleen snel hersteld, zij had zich binnen één jaar na het einde van den oorlog ontwikkeld van eene vrij losse federatie tot een stevig verbond, dat weldra driemaal zooveel leden telde als voor den oorlog het geval was geweest, geene aangesloten landen verloor, doch wel vele nieuwe aansluitingen verwierf en dat zich spoedig uitnemend geoutilleerd had voor krachtdadig handelen. Met eenigen gerechtvaardigden trots zegt dan ook het *Erster Tätigkeitsbericht* van het I.V.V. (April 1922), na een overzicht

van den toestand en de in 1919 te overwinnen moeilijkheden te hebben gegeven: „Neemt men dit in aanmerking, dan kan wel gezegd worden, dat deze vakvereenigingsmensen — wij bedoelen daarmede degenen uit bijna alle aan den wereldoorlog deelgenomen hebbende landen. — getuigenis afgelegd hebben van eene belangloosheid, eene ruimte van blik en eene ernstige opvatting van hunnen proletarischen plicht, die verre te boven gaat al hetgeen men in andere kringen vindt.” Hier ligt een zekere hoon ten opzichte der politieke Internationale in, die even later onverholen uitgesproken wordt. Aldus: „Met des te grootere voldoening stellen wij daarom hier, in het eerste Verslag van ons Internationaal Vakvereenigingsverbond, het feit vast, dat het niet de politici, niet de diplomaten, niet de kunstenaars en geleerden, niet de officiële dragers der cultuur, doch dat het onze Vakvereenigings-Internationale geweest is, die als eerste wereld-organisatie na den oorlog de broederschap van alle volkeren in een daad belichaamde, met succes streefde tot het doen verdwijnen van den haat tusschen de volkeren, om de gevolgen van den oorlog zoo spoedig mogelijk uit te wisschen en de grondslagen voor een werkelijken wereldvrede te leggen.”

De beteekenis van het I.V.V. nam nog toe door het vestigen van het *Internationaal Arbeids-Bureau* te Genève, schepping van den Volkenbond, op grond van het desbetreffende hoofdstuk van het Verdrag van Versailles, waarbij het met kracht, en met goed gevolg, opgekomen was voor de toelating van Duitschland en Oostenrijk, welke landen dan ook inderdaad reeds bij de eerste Internationale Arbeidsconferentie te Washington, October-November 1919, vertegenwoordigd waren.

Dit was een politieke daad. En geen toevallige. Zij vloeiده voort uit een welbewust streven, dat in het *Erster Tätigkeitsbericht* als volgt omschreven en gemotiveerd wordt: „Er moet op gelet worden, dat juist dit eerste optreden der opnieuw gegrondveste Internationale ons dwong, ons

niet tot zuiver economische vraagstukken te beperken. Er bleef ons geen keus; slechts door samenwerken met de vakverenigingen van *alle* landen, kon, op nationaal zoowel als op internationaal gebied, onze economische machtspositie behouden blijven. Slechts met de hulp der regeeringen van een sterk, her-opbloeiend Midden-Europa, slechts met de hulp van zijne geweldige industrie en zijn wijd-vertakten handel, kon de door de kapitalistische machten vernietigde wereld weder opgebouwd worden. Slechts door hervatting van den arbeid in Midden-Europa zouden verdere verarming en werkloosheid te voorkomen zijn. Dit zijn, in korte woorden, eenige der hoofdmotieven, welke de Vakvereenigings-Internationale er toe brachten, zich op het terrein der politiek te begeven. Zooals gezegd is: er was geen andere keuze en het resultaat, hetwelk de bemoeiingen van ons Bureau bekroonde, toonde, dat wij ons op den juisten weg bevonden."

Zoo werd dus aan politiek de hand geslagen, ten einde Duitschland en Oostenrijk weder in staat te stellen zich op te heffen. Of het I.V.V. daarin is geslaagd, of er inderdaad van opheffing sprake is, of de arbeid, waartoe men dezen landen heet in staat gesteld te hebben, bijster zegenrijk is geweest, deze en dergelijke vragen kunnen hier buiten bespreking gelaten worden. Ten tijde, dat het omschreven optreden plaats had, was er zeer zeker reden om de zaak ter hand te nemen.

Doch het I.V.V. bepaalde zich daartoe niet. Het was niet zijne eenige politieke daad. Het achtte zich geroepen de taak ter hand te nemen, die eigenlijk behoorde tot den werkkring der socialistische, der tweede Internationale, welke daartoe echter, zooals met kwalijk verholten minachting geconstateerd wordt in het *Tätigkeitsbericht*, buiten staat was.

Door het ineenstorten der Socialistische Internationale, zegt het *Bericht*, zag het I.V.V. zich genoodzaakt „in te grijpen en een zelfstandig program van sociale wetgeving

samen te stellen (Leeds 1916, Bern 1917 en 1919)." Dit was begrijpelijk, zelfs noodzakelijk, daar de Washingtonsche Conferentie voor de deur stond en het Arbeidsbureau van den Volkenbond zou opgericht worden. De eischen en verlangens der arbeidersklasse moesten geformuleerd en gemotiveerd worden, en daar het oude orgaan ontbrak, moest het nieuwe zich daarmee wel bezighouden. Politiek of geen politiek, hier kon zeer zeker niet anders gehandeld worden. Bovendien is het opstellen en verdedigen van eischen op het stuk van arbeidswetgeving en sociale verzekering niet zóó vreemd aan hetgeen tot den werkkring van het vakvereenigingswezen behoort, dat men hierin zuiver politieken arbeid zou moeten zien.

Doch het I.V.V. bepaalde zijne activiteit geenszins tot aangelegenheden van zulken aard. Het meende zijn nieuwverworven macht ook op een geheel ander, tot nog toe niet betreden terrein te kunnen aanwenden, door namelijk de vakbeweging te bezigen als een middel tot daadwerkelijk ingrijpen in nationale en internationale gebeurtenissen, gelegen buiten de sfeer van het vakvereenigingswezen. Bedoeld wordt hier het optreden tegen Hongarije en het beletten van ammunitie-transporten.

De bedoeling van deze maatregelen was ongetwijfeld uitstekend.

In Hongarije waren gedurende eenige maanden de Communisten, onder leiding van Bela Kun, de baas geweest. Na hun val heerschte er eene geweldige reactie, die zich uitte in gerechtelijke en andere moorden en vervolgingen, niet alleen tegen degenen, die aan het communistische bewind deelgenomen hadden, doch ook tegen sociaal-democraten en vakvereenigingsmannen, die er buiten gestaan hadden, alsmede tegen hunne organisaties. Hetgeen daarvan bekend werd, was ontzettend en de werkelijkheid zal waarschijnlijk nog veel erger zijn geweest. Fel snerpden de noodkreten, die uit Hongarije opstegen, door Europa; doch zij vonden bij de machthebbers geen gehoor, óók

niet bij de leiders der Entente, die gemakkelijk aan het schrikbewind een einde hadden kunnen maken.

Het I.V.V. echter greep in en gelastte een boycott, nadat het vruchteloos andere middelen in het werk gesteld had, om den *terreur* te doen eindigen. Hongarije zou niets meer toegevoerd krijgen, noch zou het iets kunnen uitvoeren. Aldus wilde men de Hongaarsche regeering dwingen een einde te maken aan de vervolgingen. Gedurende zeven weken hield men den boycott staande, zonder dat deze echter het beoogde doel bereikte.

Het beletten van ammunitie-transporten gold de voorziening van het Poolsche leger, hetwelk tegen dat van Sovjet-Rusland oorlog voerde. In vele gevallen gelukte het inderdaad ammunitie-transporten te verhinderen; vooral in België slaagde men daarin. Niettemin was de afsluiting verre van volkomen. Polen zal toch wel ontvangen hebben wat het aan oorlogs-behoeften noodig had, zij het ook minder regelmatig en met langere tusschenpoozen dan anders het geval ware geweest.

Hoe goed de bedoeling van het optreden in beide gevallen geweest is, zoo kan toch niet ontkend worden, dat het I.V.V. daarmee een zeer bedenkelijken weg betrad en wel omdat:

1. een actie, als tegen Hongarije gevoerd werd, aanleiding kan wezen tot hoogst ernstige internationale verwickelingen, tot oorlog zelfs;

2. omdat zulke daden niet mogen plaats hebben buiten voorkennis en medewerking der politieke arbeiderspartij, welker vertegenwoordigers in de parlementen voor de gevolgen kunnen komen te staan;

3. omdat bij mislukking van dergelijke even grootsche als gewaagde ondernemingen, de terugslag op de teleurgestelde vakbeweging ernstig, zelfs noodlottig zou kunnen zijn.

In ijver voor hetgeen op zichzelf zeker goede zaken waren, heeft men eigen kracht en beteekenis stellig over-

schat, heeft men verkeerden afloop geacht uitgesloten te zijn en met de mogelijke gevolgen daarvan geen rekening gehouden. Een gebaar, een daad kan schoon zijn — daarmee is de doelmatigheid nog niet aangetoond. Niemand moet verder trachten te grijpen, dan de lengte van zijn arm toelaat; en ook moet men niet grijpen naar hetgeen op het terrein van anderen zich bevindt.

In twee andere gevallen heeft het I.V.V. zich buiten den kring van vakvereenigings-bemoeiing begeven. Dat was toen het hulp bracht aan de hongerende arbeidersbevolking van Weenen en toen het op soortgelijke wijze handelde jegens de in ellende ondergaande bevolking van groote gedeelten van Rusland. Deze handelingen zijn van menschlievenden aard en vallen dus buiten alle bespreking. Alleen zij geconstateerd, dat in beide gevallen krachtdadig gewerkt en ruime hulp geboden werd, dank zij de belangrijke sommen gelds, die aan het I.V.V. voor deze doeleinden door zijne leden overgemaakt werden.

Andere politieke bemoeiingen van het I.V.V. betroffen het opstellen van een program voor den economischen herbouw van Europa, het verzet tegen voorgenomen bezetting van het Ruhrgebied door Fransche troepen, actie betreffende het Saargebied, Noord-Frankrijk en Opper-Silezië, betreffende de Duitsche schadevergoeding enz.

In het *Erster Tätigkeitsbericht* wordt aan de verhouding tot de socialistische internationalen een hoofdstuk gewijd, dat de redenen geeft, waarom het I.V.V. zich genoopt zag het politieke terrein te betreden, een stap, die het liever niet gedaan zou hebben. Er wordt daar, bijvoorbeeld, gezegd: „De oorlog heeft dezen toestand (dat de politieke zaken door de socialistische Internationale behandeld werden) volkomen veranderd. Helaas niet ten voordeele van de internationale positie der arbeidersbeweging en daarmee ook niet ten voordeele van het Internationaal Verbond van Vakvereenigingen. Want deze werd daarvoor gedwongen vraagstukken en taken ter hand te nemen,

die onder andere omstandigheden op het gebied der zuiver politieke beweging thuis behoort zouden hebben." Het I.V.V. heeft echter niet de bedoeling, wordt daar verder gezegd, zich voortaan met in den eigenlijken zin des woords politieke aangelegenheden bezig te houden. „Maar wel,” zegt het *Bericht*, „houden wij het voor onzen plicht, als ons doelwit de sociale wetgeving, als onze grondstelling de algemeene onwapening te beschouwen en met alle ons ten dienste staande middelen den strijd tegen het militarisme en het marinisme te voeren. Ook voelen wij ons verplicht den heropbouw met *alle* middelen te bevorderen, óók als daarbij het terrein der politiek betreden moet worden, daar het doel der vakvereenigingen zonder dezen heropbouw niet bereikt kan worden. Totdat betere tijden gekomen zullen zijn, ligt deze geheele activiteit, welke de politieke Internationale voorheen op dit gebied ontplooidde, op onze schouders.”

Het is alles zeer begrijpelijk, doch, vooral in het belang der vakbeweging zelve, zeer gewenscht, dat „de betere tijden,” van welke hier gesproken wordt, spoedig komen mogen. Dit gevoelt de leiding van het I.V.V. ook wel, want het heeft reeds samenspreking met de tweede en met de Weener (2^{1/2}) Internationale gevoerd. De eerste, waarvan in het *Bericht* melding gemaakt wordt, had geen gelukkig verloop. De beschouwing, die daaraan vastgeknoopt wordt, geeft echter hoop op eene gezonde ontwikkeling van deze aangelegenheid. Zij luidt aldus:

„Deze gebeurtenis is kenmerkend voor het feit, dat het internationale proletariaat thans elke machtige internationale organisatie, die op politiek gebied zooveel goeds tot stand zou kunnen brengen, ontbeert. Zij is tegelijkertijd het bewijs, dat wij zelf, zoolang zij ontbreekt, noodzakelijkerwijze ook op het terrein der politiek de belangen der arbeiders behartigen moeten, voor zoo ver de toestand dit vereischt. Wij mogen echter geen twijfel laten bestaan, dat wij deze taak slechts nood-gedrongen, tegen ons eigen

verlangen, op ons nemen. Het komt ons voor dringend vereischt te zijn, dat zoo spoedig als het mogelijk is de eenheid op politiek gebied hersteld worde, om den strijd tegen de reactie en voor de verheffing van den toestand der arbeidersklasse met grootere energie te kunnen voeren."

Hiermede is alles gezegd, dat er over de zaak te zeggen valt. Het kan niet ontkend worden, dat de verbrokkeling der socialistische Internationale eene ramp was voor de arbeidersklasse, dat men na den oorlog niet met spoed en kracht aan het opnieuw tot hechtheid smeden is gegaan, dat men tijd en kracht verbeuzeld heeft aan ijdele deliberaties over het al of niet wenschelijke van „dictatuur" en ander leeg getheoriseer, dat de lieden van de 2 $\frac{1}{2}$ Internationale in hunne halfslachtigheid niet durfden kiezen tusschen de Tweede en Moscou en dus maar een amphibisch monstrum in het leven riepen — dat ten gevolge van dit alles de arbeidersklasse hulpeloos en stuurloos zou hebben gestaan in een van de critiekste tijdperken, die hare geschiedenis gekend heeft, indien de Vakvereenigings-Internationale niet, na snel en hecht ineengezet te zijn, met kracht hadde ingegrepen.

Maar de toestand is bezig anders te worden. In Duitschland is de hereeniging van de oude Sociaal-Democratische Partij een voldongen feit en de Weener combinatie zal, naar het zich laat aanzien, waarschijnlijk wel spoedig van de dwalingen haars weegs terugkomen. Het tijdstip kan dan ook niet verre meer zijn, waarop de herboren Tweede Internationale zich opnieuw zal wijden aan de vervulling harer taak. Dan krijgt de Vakvereenigings-Internationale gelegenheid om zich geheel te geven aan de hare. Door dit te doen en, waar het noodig mocht blijken te zijn, samen te werken met de eerstgenoemde, zullen de belangen der arbeidersklasse het best en doeltreffendst gediend worden.

EENIGE PROBLEMEN EN BEZWAREN.

In de schets van het ontstaan, het wezen, het doel, de middelen en de inrichting der vakvereenigingen, in dit boekje vervat, zijn eenige dingen aangeroerd, die eene nadere bespreking vereischen, hetzij omdat deze, om goed begrepen te worden, eene nadere uiteenzetting vergen, of omdat er bezwaren tegen aangevoerd plegen te worden, die ondervangen of weerlegd dienen te worden. De voor- naamste daarvan zullen hier nu in behandeling komen.

HET VERPLICHTE LIDMAATSCHAP.

Er is reeds terloops melding van gemaakt, dat zeer vele vakvereenigingen staan op het standpunt, dat alle beoefenaren van een bepaald ambacht lid behooren te zijn, moeten zijn, van de organisatie. Dit is tusschen werkgevers en arbeiders vaak een ernstig geschilpunt geweest en meermalen is er in binnen- en buitenland heftig om gestreden. De geschiedenis van het Engelsche vakereenigingswezen is vol van conflicten over deze aangelegenheid. Zelfs nog zeer onlangs dreigde er eene ernstige botsing in de kolenvelden van Zuid-Wales, van welke het verplichte lidmaatschap den inzet vormde. Ook in ons land heeft deze zaak meermalen tot hevige geschillen geleid; de Diamantbewerkeren hebben er in 1902 eene algemeene uitsluiting voor ondergaan, die hun eene zoo goed als volledige overwinning bracht. Thans wordt er in Nederland weinig meer van twisten over deze zaak gehoord. Doch in ten minste twee takken van nijverheid, de Diamantbewerking en de Typografie, is bij collectieve overeenkomst bepaald, dat het verplichte lidmaatschap wederzijds gelden zal, met andere woorden: dat de patroons slechts leden van erkende organisaties in dienst zullen nemen, terwijl de arbeiders slechts bij aangesloten patroons zullen werken.

De publieke opinie is gewoonlijk tegen het verplichte lidmaatschap geweest. Er zit ook voor dengene, die buiten deze dingen staat, iets stuitends in. Het is strijdig met het abstracte vrijheids-begrip, dat men gedwongen kan worden lid te zijn eener organisatie, tot welke men vrijwillig niet zou toegetreden zijn; en vooral het middel, waarmede de vakvereenigingen hunnen eisch verwezenlijken, namelijk door te weigeren te werken met niet-leden, ten gevolge waarvan de ongeorganiseerden veelal genoodzaakt zijn de fabriek, de werkplaats of het karwei te verlaten, heeft vaak afkeuring ondervonden, wordt o. a. door de anarchisten „broodroof” genoemd.

Hetgeen er vóór te zeggen valt, is in het volgende pleidooi vervat.

Indien het bestuur eener vakvereeniging bestaat uit geschikte en bekwame lieden; indien het als college op verstandige, energieke en tegelijk bezadigde wijze te werk gaat; indien de financieele toestand der vereeniging gunstig is en de administratie op voortreffelijke wijze wordt gevoerd; indien dus aan alle technische voorwaarden is voldaan — dan nog zal de vakvereeniging niet naar behooren kunnen werken, als zij niet tevens de massa der vakgenooten, de overgroote meerderheid, liefst allen, onder haar banier bijeengebracht heeft. Zonder dat kan niets, althans niets van blijvenden aard verricht worden. De bewering, van anarchistische zijde dikwijls vernomen, dat een „Gideonsbende” beter is dan een groote hoop, is dwaasheid. Beeldspraak is altijd een min of meer gevaarlijk ding in de practijk des levens; hier is zij ten eenemale onjuist. De Joodsche legeraanvoerder Gideon moge er in geslaagd zijn den vijand te verslaan, door hem, onder het geraas van brekend vaatwerk en het zwaaien van fakkelen, op het lijf te vallen in den nacht met een kleinen troep vastberaden krijgslieden — in den hedendaagschen industrieelen oorlog heeft men de massa noodig, wil men iets van beteekenis utruchten. Men brenge maar eens de

beeldspraak tot de nuchtere werkelijkheid terug. Als er in een tak van bedrijf duizend man werkzaam zijn, dan vermag daar een „Gideonsbende” van vijftig niets. Want als dezen geheel alleen de werkgevers gingen aanvallen, d. w. z. als zij den arbeid gingen staken, terwijl de overige negen honderd en vijftig vakgenooten rustig aan den arbeid bleven, wat zou er dan van hun „aanval” terecht komen? Het komt in den industrieelen strijd niet aan op de persoonlijke dapperheid van enkelen, doch op het gemeenschappelijk handelen van allen.

Het is dus onverbiddeijk noodig, dat de vakvereniging beschikt over het grootst mogelijke aantal der betrokken arbeiders. Hoe krijgt en behoudt zij nu alle, of nagenoeg alle, vakgenooten in de organisatie? Door de propaganda, door een doeltreffend optreden der vereeniging, door de verzekeringsfondsen en door het verplichte lidmaatschap.

Wie het doel wil bereiken, moet de daartoe aangewezen middelen toepassen, mits deze den toets van eerlijkheid en billijkheid kunnen doorstaan. Wie een boom wil planten, moet beginnen met een kuil te graven. Wie opziet tegen het hanteeren van spade en houweel, moet alle gedachte aan het kweken van een boom opgeven. Wie een sterke, levenskrachtige vakvereniging wil, moet de middelen toepassen, waarmede zij kan worden tot stand gebracht en in stand gehouden. Waar nu eene vakvereniging niets van beteekenis kan uitrichten, als zij niet de massa der vakgenooten omvat, mag niemand, die de vakvereniging onontbeerlijk acht, opzien tegen het toepassen van het middel, dat verplicht lidmaatschap heet.

Als de vakvereniging iemand dwingt toe te treden, dan doet zij dit in het algemeen belang, dat ook het belang van den gedwongene is.

Zoo doet ook de gemeenschap, zoo doen Staat en Gemeente.

Hoevelen zouden soldaat worden als de Staat hun er niet toe zou dwingen? Hoevelen zouden belasting betalen, als de Overheid hun er niet toe zou noodzaken?

Waarom mag de huurkoetsier of de taxi-chauffeur niet zijn eigen vrachtprijs vaststellen? Waarom mag een automobilist niet zoo hard rijden als hij wil?

Het is met het verplichte lidmaatschap der vakvereeniging ongeveer als met het ingeland zijn in een polder of waterschap. Een polder is een drooggemaakte plas, door dijken beschermd, uit welken het overtollige water verwijderd wordt door pompmachines, die het peil op de normale hoogte houden en waar verder allerlei maatregelen genomen worden, om de veiligheid der inwoners en de vruchtbaarheid van den grond, van welken zij voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn, te verzekeren. De aan een en ander verbonden kosten worden gedekt door het opleggen van polderlasten aan de bewoners van, of de bezitters van gronden in den polder. Een polderbestuur int deze belasting en zorgt voor de richtige aanwending der gelden, nameas allen en ten dieaste van allen.

Nu spreekt het van zelf, dat iedere belanghebbende zijn aandeel in de polderlasten dragen moet. Het zou belachelijk zijn, te dezen opzichte vrijheid te laten. De polder-gemeenschap kan niet dulden, dat enkelen genieten van de beschermende dijken en van het stoomgemaal, zonder hun rechtvaardig aandeel bij te dragen in de gelden, die voor deze dingen noodig zijn en zonder verplichting om in tijd van nood arbeid aan de dijken te verrichten. De polder-gemeenschap zorgt voor aller leven, voor aller veiligheid, voor aller bezittingen en moet uit dezen hoofde het recht en de macht hebben eventueele onwilligen te dwingen bij te dragen in de kosten, deel te nemen aan den arbeid in de ure des gevaars — welk recht en welke macht zij dan ook bezit.

Precies zóó is het, waar het de vakvereeniging betreft.

De vakvereeniging beveiligt alle vakgenooten. Zij zorgt dat allen een behoorlijk loon genieten voor den arbeid hunner handen. Zij weert aanvallen daarop af. Zij streeft naar steeds voortgaande verbetering. Hetgeen zij bereikt,

bereikt zij voor allen; hetgeen zij tot stand brengt, komt allen ten goede. Uit dezen hoofde moet zij het recht hebben de bijdragen, noodig voor het verrichten van hare taak, van alle belanghebbenden te eischen. Zij kan niet dulden, dat één zich daaraan onttrekt. Zij kan niet gedooogen, dat sommigen offers brengen en anderen slechts vruchten plukken. Derhalve heeft zij moreel het recht, en moet zij zich verschaffen de macht, om onwilligen tot toetreden en medewerken te noodzaken — zeker zoo lang de wet niet het collectieve arbeidscontract bindend en op alle betrokkenen toepasselijk verklaart.

Indien het loon der timmerlieden te laag is en hunne organisatie ziet geen kans aller loonstandaard omhoog te brengen, omdat vele timmerlieden buiten de vereeniging gebleven zijn, dan heeft zij het recht, zelfs den plicht, dezen binnen de vereeniging te brengen, ook door toepassing van dwang. Want het zou verkeerd zijn alle timmerlieden te laten arbeiden voor een onvoldoend loon, alleen om het egoïsme, den onwil, de krenterigheid, de nukken en de kuren van enkelen te ontzien. Indien voorts de vaak met zeer veel moeite en offers verkregen gunstige arbeidsvoorwaarden gehandhaafd moeten worden, dan kan dit slechts geschieden, als de vakvereeniging contrôle heeft op, rechtsmacht bezit over alle vakgenooten. Heeft zij een en ander niet, dan bestaat er steeds gevaar van ontduiking, waardoor het verworvene op den duur zou verloren kunnen gaan. Zij moet zich dus van de noodige bevoegdheid tot contrôle en rechtsmacht verzekeren en zij doet dat, door alle vakgenooten tot leden te maken, desnoods door dwang.

De „vrijheid” om geen lid zijner vakvereeniging te zijn, is een voortdurend gevaar voor het welzijn van alle vakgenooten en kan daarom niet geduld worden. Men kan evenmin voor zichzelf de „vrijheid” vorderen anderen naar het leven te staan met een moordwapen, als men de „vrijheid” kan opeischen anderer levensbestaan in gevaar te brengen, door buiten de vakvereeniging te blijven

en haar daardoor te dwarsboomen en te verlammen. Zegt Shakespeare niet reeds (*Koopman van Venetië*): „Gij ontnemt mij het leven, als gij mij de middelen ontnemt, door welke ik leef?” Heeft men de „vrijheid” zijn eigen huis in brand te steken? Neen. Waarom niet? Omdat men daardoor leven en bezit van anderen in gevaar brengt. Daarom wordt degene, die zijn eigen huis in vlam zet, zwaar gestraft. Zoo beschermt de wet de gemeenschap tegen het misbruik maken van de individueele „vrijheid” — en de vakvereeniging doet niet anders, wanneer zij het verplichte lidmaatschap doorvoert.

Overigens zij er nog op gewezen, dat ook in tal van industriën de werkgevers onderling op gelijke wijze, en om gelijke redenen, handelen, terwijl overbekend is, met welke middelen maar al te dikwijls groote producenten hunne verkoops-kartels, hunne syndicaten, trusts en andere combinaties tot stand brengen. Tegenover hetgeen daarbij geschiedt, is het toepassen van het verplichte lidmaatschap door de vakvereenigingen uiterst zachtmoedig; waarbij dan niet uit het oog verloren mag worden, dat deze laatste handelen niet uit zucht tot het behalen van grove winsten, doch om te voorkomen, dat de arbeiders zelfs geen matig levensonderhoud zullen krijgen in ruil voor hunnen arbeid.

VAK- OF INDUSTRIE-VEREENIGINGEN?

Er is reeds op gewezen, dat oorspronkelijk de vakvereenigingen bestonden uit beoefenaren van een zelfde vak in den engsten zin des woords. Elk onderdeel van een beroep had zijn eigen vakvereeniging. Vooral in Engeland werd daaraan tot in de uiterste consequentie vastgehouden. Zoo waren, of zijn wellicht nog steeds, om een enkel voorbeeld te noemen, de letterzetters en de boekdrukkers afzonderlijk georganiseerd; doch deze laatste hadden zelfs twee afzonderlijke vereenigingen, namelijk

eene van snelpers- en eene van degelpers-drukkers. De beoefenaren van ieder ander onderdeel van hetgeen de Franschen noemen *l'industrie du livre*, hadden natuurlijk alle hun eigen organisaties.

Het was elders niet veel beter. Ook hier te lande was het zoo. Het zal nauwelijks noodig zijn er op te wijzen, tot welke moeilijkheden, tot welk onderling geharrewar, tijds-, krachts- en geldverspilling, tot welke onmacht tegenover de werkgevers dit leidde.

Langzamerhand is men van deze heillooze verbroekeling teruggekomen. Vooral het voorbeeld van Duitschland heeft ten deze gunstig gewerkt. Daar heeft men reeds sinds jaren gestreefd naar het tot stand brengen van *Industrie-verbände*, d. w. z. van vakbonden, van welke allen, die bij eene industrie, in den ruimsten zin des woords opgevat, lid moesten zijn. Men is er zelfs nog verder gegaan. Zoo omvat het *Deutscher Metallarbeiterverband* allen, die metaal bewerken, ongeacht welk metaal het is. Zoo zijn van dezen bond zoowel huissmeden als horlogemakers, zoowel ijzergieters als goudsmiden, zoowel staaldraaiers als diamantzetters, en ook zelfs diamantbewerker lid, want diamant is een metalloïde.

In Duitschland is men er vrijwel in geslaagd dit samen-trekkings-systeem door te voeren, ofschoon het zelfs dáár niet geheel en al verwezenlijkt is. In Engeland is men ook op dezen weg goed gevorderd, hoewel de verbroekeling er nog groot is. In Nederland is het eveneens dezen kant uitgegaan. Doch de categorische organisatie, zooals men dit noemt, is er nog alles behalve verdwenen. Zoo omvat de Bouwersbond timmerlieden, metselaars, opperlieden enz. Doch de stucadoors en de schilders bezitten zelfstandige organisaties.

Er doen zich daarbij soms eigenaardige problemen voor. Bijvoorbeeld: waar behooren de loodgieters thuis? Zij bewerken metalen, doch hun arbeid houdt in verreweg de meeste gevallen verband met den bouw van het huis.

Moeten zij nu bij de Metaalbewerkers of bij de Bouwers onder dak gebracht worden?

Doch eigenaardiger wordt het geval, wanneer het arbeiders in openbaren, of semi-openbaren dienst betreft. Staat, gemeente enz. hebben arbeiders in hunnen dienst, die in geene der bestaande algemeene vakvereeningen onder te brengen zijn. Sluiswachters, straatvegers, brandweerlieden enz. oefenen bedrijven uit, die buiten alle industriële verhoudingen staan. Doch de typografen van de Haagsche Landsdrukkerij, of van de Amsterdamsche Stadsdrukkerij, behooren deze in den Typografenbond, of in organisaties van staats- en gemeente-werklieden? Hoe is het verder in dit opzicht gelegen met de timmerlieden, smeden, enz., die zich in staats- of gemeentelijken dienst bevinden? Het personeel van de Amsterdamsche tram is georganiseerd in de bonden van werklieden in openbare diensten; doch dat van de Haagsche in de Nederlandsche Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel. Behooren nu in deze laatste vereeniging ook de arbeiders in de werkplaatsen der spoorwegen thuis, of behooren deze in den Metaalbewerkersbond een onderkomen te zoeken?

Indien de stelling aanvaard wordt, dat de werklieden in openbare en semi-openbare diensten in eigen, afzonderlijke vereeningen behooren georganiseerd te zijn, dan wordt daarmede, volgens sommigen, in beginsel uitgesproken, dat men niet georganiseerd moet zijn volgens de industrie, die beoefend wordt, doch in verband met den werkgever, in wiens dienst men staat. Vele jaren lang heeft men hier gekend eene vereeniging van werklieden in dienst van de expeditie-firma Van Gend & Loos. Daarmede werd danig den spot gedreven. Doch in werkelijkheid is er geen verschil tusschen deze vereeniging en eene van gemeente-werklieden. In beide gevallen zijn de arbeiders niet georganiseerd in verband met het beroep, dat zij uitoefenen, doch met den patroon in wiens dienst zij hunnen arbeid verrichten.

Er zijn evenwel anderen, die betoogen, dat werklieden in openbare en semi-openbare diensten in een zoo eigenaardig dienstverband staan, dat zij wel afzonderlijke organisaties moeten vormen. Hunne loonen worden geregeld op andere wijze dan die der arbeiders in de particuliere nijverheid, terwijl er voorts regelingen zijn, als vacantie en daarbij behoorende bijlagen, eigen en weduwen-pensioenen enz., bij welke alleen zij en niet hunne vakgenooten in de particuliere nijverheid belangen hebben en die dus door eigen organisaties behartigd en bevorderd moeten worden. Bovendien bestaan er omtrent zulke arbeiders bijzondere wettelijke bepalingen, zooals die welke hun het recht van werkstaking ontnemen.

Deze quaestie is in ons land niet van acuten aard. De betrokken vakverenigingen liggen deswege niet met elkander overhoop. Toch valt er nu en dan wel eens een woordje over. Waar dit echter naar alle waarschijnlijkheid niet tot ernstige moeilijkheden leiden zal, kan hier volstaan worden met de korte uiteenzetting van het twistpunt.

DE VERZEKERING TEGEN WERKLOOSHEID.

In een vorig hoofdstuk werd medegedeeld, dat de vakverenigingen, vooral de Engelsche, zich aanvankelijk op het gebied van het fondsenwezen beperkten tot het steunen van werkloozen, omdat zij daarin een middel zagen tot het beschermen van den loonstandaard. In ons land hebben de meeste vakbonden daaraan eerst betrekkelijk kort geleden hunne aandacht gewijd en nog korter is het geleden, dat de overheid er zich mede bemoeide. Aanvankelijk was het de gemeente, die aandacht aan het vraagstuk schonk; de staat bleef er buiten. Het geschiedde op weinig beteekenende schaal. Eenige groote steden stelden jaarlijks luttele bedragen beschikbaar (groote waren trouwens niet noodig) waaruit de werkloosheidsfondsen van vak-

vereenigingen, die zich daartoe aangemeld hadden, gesubsidieerd werden. Dit geschiedde in den regel volgens het zgn. Gentsche stelsel, hetwelk hierin bestond, dat aan door de werkloozenkassen der vakvereenigingen gesteunden van gemeentewege een bijslag op de uitkeering toegekend werd. In een enkel geval werd het zgn. Noorsche stelsel toegepast, volgens hetwelk een subsidie verstrekt werd, die verband hield met de door de aangeslotenen betaalde contributies. Daar echter in het hier bedoelde geval ook toegelaten werd, dat arbeiders zich buiten de vakvereenigingen in een werkloosheidsfonds konden aansluiten en dan het gemeentelijke subsidie genoten, ontstond van den kant der vakorganisaties, die zich daarvoor bedreigd achtten, sterk verzet tegen dit stelsel.

De oorlog bracht ook op dit terrein groote verandering te weeg. De werkloosheid, die hij ook hier te lande in vele takken van bedrijf veroorzaakte, noopte de Regeering tot handelend optreden. Op grond van het Werkloosheidsbesluit van 1917 (eene wettelijke regeling, hoewel herhaaldelijk bepleit en toegezegd, bestaat nog steeds niet) werd een *Dienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling* ingesteld, die een subsidieerings-stelsel beheert, gebouwd op den grondslag van het Noorsche stelsel, echter zonder de mogelijkheid van verzekering door fondsen buiten verband met de vakvereenigingen. De grootte van het percentage op de contributies, dat als subsidie aan de werkloosheidskassen gegeven wordt, is van verschillende factoren afhankelijk; het kan tot 100 %, in sommige gevallen zelfs tot 200 % bedragen. De kosten worden voor een deel gedragen door den Staat, voor een ander deel door de gemeenten, die zich (vrijwillig) bij de regeling aangesloten hebben.

Het stelsel is, op zichzelf beschouwd, zeer goed te noemen. Het zou in normale omstandigheden uitstekend werken, wijl dan het aantal werkloozen niet overmatig en de duur der werkloosheid gewoonlijk beperkt is. De uitkeering,

die in den regel over een maximum van 13 weken per jaar toegekend wordt, is dan ook in gewone tijden over het algemeen voldoende.

Doch sinds de Rijks-regeling tot stand kwam, heeft ons land nog geene normale industrieële omstandigheden gekend en sinds eenige jaren heerscht er een hevige crisis in de meeste takken van nijverheid, alsook in den landbouw, de scheepvaart en het havenbedrijf, ten gevolge waarvan de subsidies aan de werklozenkassen zeer hoog moesten zijn en niettemin de kassen, die op dergelijke verhoudingen niet berekend waren, snel uitgeput geraakten. De Regeering ging er dan ook eenige malen achtereen toe over, van verschillende vakbonden, vooral van die welke door de crisis het zwaarst getroffen waren, verhooging der contributiën te eischen, waartegenover zij dan bovendien de uitkeeringen verminderde. Weldra zal opnieuw zulk eene verlaging toegepast worden, die de uitkeeringen op een peil zal brengen, zoo laag, dat zelfs in het aller-eenvoudigste levensonderhoud niet voorzien zal kunnen worden, terwijl bovendien nog de maximum-duur der uitkeeringen aanzienlijk ingekort zal worden.

Waarschijnlijk is het de bedoeling, op deze wijze het instituut der werkloosheids-verzekering in het leven te houden. Het is echter de vraag, of dit het geval zal zijn. Want bij voortduren van de crisis (en er zijn geen teekenen die wijzen op een spoedig einde) zullen ook deze maatregelen de werklozenkassen niet op de been kunnen houden. Bovendien is de ontevredenheid onder de vakvereenigingsleden, die hooge contributies te betalen hebben (de Diamantbewerkeren zelfs tot een gulden per week) en met steeds geringer wordende uitkeeringen genoegen moeten nemen, snel wassende, zóó dat het zelfs voor vele vakbonden de vraag begint te worden, of zij maar niet zullen overgaan tot het opheffen hunner werklozenkassen.

Tegen crisis-werkloosheid is het thans vigeerende verzekerings-stelsel niet opgewassen. Zoodra de werkloosheid

afmetingen aanneemt als de tegenwoordige zijn de werklozenkassen niet op de been te houden, tenzij met buitensporige subsidies (er worden thans reeds subsidies van meer dan 1000, tot zelfs 1600 procent toe, gegeven) op even buitensporige contributies. Er behoort dan ook een geheel nieuw stelsel ingevoerd te worden, waarbij de werklozenkas, dus de verzekering, slechts werkt, totdat er in den betrokken tak van nijverheid een bepaald, niet al te hoog gesteld, percentage werklozen is. Zoodra dit percentage overschreden wordt, behoort de verzekering buiten werking gesteld te worden en vervangen door maatregelen van anderen aard, waaraan echter het karakter van bedeeling of armenzorg onthouden moet worden, bijvoorbeeld door iets als het Belgische *crisisfonds*. Het kapitalistische productie-stelsel en de dito wereldorde veroorzaken zoowel de „normale,” als de crisis-werkloosheid; dus rust op de samenleving, door middel van haar voornaamste orgaan, den Staat, de taak, de slachtoffers van haar met horten en stooten werkend systeem op behoorlijke wijze het leven mogelijk te maken en daaraan geene vernederende voorwaarden te verbinden.

SLOTBESCHOUWING.

De Vakbeweging, voortgekomen uit de noodzakelijkheid voor de arbeiders, om gezamenlijk op te treden tegen de uit de kapitalistische productiewijze, uit het moderne industrialisme, voortvloeiende en daarvan onafscheidelijke euvelen, is in den loop der jaren gegroeid tot eene sterke macht. Zij heeft in alle landen vele jaren moeten strijden voor haar bestaan en voor hare erkenning. Hare grondvesters en eerste aanhangers moesten werken in het geheim en ontliepen maar al te dikwijls toch niet de vervolgingen en de straffen, die de wet destijds tegen hunne „samenzweringen” bedreigde. Zij hielden vol, en na hen steeds vermeerderende aantallen, totdat de wettelijke belemmeringen opgeruimd waren.

Zwaar was ook de strijd tegen de werkgevers, want met onvoldoende middelen moest hij gevoerd worden door de arme, uitgemergelde fabrieksslaven, tegen de rijken en oppermachtigen, die vaak gesteund werden door bevooroordeelde, niet begrijpende of door armzalig eigenbelang gedreven mede-arbeiders. Een eerbiedwekkend epos van loodzware propaganda, van hartbrekend zwoegen, van verbijsterende tegenslagen, van hoon en bespottig, van vervolging en onderdrukking, doch tevens van voortdurend en volhardend vooruitdringen, van langzame doch onweerstaanbare verheffing, is de geschiedenis van het vakvereenigingswezen.

Nog altijd is het levenslot van den arbeider niet in overeenstemming met zijn plaats in het maatschappelijk bestel, met de diensten die hij de gemeenschap bewijst. Toch is het, in het algemeen gesproken, zeer veel beter dan dat des arbeiders van een halve eeuw geleden. Dit is voornamelijk het werk van de vakbeweging. Want ook de arbeidswetgeving en de sociale verzekering zijn slechts

tot stand gekomen onder den steeds voortgaanden, immer aanzwellenden, nooit verflauwendenden drang der vakorganisaties. De politieke sociale hervormers hebben steeds hun taak verricht onder den druk van de stuwkracht der vakbeweging.

Zoo zijn de vakvereeningen geworden een geweldig stuk beschavingswerk. De geheele arbeidersklasse is door haar gekomen op een peil van stoffelijk welzijn en geestelijke waarde, die zonder haar nimmer bereikt hadden kunnen worden.

Thans zijn zij erkende instellingen. De overheid aanvaardt deze als organen van de arbeidersklasse. Zij bedient er zich van als middelen tot het uitvoeren van allerlei ten behoeve der arbeidersklasse genomen maatregelen. Door de stichting van het Internationaal Arbeids-Bureau hebben zij zelfs een staatkundigen *status* gekregen.

Inwendig zijn zij gewoonlijk goed-ingericht, deugdelijk georganiseerd, zakelijk bestuurd en beheerd; zij kunnen in alle opzichten de vergelijking met commerciële en andere bedrijven doorstaan.

Hare leiders en bestuurders zijn bijna immer mannen met een helder verstand, een goeden kijk op maatschappelijke, industriële en economische verhoudingen, bezonnen en energiek, mannen van den vrede zoo lang het kan, van den strijd als het niet anders kan.

Zij zijn nuttige, onmisbare instellingen, factoren ten goede; zij verbeteren de tegenwoordige samenleving en helpen aan hare geleidelijke hervorming tot eene nieuwe, die allen menschen gelijke levenskansen, gelijk recht op welvaart en geluk, op stoffelijken en geestelijken overvloed brengen zal.

Zij behooren derhalve beschouwd en gewaardeerd te worden als organisaties, die in het maatschappelijke leven een eervolle plaats innemen.

INHOUD.

	Blz.
Inleiding	1
Het Ontstaan	3
Doel en Middelen der Vakvereeniging	17
Vershillende Stroomingen	21
De Protestansch- Christelijke, de Roomsch-Katholieke en de Neutrale Vakvereenigingen	30
De Tegenwoordige Toestand	38
De Zedelijke Invloed der Vakbeweging	57
De Vakvereenigingen en de Politiek	60
Internationale Verbindingen	74
Eenige Problemen en Bezwaren	93
Slotbeschouwing	105

~~4.818333~~

